

ÇORAPTA SAKLI KALBİM

Çağdaş Kürdün kır ve kent öyküleri

HALİL DALKILIÇ

Bir Yürek Aşığının Kelamı Üzerine...

Yaşadığımız anları anlamlı kılan, verdiğimiz anlamları büyüten ve yeni anlamlara dönüştürebilmemizi sağlayan, kendi hayatımızı başka hayatları yaşayarak çoğaltmayı öğrenebilmiş olmamızdır.

Okudukça kendi hayatımda başkalarının hayatlarını çoğaltabileceğimi öğrenenlerdendir Halil Dalkılıç.

Onun öykülerinde başka başka hayatların kesiştiği noktada bulursunuz kendinizi. Her hayatın en toplumsal yanında varolursunuz. Sizi kendi kişiselliğinizden alır ve o toplumsallığa götürür. Onun öyküleri, pek fazla betimlemediği kişileri alır getirir ve yürek evinize konuk eder. Betimlemeye ihtiyaç da duymaz, çünkü tas tamam karşınıza getirir, betimlemeyi size bırakır hatta. Neden mi, çünkü Onun kahramanları hakikidir ve O, hakiki

olduklarını, kelamına giydirdiği ruh ile fısıldamıştır. Yaşamın içinden az önce çıkıp öyküye girmiş gibidir Onun kahramanları. Hiç ölmezler. En yaşlısı da en genci de kendi yaşında ölümsüzleşmişlerdir. Bir de öykünün içinden sizi izler gibidir her biri. Hemen tanırırsınız, hiç garipsemezsiniz ve hiç yabancılık çekmezsiniz onlarla tanıştığınızda.

Dünyanın bir ucundan söyler sözcüklerini ama siz Kürdistan ikliminde gezinirsiniz. Kürdistan bir nefes alırsınız öykünün ilmek ilmek örüldüğü satırlarda. O iklimin havasını solur, o iklimin hasadını yapar, o iklimin çiçeklerini toplarsınız satır aralarında.

Bir gurbeti anlatır O, ama yüreğinizde bir yurt oluşur. Onun kahramanlarına baktığınız yerde bir Kürdistan inşa olur. Acıdan, sevinçten, topraktan, çiçekten, kuştan, börtü böcekten vücut bulmuş bir Kürdistan. Ozan Emekçi'nin Feryad-ı İsyanım destanındaki “gözlerinin dokunduğu her mekân memleketim, bakıver de uzamasın gurbetimin esaretim” dizelerindeki memleket iklimine gidersiniz.

Memleket insanını, doğasını, rüzgârını, toprağını anlatır O. Hepsinin birleştiği yaşam harcı vardır kelimelerinde. Toprak insanını anlatır. İlk insanın öyküsüne götürür okuyucuyu. Zamanın o kesitinde şahitlik yaptırır ve alır bugüne getirir. Bir bakarsınız bir istasyonda, bir bakarsınız bir dağın yamacında koyunlarının yanbaşındadır Onun kahramanları.

Çağdaş Kürdün kır ve kent öyküleri, Kürt insanının mahkûm edildiği inkâr ve imhayı, soykırımın izlerini anlatırken aynı çağda bu mahkûmiyetten kurtulan Kürdün tarihsel ve toplumsal özgürlük yürüyüşüne de tanık eder sizi. O şahitlikten kurtulamazsınız ve tarihsel ulu divanda bulursunuz kendinizi.

Yürek ile beyin arasında bir harita yaratır öykünün adım adım ilerleyişi. Sevgiyi anlatır. Acıyı ve mutluluğu, yaşamı ve ölümü anlatır. Yönleri tanımlar, doğuyu-batıyı anlatır ve yön belirler. Yüreğe bir pusula olur. Kendi yüreği avuçlarındadır öykü anlatıcısının. Okuyucudan sakınmadığı yüreği söylemine, diline ve öykülerinin giydiği mana kadar hissiyata da yansır.

Dilindeki şiirselliğin Kuzeybatı Kürdistan toprağındaki hak âşıkları kültüründen kaynaklandığını, oradan beslenerek çağdaş bir yoruma ulaştığını da belirtmem gerekir. Bölge yaşamı, kendi toprağından ozanlar, hak âşıkları, hüner ehilleri fışkıracak düzeyde bir toplumsallık süzmüştür kendinden. Bu kutsallıkları doğurmuş, yaratmıştır. Bu kutsallar kimi zaman elinde bağlaması hak âşıkları olurken, kimi zaman da dilinde kelamı yürek âşıkları olmaktadır. Halil Dalkılıç da, nice Pir Sultan'ı, Meçhuli'yi, Mücrimi'yi, Elif Ana'yı tanımış, duymuş ve yüreğini onların anlamlarıyla inşa etmiş yürek âşıklarından biridir.

Elinde kalemi, dilinde kelamı olan bu yürek aşığı sığ suları sevmiyor, derinlere dalıyor ve sizin de elinizden tutup götürüyor kendi daldığı derinliklere...

Gelin birlikte ilerleyelim onun inşa ettiği yürek patikalarından.

Ve Onun dileğiyle-duasıyla bitirelim.

Birlikte özgür; güvercin gibi...

Eylemde temiz, düşüncede temiz, bakışta temiz... Hakikat, yolundan döndürülemez!..

Dilzar Dîlok

1. BÖLÜM: DAĞ ÖYKÜLERİ

Herkes ve her şey sessiz ve çaresiz!..

Hava soğuk, herkes suskun ve donuk. Kimse kimsenin yüzüne bakmıyor, bakmak istemiyor. Zozan (yayla) soğuğunun yaktığı yüzlerde tek bir ifade yansıyor; öfke ve çaresizlik...

Herkes ruhen her şeyden, tüm dünyadan soyutlanmış. Herkes ve her şey sessizliğin senfonisiyle müthiş bir uyum içinde. Akıp Kunavê'de kaybolan pınarın suyu, kayalar, otlar ve otları tarayıp geçen rüzgar da ses çıkarmamak için olağanüstü bir gayret içinde. Herkes ve her şey pür dikkat!...

Bu senfoniye tamamlayan ve herkesin tüm insaniliğiyle odaklandığı tek bir çığlık; hevaaaal... hevaal...
* * *

Öfke, acı ve sevinç anlarında, insanın disipline edilmemiş söz ve davranışları kendini dışavurur ya da gerçeğe en yakın duygular söz ve eyleme kavuşur. Bir acıdan veya sevinçten dolayı atılan çığlık veya haykırış en içten duygusal refleksidir insanın.

Mutluluk anlarında sergilenen duygusal deşarj tepkileri, bazen arzulanı sergileme kaygısını da barındırdığından, kısmi de olsa duyguya analitik akıl da etkide bulunur. Yani bir yönüyle sosyal ve hiyerarşik disiplin edici baskının etkisinde kalınır. Ses tonu, atılan çığlık veya kahkaha, karşıdakine göre ayarlanmış kaygıların hesabıyla doğallık yitimine uğrar; hesaplı bir tepki olarak yapmacık bir ifadeye kavuşur...

Ancak acı çekilen anlarda gösterilen tepki konusunda aynı şey söylenemez. Acı çekerken rol yapılamaz!.. Acı çekilirken, gerek söz gerekse de davranış, aklın etki sahası dışındadır. Duygu direkt ifadeye kavuşur...

Feryad da, sitem de samimidir...

* * *

Loş bir karanlık... On metre ötede, ay ışığı altında büyük kayanın gölgesinin düştüğü yerde bacağı kopmuş Seyîdxan acıdan çığlık atıyordu. Onu teselli etmeye çalışan ancak ne söyleyeceklerini bilememenin verdiği çaresizlik ve üzüntüyle aynı derecede acı çeken arkadaşlarının sözleri ise anlaşılmıyordu. Acıyı dindirmek için söyleyecek bir sözcük bulamamanın çaresizliğinden olsa gerek, anlaşılmaz mırıltılar dökülüyordu dillerinden...

Helikopter roketiyle bacağı kopan Seyîdxan'ın feryadı ise tek kelimeden ibaretti; hevaaaal!.. hevaal!... Tek sığınağı olarak onları bilincine yedirdiğindendi herhalde?!

Tuhaf bir durum belki; ne anasına ne de tanrıyaydı figanı; yalnızca hevaal!.. heval!..

Bu yalnızca bir çağrı değil; aynı zamanda bir sitem...

Seyîdxan'ın, hevallere sitemi, tüylerini diken diken etti. Hemen önünde akıp bir kaç metre sonra Kunavê'de kaybolan pınar suyunun beri tarafında onu görmeye çalışırken, çaresizliğin neden olduğu öfke nedeniyle derinden bir iç çekti. Karmakarışık bir ruh hali ve dolan gözlerle...

Yanağa süzülen gözyaşları ay ışığında, yüzünde parlaklıklar oluşturdu. Dolan gözleri, kaya gölgesinin düştüğü yere odaklanarak, Seyîdxan'ın bedenini aradı. Çevresindeki arkadaşlarının hareketlerini zar zor seçebiliyor; ama Seyîdxan'ın bedenini ve o an yüzünde beliren ifadeyi göremiyordu.

Herkesin, her şeyin sessizleştiği o anda yalnızca o çığlık yankılanıp durdu; hevaal!.. heval!..

Zozan geceleri soğuktur; hareketsiz durulmaz, işkencede olmak gibidir. O anda, karmakarışık duygular dünyasına dalıp o belirsiz alemde ne aradığını bilemeden öylesine hareketsiz kalmışken, dış dünyayla tüm irtibatını koparmıştı. Bu nedenle yazın sonlandığı bugünlerde bu dondurucu zozan soğuğunu da

hissedemez olmuş, sanki tüm iliklerine kadar hissettiği, Seyîdxan'ın kopan bacağından akan kanın sıcaklığı tüm bedenini sarmış, ısıtmıştı...

Öylesine donup kaldı; sessiz ve çaresiz...

* * *

İnsan acı çekerken, sevinç duyduğu anlara göre daha doğal ve hesapsız olur. Söz ve feryad doğaldır... Bu tür anlarda insan, kendisine giydirilen tüm kimlik ve statülerden arınır ve yalnızca kendisi, yalnızca insan kalır. O anda, dilden dökülen kelimeler, kişinin kendisiyle bütünleştirdiği, kendisine yedirdiği ve kendi kimliğine dönüştürdüğü ifadelerdir.

Feryad veya çağrı, kim o anda yanında bulunmakla yaşanan acıyı dindirecekse onadır. Kimin en içten sevgisine, şefkatine ve yardımına ihtiyaç duyuluyorsa onadır.

Tıpkı, hayatın kargaşasını henüz anlamlandıramayan ürkek bir çocuk gibi...

* * *

Dağ başlarında, yer ile göğün temasa geçtiği uçsuz bucaksız zozanlarda ufuk çizgisini adımlayanların özlemleri, mutlulukları sade ve saftır. Yalansız ve dolansızdır; Kürt'ün gerçek hikayesi gibi...

Zira, Kürt ülkesinde ve Kürt ülkesine dair her anlatıda zozanların yeri belirgindir. Moderniteyle buluşana ve moderniteye bulaşana dek Kürt'ün hayatının yarısı zozanlarda geçti. Kürtlerin tarihine ilişkin söylencelerin yarısı zozan yaşantısının hikayeleridir. Zozan, Kürt'ün yabancılardan, yalancılardan, talancılardan kendisini koruyabildiği, kendi kendine olabildiği, göğe en yakın mekan... Yüksekte olmak, ulaşılmaz olmak, güvende olmak olarak görülmüş, yaşanmış ve algılanmış hep. Zira, zozanda olmak, hep ufuk çizgisinde yaşamak, biraz uzansa göğe dokunacakmış gibi olmaktır...

Faraşın'deki gibi...

* * *

İnsan, mutluluğunu başkalarıyla paylaşmak istese de, acı paylaşılmaz! Acı çeken insan, acısının paylaşılmasını istemez. Ancak, acının dindirilmesi istenir, beklenir; insani, doğal, hesapsız...

İnsan sığınabileceği birini; anasını, babasını veya yoldaşını arar o anda; Seyîdxan gibi...

* * *

Heval gel, heval git!

Sevgi de, övgü de, yergi de, sitem de ona.

Yeni Kürt'ün anası, babası, teyze ve amcası, çocuğu ve dedesi oldu heval; yani arkadaş, yoldaş, can ciğer parçası...

Ailesini kaybetmiş onbeşindeki Ahmet ile soğukta bir kefiye altında sırt sırta dayayarak ısınmaya çalıştığı, tüm ailesini terk edip dağlara sığınmak zorunda kalmış ellisekizindeki Dijwar'ın hevallığı gibi... İnsanın en doğal halinin, bir başına olduğu yalnızlık anları olduğu söylenir. Peki insan, başkalarının yanındayken de yalnız olduğu kadar saf ve doğal olabilir, kalabilir mi? Bahsedilen hevallık ise olmalı!.. Dostluk ve yoldaşlık en katıksız ilişki hali. Bilinç kazanılana kadarki bir çocuğun anayla olan ilişkisine benzer derecede samimi ve doğal. Birliktelik halinde de yalnızlık anlarındaki kadar sade ve hesapsız... Belki bundandır; "Dost, yanında yalnız kalabildiğindir" denir; hevalin yanındaykenki gibi...

* * *

Ve bir daha, bir tek Seyîdxan'ın acı çılgılığı; hevaal... heval!..

Seyîdxan'ı iyi tanı mıyordu, hatta hiç tanımadı bile denebilir. Daha önceki gün Kunavê'nin üzerindeki kayalığın önünde, odun olmadığından kuru ot, qırşık yakarak kaydattıkları, oldukça nadir bulabildikleri bol şekerli çayı içerken tanışmış, o arada bir tek nereli olduğunu sormuştu; Seyîdxan bir Qilaban köylüsü...

O neşeli sohbet anında hiç kimse bir gün sonra, şu anda yaşananları aklına bile getirmemişti, getiremezdi de. Hayat dediğin, anların toplamı değil mi; iyisi kötüsü, mutlu ve mutsuz olanıyla! Dünkü o mutlu an, şimdiki bu ölüm anı; hayat bu!..

* * *

Seyîdxan'ın acısını dindiremememin verdiği çaresizlik, yiyip bitirdi onu. Bu ruh halinden olsa gerek, Seyîdxan'ın yaşadığı acıdan kendisini sorumlu tutuyordu, o an orada bulunan herkes, her heval gibi. Dostluk, arkadaşlık, yoldaşlık dediğin ne anlam taşır ki, acısını dindiremiyorsa Seyîdxan'ın; tüm iliklerine kadar hissetsen de, bir anlık acıyı eksiltemiyorsan Seyîdxan'ın bedeninden!..

Hevallık ne ola ki!?

* * *

Hafiften bir zozan rüzgarı esti; bu yaz sonu deminde kurumaya yüz tutmuş otları tarayıp adeta rahatsız etmek istemezcesine, ılık bile çalmadan. Akıp Kunavê'de kaybolan suyun da sesi çıkmıyor; taşların arasından kıvrılıp utangaçça ve gizlice süzülüp gidiyor. Işığı onlara doğrultmuş ay, ruhsuz bir projektör gibi anlamsızca seyrediyor; yaşananları görmeye hiç de istekli değilmiş gibi.

Herkes suskun, her şey sessiz; herkes ve her şey çaresiz!

Hiç kimse, o anda ve o mekanda bulunanlar haricinde hiçbir şeyi ve kimseyi düşünmedi. Dünyadan ve evrenden koptu herkes ve her şey...

Seyîdxan da; ne anası, ne babası ne de Allah'ı geldi aklına!

Herkes Seyîdxan'a baktı, Seyîdxan da yalnızca onları andı; ruhu kanatlanıp Kunavê'deki bu sessizliği ve çaresizliği izlemeden önce, son nefesini verirken de; hevaal... hevaal!..

Nemrût ateşe attı ama onu su aldı...

Bizim coğrafyada hep birilerinin gazabından korkulmuş; birileri de hep gazabıyla korkutmuş! İnsan, insandan çektiğini başka hiçbir şeyden çekmemiş. Gün olmuş ateşe, gün olmuş suya atılmış insan! Ateş ve su; birinin varlığı diğerinin yokluğu, birinin dirisi diğerinin ölüsü. Her ikisi de hem yaşam hem ölüm kaynağı. Mazlumlar her ikisinden yaşamı ve huzuru aradı, zalimler ölüm ve zulüm için kullandı onları. Ta Nemrût'tan ve Nuh'tan beri böyle; Nemrût'un ölüm için ateşe attığı cana, su yaşam olmuş; Nuh, ölmek üzere olan canları sudan kurtarmış!

Bundandır, Kürt'ün ülkesinde ateş ve su ürkütülmez; hem kutsandır hem korkulur! Korku içinde umut, umut içinde korku...

Bir de bizim toprakların Nemrût'u da, Nuh'u da hep bol olmuş... Hem zalimler hem de kahramanlar; biri diğerinin sebebi...

Ne Nemrût'lar olsun, ne de kahramanlara ihtiyaç!

* * *

Kürt'ün ateşle yıkanıp tüm kirlerden temizlemeye ve özüyle buluşmaya başladığı o ateşli yıllarda Dîlok'ta (Antep) üniversite okuyan Doğan kendi halinde, radikal öğrenci eylemlerine pek ilgi duymayan, bundan ziyade kültüre, saza meraklı bir öğrenciydi. Kürtçe stranlara merak salmış, çok iyi çalamasa da, arkadaşlarıyla birlikte kaldığı evde sazı elinden, o yeni öğrendiği stranı da dilinden düşürmüyordu;

"Çûçik çûye bin darê re

Silavek şandim ji yarê re..."

Saf bir aşk şarkısı veya bir devrim marşı olması fark etmez; Kürtçe stran, kilam söylemek kendi başına devrimci bir eylemdi o günlerde. Doğan da bu türden bir devrimciydi... Saza ve müziğe bu ilgisinden dolayı da 'sazcı Doğan' olarak anılır oldu. Ateş içinde ateşli yıllar ya, öğrenci milleti radikal ve öyle kimseyi kolay kolay beğenmezdi; zira her şey devrim sonrasına ertelenmişti. Onu iyi tanımasalar Doğan da 'tırışkçı' etiketini yiyebilirdi yani...

* * *

Birkaç yıl sonrasında, bir an daldığı geçmişten tekrar kendine geldi; karanlıkta yürüyorlardı. Üç kişilik arkadaş grubu, gece, kendilerince güvenli bildikleri bir geçiş yerinden suyu aşıp Sêrt'e doğru yol alacakken, eriyen karın Botan Suyu'nu bu kadar azgınlıştıracağını tahmin edememişlerdi. Biraz ürkseler de suyu geçmeye karar verdiler. Kendilerince uygun buldukları bir yerde, uzunca bir 'şûtik'a bir taş bağlayıp suyun diğer tarafındaki ağaca fırlattılar. Öndeki ikisi suyu geçmeyi başarıp, öte kıyıda Cûdî'yi beklerken, şûtik yerinden kaydı ve Cûdî ağaç kütüğü üzerinde dengesini kaybedip suya kapıldı. Arkadaşları, o zifiri karanlıkta, yalnızca korkunç akan suya çaresizce bakakaldı. Sağa sola koşuşturup durdular; bağırıp çağırdılar ama nafiye; gitti gitti!.. Gece boyunca suyu takip ederek onu aradılar ama bulamadılar. Uzaklaşmak zorunda oldukları için yollarına devam ettiler.

Şans denen şey bazen de bu yolun yolcularına da rastlar ya; Cûdî de bunlardan biri olsa gerek. Ertesi sabah, göğsüne kadar suyun içinde bir şekilde, gövdesi, suyun içine uzanmış bir ağaca takılı olarak gözlerini açtı. Gece suyu geçmeye çalıştıkları yerin birkaç yüz metre ötesinde ağaca takılmış ve baygın bir halde öylesine kala kalmıştı. Kendi çabasıyla sudan çıktıktan sonra, diğer arkadaşlarını aradı, bulamadı. Geri dönmeye karar verdi. Gideceği bir günlük yolu, aç, yorgun ve bitap bir halde ancak bir haftada alarak Besta'ya ulaştı...

Nuh'un hikayesi gibi...

* * *

Hikaye o ki; tanrı, kırk gün ve kırk gece yağmur yağdırdı, yağmurlardan etkilenen bütün hayvanlar ve kuşlar, Nuh'un yanına gelerek, ona sığındılar. Nuh, bu hayvanlardan birer çift aldı. Tufan oldu. Yeryüzü su altında kaldı. Nuh ve kurtulabilen canlıları taşıyan gemi, altı ay yedi gün sonra Cûdî Dağı'nın üzerine oturdu ve bir süre sonra sular çekildi.

Kürt yurdu, hem ateş hem tufan ülkesi...

* * *

Çevreleyen dağların ortasında uydu çanağı gibi çökmüş Besta'da önceki gece boyu yağan yağmur gökyüzündeki tüm lekeleri silmiş, tertemiz yapmıştı. Derya gibi bir gökyüzü. Güneş de, bunu fırsat bilip tüm ışığını ve ısını Besta'ya yedirmeye çalışıyor...

Gece boyu süren yürüyüş ardından ancak sabaha doğru uzanabildiği ağaç gölgesinde zar zor da olsa kendini doğrultup ayağa kalktı. Bir grubun geldiği söylendi. Patika yola indiğinde, gelenleri gördü. Kavuşmalar, dağ insanının en mutlu anlarıdır...

Önde gelene hoş geldin demek için elini uzattığında, göz göze geldiler. Gözünü sıyırıp ardından gelene elini uzatmak için hamleye yeltendiğinde, o tanıdık gelen gözlere bir daha baktı; inanamadı; evet Doğan'dı bu! "Doğan!" dedi, sevinçten şoke olmuş bir halde. Hayatta inanamazdı, hayal bile edemezdi Doğan'ı orada, o koşullarda görebileceğine. Evet, Semsûrlu (Adıyamanlı) sazıcı Doğan'dı bu, okul arkadaşı...

Doğan da gözlerine inanamadı; önce şaşkınlık, ardından kahkaha ve sevinç çığlıkları birbirine karıştı. Yorgunlukları ve bitkinlikleri yüzlerinde okunan gruptaki diğerleri de gülüştüler; "Haydi heval, yorulduk, sonra sarılırsınız!.."

Doğan, arkadaşının kulağına fısıldadı; "şimdi ismim Cûdî" dedi; "Cûdî Nemrût!" Hem Cûdî hem Nemrût; su ve ateş gibi; yaşam ve ölüm.

Öldüren Nemrût'tan yaşatan Cûdî'ye...

* * *

Üniversite okumak için henüz Semsûr'dan ayrılmadan önce, ara sıra şehrin orta yerindeki küçük kalenin üzerine çıkar, oradan şehri ve çevresindeki bütün tarlalarını seyre daldı. Bu kalenin neden bu kadar küçük olduğu kafasına takılır ve kendi kendine, 'burayı yaptıran kral, herhalde Nemrût'un gazabından korktuğu için daha büyüğüne cesaret edememiş' diye düşünürdü.

* * *

Derler ki; tarihin, kimsenin bilmediği bir zamanında, zalim Nemrût tarafından eli kolu bağlı şekilde ateşe atılan İbrahim, ateşin ortasına düşünce; ateş dört yana çekildi ve ateşin ortasında güzel bir pınar çıktı. Çevresi yeşillendi. O da pınarın yanına oturdu. Ayağındaki zincir bağları çözüldü. Sarayının yüksek bir yerinde olayı seyreden Nemrût, ateşin içine baktı. Ateş ortasında, İbrahim'i, pınarı ve yeşilliği gördü. Nemrût, buna şaşırıp kaldı. İbrahim kalktı. Ateşin içinde yürüdü. Nereye ayak bastıysa, orada ateş söndü ve yeşillik oldu. Nemrût'un ise burnuna bir sivrisinek kaçtı. Sivrisineğin hareketleri günden güne dayanılmaz oldu ve sonunda bu dayanılmaz acıyı bitirmek için Nemrût kendi kafasını balyozla ezdirdi...

* * *

Baharda Herekol'un, Katoların, Kela Memê'nin, Çelê Nimêja'nın, Pîro'nun karları erir, suları gümbür gümbür Besta'ya akar. Küçük küçük tepeliklerin arasındaki 'best'ler yani küçük dereler, azgınlaşıp, anasının memesine saldırmak için koşuşturan küçük kuzular gibi adeta zıplaya zıplaya, coşa taşta büyük bir sevinçle akıp Hêzîl'de buluşur. Hêzîl, Cûdî'nin eriyen kar suyunu yüklenip kendisini Başûr'a vurur ve ardından son durak olan Ava Mezin'in kollarına terk eder kendisini, huzur içinde...

* * *

Cûdî yola çıktı, kuzeye, yine Garisan'a. Her yerde zalim Rom'un ateşiymiş, baharın tufanıymış; orali bile olmadı. Ne bir kaygı, ne bir korku, ne bir telaş. Anın senfonisine kaptırdı kendisini; insanı iliklerine kadar huzura kavuşturan apaçık bir gökyüzü, onlarca melodiden oluşan kuş sesleri, ağaçtan ağaca koşuşturan sincaplar, tomurcuk atmış ağaçlar, yürürken basmaya kıyamadığı rengarenk çiçekler, böcekler ve bu görkemliliği ışıyla süsleyen güneş...

Ve bu huzur atmosferinde adeta kanatlanıp uçarken, yıllardır dilinden düşürmediği o şarkıyı mırıldanıyordu yine;

"Çûçik çûye bin darê re

Silavek şandim ji yarê re..."

Hayatın tadı, mutluluğu anlarda diye düşündü. Ne geçmişte tadına varılanın yeniden peşine düşmekle ne de gelecekteki olasılığını beklemekle karşılaşılacak bir şey! Yalnızca, tadına varabildiğın andır hayat. Ve onu tam olarak tanımlayamayamasa da, arama, ona ulaşma hissi, çabası... Heyecan karışımı umut gibi...

* * *

Ama an, andır; kalıcı değil ki; bir var, bir yok!

Baharın enerjisini kuşanmış doğa, anı beklemiyor; gürül gürül. Her yerden hem hayat ve huzur hem de heyecan ve öfke birlikte fışkırıyor. Doğaya can veren karın suyu ile yağmurun buluşması, görkemli ve coşkunca. Botan Suyu bir tufan...

Cûdî, o güzellikle sarhoş olup kendinden geçti. Kendisini o huzur atmosferine kaptırdı, gerçekten tadına varıyordu hayatın. İçin için coştı.

O dizginlenemez akıntının kenarına ulaştığında, mutluluktan ve huzur duygusundan adeta tüm otokontrolünü yitirmişti. Bedeni orda ama duyguları yaşamın güzellikleriyle oynaşaydı. Geçmek için coşkun suya yaklaştığında da hala o sarhoşluğun etkisindeydi. Tufani nehir ona su perisi Naiades'in rüzgara savrulu saçları gibi göründü.

Geçeyim diye hamle yaptı ve ne olduysa, o anda oldu; dengesini kaybetti ve kaşla göz arasında suda kayboldu. Gerçekten yaşadığını hissettiği anda, ölüme daldı. Xecê'ye kavuşan Siyabend misali; tam hayatın anlamını bulduğu anda uçurumlara savruldu...

Ve Naiades'in kollarında aktı, gitti...

* * *

Suya atılan, ateşe atıldı; suyun aldığı ateşte yandı.

Bu seferinde İbrahim ve Nuh kadar şanslı olamadı Cûdî. İbrahim ve Nuh'un yardımına koşan merhametli tanrılar ve su tanrısı Phorkys ortalıkta görünmedi o gün. Tüm ilahlar kör oldu, kudretten kesildi...

Varılacak menzil ya ateş ya da suydı. O bundan korkmadı, bile bile gitti! Botan Suyu'nun kucakladığı Cûdî'yi, Dicle yuttu.

Su perisi Naiades onu alıp gökyüzüne kanatlandı mı, işte onu kimse görmedi!

Bir tek adı kaldı; Cûdî Nemrût!

Hem Cûdî hem Nemrût; hem korku hem de umut!..

Suruç'un mayını Şırnak'a savurdu...

Kızgın güneş altındaki patika yolda her adım atışında savrulan ve yürürken insanda yılgınlık hissi uyandıran tozlar, aklına Pirsûs'un (Suruç) toprak yollarında gezinirkenki günlerini hatırlattı; boynunu öne eğip yürüyüşü, derin düşünceler içinde olduğunu anlatmaya yetiyordu.

Bir zamanların Math Suhunh'u yani 'İpek Şehri' Pirsûs, hep bolluk bereketiyle nam salmış. Bundan olsa gerek; tarihe damgasını vurup da, yolu Pirsûs'tan geçmeyen neredeyse anlı şanlı kimse kalmamış. İbrahim'in babası Azer ve hatta büyük dedesi Serugh'a da yurtluk yapan Pirsûs, Arap'ın, Romalının,

Timur'un, Moğolun, Osmanlının, İngiliz ve Fransızın istilasına uğramış; hepsinin sillesini, tokadını yemiş; hepsi çalmış, çırpılmış, götürmüş. Herşeyini kaybeden Pirsûs bir tek Kürt kalabilmiş... Bereket de almış başını gitmiş Pirsûs'tan; su çekilmiş, yerde kıpkırmızı boz kurak toprak, gökte ise bomboz toz bulutları kalmış. Bu da çekiciliğini öldürememiş olsa gerek; bir de raydan, telden ve mayından sınırlar çekilmiş Pirsûs ovasının bağına; ki, "yüzünüze gözünüze dursun" güzellemesi, kurumuş boğazından çıkıp da dilinde feryadı olmuş Pirsûslunun.

Elalemin ülkesinde tren rayları, kavuşturmak, ulaştırmak, buluşturmak için döşenir; Kürt'ün ülkesinde ise ayırmak, koparmak, savuşturmak için... Yirminci asrın başında döşenen demiryolu daha sonra sınır olarak korku cinlerine mekan kılınmış burada; Kürt'ün gözüne ve gönlüne batırırçasına, ardından tel örgüler çekilmiş. Raylar, tel örgüler de yetmemiş; kardeşi kardeşten koparmak için bir de mayınlar serpiştirilmiş ovaya. Ve 'kaçax' yaşamın mahkumları Pirsûslular, hayatın gereklilikleri için gece karanlığında, çaktırmadan ölümüne sekerek, vurmuş kendisini mayın tarlalarına...

Bir ayakları Kobanê'de olan bu mahzun ve mahrum insanların yüzlercesi, hatta belki de binlercesi kaçak yaşamın mağduru olmuş. Canını kurtarabilmişse eğer; ayağını, bacağını, elini, gözünü savurmuş, ölüm tohumu misali telli, raylı, mayınlı hudut boylarına...

Pirsûs ve Kobanê; buğday tenli Kürtlerin yaşadığı bu her iki mahrum şehir, 'bizimkisi niye böyle' diye, birbirine mahzun mahzun bakadurur...

Karakollar, tel örgüler ve mayınlarla ekili sınırlar, ayak aldı, kol aldı, göz aldı ama neçare ki kaçak yaşam çekiciliğini hiç yitirmedi. Çünkü, Kürt'ün sınırlarla örülü kaderi bu; karnını kaçak doyurur, dost hasretini kaçak giderir. Ahmet de okumamış olsaydı; o da bu sınırlarda iyi bir kaçaxçı olur çıkardı; zira başka ne yapabilirdi ki!..

Hayalperestliğin bir Kürt karakteri olduğu söylenemez. Bu, kendisine ait olandan fazlasına meyletmediğinden olsa gerek. Bu özelliğin, beraberinde olağan bir yaşam getirmesi gerekir, ancak Kürtler hiç bir zaman olağan da yaşamadı ki!.. Yalnızca kendisine ait olanın peşine takılmak bile Kürt için olağanüstü bir yaşamı zorunlu kıldı. Modern bireycilik de kişiliğine yeterince sinmediğinden, başkasının kaygısını taşımak bir karakteristik özelliği kaldı hep. Hayalperest olmadan hayallerin peşinden sürüklenmek, olağan bir ruh haliyle olağanüstü yaşamak...

Olağanüstü koşullar, insana başkalarının hayatına dair mecburi sorumluluklar da yükler. İnsan başkasını düşünmeden yaşayabilir mi? Yaşam, başlı başına başkasını düşünme ve ona göre tavır sergileme hali değil mi? Başkasından, başkalarından etkilenmemek; başkasının fiziki ve duygusal gerekliliklerini hissetmemek ve kendi yaşamında hesaba katmamak, görmezden gelmek nasıl bir şey ola ki?..

Biraz da vicdan denen şeyden varsa; bu yolun yolcusu olmak kaçınılmaz bir hal alır; çağdaş her Kürt'ün hayatı gibi...

Ama, insan, sonuçları yalnız kendisiyle sınırlı olmayan mecburiyetlere göre tavır takınırken, hep geçici bir ruh hali içinde olur. Zira, olağan olmayan durum, gelip geçici durumdur. Tuhaf belki ama; böylesi durumlarda insanın kafasında net bir olağanlık tasarımı olmasa da, herşeyin bir gün olağanlaşacağı düşünülür. Beklentilerin bilinmez zamanlara ertelenmesi ve belirsizlik sürecinin uzaması, çıksız bir ruh haline de iter ki; insanın bu durumda kendi içiyle olan diyalogları da yoğunlaşır; olay ve olgulara yüklediği anlamlar değişim geçirir. Olağanlık denen şeyin ne olduğu da giderek belirsizleşir, çekiciliğini yitirir. İlişkide olduğu ve ilgi duyduğu kişi, kişiler veya toplum için olağan bir yaşam arzusu, insanı varacağı liman konusunda hiç bir öngörüsü olmasa da, genel akıntı içine alır, sürükler. Yani, hayalperestlikten değil, vicdan ve sosyal mecburiyetten biraz; Rêzan'ınki gibi...

Pirsûslu Rêzan, son yolculuğa çıkmadan önce, pek heyecanlı da değildi. Yapısı öyleydi aslında. Sesi soluğu pek çıkmaz derler ya, öyle; hep düşünceli...

Hiç kimse, onun bir kadının gözünün içine bakarak konuştuğuna tanık olmadı. Utangaç duruşuyla pek hissettirmese de, kendisine dair somut bir beklentisi olmadığından, bir arkadaş grubuyla olmak, ortak beklentilerin tartışıldığı ortamlarda bulunmaktan ise rahatlık duyardı. Hiç bir konuda kendiliğinden inisiyatif kullanmaya yeltenmez, pek öneride bulunmaz, ancak ortak karar alınmışsa; heyecan

yansıtan hiç bir ifade belirtisi göstermeden, itiraz da etmeden işine koyulurdu. Ne olağanüstü şeylere bir meyili ne de olağanüstü özellikleri vardı ama olağanüstü işlere sürüklenmekten de hiç tereddüt göstermedi. Gereklilik diye girdi; hem kendisi hem de başkaları için. Beklentilikten değil, gereklilikten; yani olağanüstü ve gergin koşullarda olağan bir ruh hali...

Ahmet, henüz Rêzan olmadan önce Pirsûs'ta yoksul bir ailenin üniversiteye kadar okumuş tek çocuğu; anasının nazlı kuzusu, babasının mayınsız, korkusuz bir gelecek umudu. Büyükleri, başka geçim kaynağı olmadığından kaçakçılık yaparak geçimlerini sağlar; hemen Binxetê'deki Kobanê'den kaçak malları getirip Serxetê'de satarlardı.

Devletin, devletlerin kurallarına ve kanunlarına göre davranmak, sınır boylarındaki tüm Kürtlerde olduğu gibi, Pirsûsluların da karnını ve gönlünü doyurmadığından, onlar da bildikleri yollardan ekmeğini çıkarmaya çalıştı hep; hiç bir sınırı tanımadan, 'qaçax'ça...

Aslında Ahmet, yalnızca her şey olağan olsun isterdi; öyle kimseden istediği fazladan bir şey de yoktu. Birilerinden çekinmek, sakınmak, korkmak zorunda kalmadan, kendi halinde yaşamak; sınırsız, mayınsız, telsiz...

Yıllar ve yollar aşıldı. Ahmet'in kendisini kaptırdığı o limanı belirsiz yolculuk, onu ta Şirnex'e (Şırnak) ulaştırdı. Yeni yolculukta bir Rêzan olmakla yeni bir kişilik olmadı. Doğru; pek çok olağanüstü şey yaşadı, ölümlerden bile döndü defalarca; ancak o olağan ve pek heyecan yansıtmayan ruh hali hiç değişmedi. Olağanüstü koşulların akıntısına kapılan olağan bir yolcu oldu.

Ve yine bir yolculuk vakti gelip çattığında, Rêzan yine gerekliliğin farkında, duygularını kuşandı. Ancak, pek de göstermediği o haliyle biraz da heyecan yansıttı.

Şirnex'in o kızgın güneşli gününde yola çıkmadan önce, gölgesine sığındığı palamut ağacının altında, Çeqçeço suyunun, şekilsiz taşlar arasında o biçimsiz ve isteksiz akıntısına bakarken, geçmiş ve geleceğe dair düşünceler içinde dolaşıp durdu. Pirsûs'u, mayınları, telleri ve qaçax geçmişi düşündü. Bu düşünceler, yeni ismi Rêzan olan Ahmet'in, uzamış uyumsuz bıyığının süslediği simasında sempatik bir yüz ifadesine yol açtı. Ruhlen hafifleme, onu, uzun zamandır hissetmediği bir şekilde keyiflendirdi de. Arkadaşlarına da anlattı, düşünce boşluğuna o anda düşen geçmiş anılarını. Demek ki; geçmişte yaşanan zorlukları, acıları hatırlamak da insana keyif veriyormuş; başarmış, başedebilmiş, aşmış olmanın duygusu olsa gerek. O an tüm sıkıntıları dağıldı. Geçmişinin tüm yükü sanki omuzlarından kaydı, düştü. O kadar hafiflemiş hissediyordu ki kendisini, ayakları sanki hiç bir yük taşımıyordu. Bedeninin hep ağır yüke alışıklığından olsa gerek; yüksüz kalmış olma hissi bile içten içe biraz utandırdı onu. Vicdan bu ya; başkalarının yükü varken yüksüz, başkalarının sorunu varken sorunsuz kalamazdı. Başını öne eğik yola koyuldu. Ve geride kalanlara öylesine masumane bir bakış atarak, biçimsiz bıyıklarının altında tatlı bir tebessüm bıraktı ardında. Onu görenler en son öyle gördü; çocuksu, sadece kendisi...

O sıcak günde, ruhen pir û pak; dağ, taş, toprak, ağaç, insan, yaşam herşeyle barışık dopdolu duygularıyla o tozlu patikada ilerlererek, Bilûzerê ve Şehrêban tepelerini aşmış gözden kayboldu; Şirnex'e doğru...

Pirsûs'ta toprak damlı evlerinin üzerinde, gece, yatağına uzanıp gökyüzünü seyredirken, bakışlarıyla hep yakalamaya çalıştığı o kayan yıldızlar gibi, nereye ulaştığı bilinmeden, öylece aktı gitti...

Baharın o son deminde, gidip bir daha geri dönmedi. Ve haberi de öyle tez ulaştı ki; Pirsûs'ta o hikayelerini çokça dinlediği mayın var ya; onu Şirnex'te buldu, aldı göğse savurdu; param parça dediler...

Haberini duyanlar, onun en son yol aldığı tepelerin zirvelerine doğru baktı. Gözler, batan günün ardından yeni parlamakta olan yıldızlara takıldığında, onu iyi bilenler ve anlayanlar, onu yıldızların arasında görür gibi oldu; beklentisiz, huzurlu ve çocuksu o son gülümsemesiyle...

Çorapta saklı kalbim...

Sonbahara doğru bir günbatımında, korucu olan babası eve üç kişiyle birlikte geldi. Misafirlerin her üçü de silahlıydı ama giyimleri, babasının görev başındayken giydiği o komik elbiselere benzemiyordu. Köyde yalnızca ya askerler ya da ne iş yaptıklarını tam olarak bilmediği babası gibi korucuların silahlı dolaştıklarını biliyordu. İlk kez gördüğü ve annesine, kardeşlerine ve kendisine olan ilgileri ne asker ne de korucularinkine benzeyen silahlı ama sıcakkanlı bu insanların, haklarında çokca hikayeler dinlediği o 'hevaller' olduğunu anlamıştı. Onlarla ilk karşılaşmasıydı bu...

Gözünü ayırmadan onlara dikkatlice bakarken, bağdaş kurup oturan bu esrarengiz yabancılardan biri, cebinden kalbe benzer bir arma-rozet çıkarıp ona uzatarak ismini sordu. Biraz da diyalog kurabilmek için yaptı bunu. Zinciri olmayan bu kolye, eğri büğrü şekliyle bir kalbe benzeyen, bir çerçeveye çevrili kırmızı bir zemin üzerine yeşil bir çember ve içinde sarı bir yıldızdan oluşuyordu.

Çok hoşuna gitti; kalp kolyeye bakarken adeta gözleri kamaştı. "Adım Rojbîn" dedi. Kimseyle paylaşmak istemez bir refleksle kolyeyi aldığı avucunu sımsıkı kapattı ve her iki elini göğsüne bastırdı. Kalp şekilli, üzerindeki renkler ve yıldızın ne anlam ifade ettiğini bilmediği bu kolye, hayatında tanımadığı birinden aldığı ilk hediye idi. Bu nedenle de, onu herkesten ve herşeyden korumak isteyen bir refleksle gizlemek, saklamak istedi.

Rojbîn, kaybetmekten korktuğu kolyesini bir kaç gün yanında tuttu; arkadaşlarına bile göstermekten sakındı. Bazen avucuna alarak uzun uzun seyre daldı; renkleri ne güzel de uyuyordu birbirine! Kolyeyi niye böyle eğri büğrü yapmışlar diye düşünse de, pek kafasına takmadı; hevaller bir daha geldiklerinde onlara sorarım diye düşündü. Ama, kalbe benzettikleri için, herhalde çok değer verilen bir şey olmalı dedi, kendi kendine.

Annesinin, değerli eşyalarını ya sandığa, ya yorgan arasına, ya küçük bir çıkının içine ya da bir beze sarıp göğüslerinin arasına sakladığını biliyordu. O da, kimsenin olmadığı bir gün, evde kolyesini saklayacak bir yer aradı; sağa sola, yorgan yastıkların konduğu yere baktı; hiç bir yeri güvenceli bulamadı ve annesinin sandığı geldi aklına.

Sandığı açıp eşyaların en altını karıştırdığında gözü, örülmüş iki çift yün çoraba takıldı. Annesi, boş zamanlarında, birilerine hediye olarak vermek veya evdekilerin soğuk kış günlerinde giymesi için ördüğü yün çorapları, değerli eşyalarını sakladığı sandığın alt köşesine, diğer eşyaların en altına saklamıştı.

Rojbîn, kolyesini açık renkli yün çorabın içine yerleştirdi...

Aylardan sonra bir akşam üstü, henüz kış olmadan Deriyê Qaçê'nin zirvesi ilk karı da gördü. Mazlum, 'dost' olarak tanımladıkları Gevdîlerin o korucu köyünden gelen 'lojistikçi' arkadaşlarıyla selamlaştı; oturup birlikte sıcak çaylarını yudumlamaya koyuldular. Lojistikçiler iki günlük yolu katedip gelmişlerdi kış noktasına ve artık bir kaç ay geri dönmeyeceklerdi. Biri, katırlardan indirilen yükün arasından bir poşeti çıkarıp getirdi; içinde elle işlenmiş kışık bir kaç yün çorap vardı. Geldikleri korucu köyünde, uğradıkları evde bir kadın, özenle katladığı çorapları, "sizin için ördüm, kışın giyersiniz" diyerek, vermişti onlara, sevecen bir ana şefkatiyle.

Çoraplardan birini, o an ıslak ayaklarını önlerindeki ateşte kurutmaya çalışan Mazlum'a uzattı; "ayak parmakların yine çorabından fırlamış, şansın var hadi" diyerek.

Açık renkli bir yün çorap...

O dağ koşullarında bir yün çoraba sahip olmak, öyle herkese nasip olmazdı. Mazlum'un sevinçten gözleri parladı, ilk kez bir böyle bir çoraba sahip oluyordu. Şehre yeni taşındıklarında, annesinin kendisine bir seyyar el arabasında satılan o ilk eşofmanı alırkenki gibi duyguları yeniden depreşti. Ne diyeceğini şaşırды, bir süre evirdi, çevirdi, çoraba baktı durdu. Sonra, çorabı düzenli bir şekilde katlarken, çorap teklerinin birinde katı bir şeyler olduğunu fark etti. Elini daldırıp çorabın içindekileri çıkardı; iki tane kolye...

Kürdistan haritasına benzetilmiş, kırmızı bir zemin üzerinde yeşil bir çerçeve ve içinde sarı bir yıldız olan, Kürtlerin bayraklaştırdıkları o sembol...

Bu kolyeler kendisine bir şeyler çağrıştırdı; evet biri oydu, üç ay önce gittikleri korucu köyündeki bir evde, o küçük kız çocuğuna verdiği kolye. Çünkü köydeki ilişkileri bir tek o aileydi. Sevinci, hüzne dönüştü. Kıpırmızı oldu, kaşlarını çatı; çok büyük bir suç işlemiş gibi, bir haram lokma yemiş gibi, hırsızlık yapmış gibi, hak etmediği bir şeye sahip olmuş gibi... Rojbîn'i hatırladı; kolyeyi ona verdiğinde ne kadar da sevinmişti! Kolyeyi ilk eline aldığı anda, içi içine sığmamış, alıp göğsüne bastırmıştı her iki eliyle...

Hiç bir suçu olmamasına rağmen Mazlum, o tuhaf üzüntüsüne engel olamadı. Kendisini hırsızlık yapmış gibi hissetti; bir insanın mutluluğunu, sevincini, sevgisini elinden almak, Rojbîn'in 'kalbi'ni, ona verdiği sevgiyi çalmak, nasıl bir vicdansızlık!..

O, küçük Rojbîn'i; Rojbîn'in annesi hevaleri; hevaler de birbirlerini mutlu etmek isterken, belki de bir tek Rojbîn üzülecekti...

Ama artık yapılacak bir şey yoktu; gelecek yazı doğru oralara dönersek, yeniden veririm, hem bu kez daha fazla sevinir, diye geçirdi içinden. Kalpten kolyeyi, yeğinin sol göğsündeki cebe, kendi kalbinin tam üzerine yerleştirdi, biraz daha yatışmış bir halde.

O yıl kış çetin geçti. Karların erimesi oldukça uzadı. Karlar eridi ancak eriyen kar sularının yol açtığı geçilmez dereler, hareket etmelerine izin vermedi uzun süre. Ancak, baharın son demlerine doğru artık belirgin açan yapraklar adeta yeni bir elbise giydirdi dağlara, tepelere, her yere...

Bir grubun, kendilerine yakın bir yerden geçip başka bir alana, Gabar'a, oradan Mêrdîn'e doğru hareket edeceği söylendi. Onları uğurlamak için vadiye indiler. Tek sıra halinde hareket etmeye hazır bekleyen gruptakilerle sohbet etme fırsatı da bulamadılar; tokalaşıp uğurlamak için onlar da tek sıra halinde yola çıkacak olan arkadaşlarıyla tek tek vedalaşmaya başladılar.

"Serkeftin, serkeftin, serkeftin!.."

Sıranın sonuna doğru geldiğinde elini, gruptakine uzattığında onunla göz göze geldi. Tam, "serkeftin!" diyecekken, karşıdakine takılan gözlerine inanamadı. Gafur'du bu; hani o herkese bahsini ettiği, her tür yaşam olanağını Avrupalarda bırakıp ülkesine dönmüş Gafur; alçakgönüllü, mütevazı, her şeyini paylaşabilen, herkese gösterebildiği sevgisiyle herkeste saygınlık uyandırabilen insan güzellemesi...

Oturup sohbet etmeye zamanları yoktu. Sarıldılar birbirlerine. Aynı anda hem kavuşma hem de ayrılmanın yol açtığı karmaşık duyguyla her ikisi de mahsunlaştı, sevinçten gözleri doldu. Hal hatır bile soramadan ayrılacaklardı; bir daha birbirlerini görecekler miydi; kimse bilemezdi.

Mazlum, ani ve kendiliğinden bir refleksle elini yeğinin son göğsündeki küçük cebe daldırdı, Rojbîn'e geri göndermek için özenle sakladığı ve kalbinin üzerine yerleştirdiği o küçük kalpten kolyeyi çıkarıp Gafur'a verdi; "hatıra olarak saklarsın, iyi koru ama; çok değerli o" dedi.

Gafur afalladı; hiç de böyle bir duruma hazır olmadığından, o da hemen ceplerini karıştırdı, Mazlum'a hatıra olarak verebileceği bir şeyler aradı. Ancak öyle içinden gelerek hatıra olarak vereceği bir şey bulamadı. Cebinden çıkardığı biraz yıpranmış küçük bir not defterini uzattı; biraz ezik ve utangaç bir gülümsemeyle; "başka bir şey yok, bu da sen de kalsın"...

Bir kaç ay geçtikten sonra, Gabar'dan bir grubun geldiğini duydu Mazlum. Yanlarına gidip hal hatır sordu. Ağaç dalları ve yapraklarla yapılmış 'manga' dedikleri gölgelikte bağdaş kurup çay içerken, gelen gruptan biri, cebinden kalp şeklindeki o kolyelerden birini çıkarıp Mazlum'a uzattı; "Cenazesini kaldırırken, bunu Gafur'un cebinde buldum. Bu kolyeyi, senin ona verdiğini söylemişti bana. Ayrıca senden de çok bahsederdi. Cenazesini gömmeden önce yeğinin sol göğsündeki cepte buldum onu. Göğsü parçalanmıştı ama kolyeye bir şey olmamıştı" dedi, yutkunarak.

Herkes şaşkın şaşkın gözünü kolyeye dikti, ortamı hüznün ve sessizlik kapladı. Mazlum'un gözleri doldu; bir süre sustu, yutkunduk, bir şey diyemedi...

Yaz ortalarında sıcak bir günün akşamında, Mazlum bir grup arkadaşı ve buluştukları 'dost bir korucu'yla birlikte köye inip yine o eve yöneldiler. Sevincin yol açtığı telaşlı haliyle onları karşılayan evin kadınıyla selamlaştıktan sonra arkada omuzuyla duvara yaslanmış ve utangaç bir sevinçle onlara bakan Rojbîn'i gördü. Bir çocuk gibi heyecanlandı. Oturma odasına geçmeden Rojbîn'e doğru ilerleyip önünde yere diz çöktü ve her iki omuzundan tutup ona sarıldı, yanaklarından öptü onu... Gafur'un

tırnak makası zincirlerini birleştirek yaptığı uzun zincirin takılı olduğu ve hep yeleğinin sol üst cebinde taşıdığı kolyeyi Rojbîn'e göstererek, onun boynuna astı; "Bu o, kalbimiz; benim, senin, hevallerin, hepimizin kalbi; onu kaybetme" dedi. Rojbîn, boynundaki kolyeye doğru başını eğip, gözlerini kırıştırarak utangaçça başını 'tamam' anlamında salladı; gözlerindeki parlaklık ve yüz ifadesine yansıyan içi içine sığmaz bir sevinç ve mutlulukla...

O ışık Pazarcık'a ulaştı mı?

Zerdeştlerin ışık saçan anılarına...

Bilge Zerdeşt'in bilgiyi arayışından bu yana bizim topraklarda Kürtler hep kendilerinden çalınanı, özünü bilmek ve bulmak için arayışla geçirdi asırları. Ancak, Zerdeştlerin öz, aydınlık ve bilgi arayışı sürerken kimse bilmiyor hala; bizim Zerdeşt'in ruhunu aydınlatan güneşin o ışığı acaba Pazarcık'a ulaştı mı?..

Pazarcık'ta ana yolun yukarı kısmında kalan ve Kızılbaş Kürtlerin yaşadığı mahallelerin arasında geçen cadde üzerindeki, çok da geniş olmayan kahvehanede oturmuş yaşlılar, haberi birkaç gün önce ilçeye ulaşmış olan bir çatışma hakkında konuşuyorlardı. Kahvehanenin sürekli müşterileri olan, yaşları ellinin üzerindeki bu işsiz ve hep işsiz kalacak olan yaşlı grup, bir yandan çaylarını içip kağıt oyunu oynarken, bir yandan da bir binbaşının vurulduğundan bahsediyorlardı. Hıdır hayıflanarak ve biraz da öfke karışımı bir ses tonu ve yöre şivesiyle, "Lo lo bînboşiyak kuştina; qa nizonin bînboşiyak di çel solî da tê maydonê!.. - bir binbaşığı vurmuşlar, bir binbaşının kırk senede ancak yettiğini bilmezler mi?-" diyordu.

Devlet o ilahi kudretiyle o kadar büyük bir korku salmıştı ki, ona karşı gelinebileceğini düşünmek bile kimsenin aklına gelmezdi.

"Bu cahil çocuklar kafayı yemiş; ne yaptıklarını bilseler, kalkıp devlete, onun askerine meydan okurlar mıydı!" diye düşünülüyordu... Oysa, daha bir süre önce Ganî Dağı'nda devletin öldürdüğü gençler için bu kadar hayıflanma olmamıştı. O gençler ki; yörenin çocukları, hısım ve akrabalarıydı...

Hıdır'ın kendisi bile, daha on yıl kadar önce Maraş'ta Alevi Kürtlerin öldürüldüğü olaylarda yakınlarını kaybetmiş, kendisi de canını zor kurtarmamıştı... Maraş'ta Kürt kadınlar ve erkekler, çocuklarıyla, Kerbela'da Hüseyin ve Ali Asker misali Muaviye'nin hışmına uğrarcasına baltalarla doğranırken; her şeye kadir, başa çıkılmaz o ilahi devlet, polisi, jandarması, tankı, topu tüm kudretiyle nedense günlerce görünmez olmuş, eli ayağı tutulmuştu!..

Kürt Alevilerin kaderi bu; 'eline, beline, diline sahip olmuş', kimsenin malına, canına, namusuna kem gözle bakmamış ama zalime karşı, 'aman bana şerrini bulaştırmasın da...' ayıbına da katlanmış.

Egemen olmamış, egemenin zulmünü kanıksamış! Kendi inançsal duruşundan taviz vererek; mazlumun davasından kendisini uzak tutmuş, zalimin karşısında korkak, ürkek ve bêçare kalmış! Bu yüzden de zalim devletin kayıtlarına, 'devletine başkaldırmaz' dipnotuyla sadakatini tasdik ettirmiş...

Genç Yavuz, birkaç arkadaşıyla kahvehanede gazoz içiyordu. İşsiz, güçsüz, avare... Bir boşlukta; ne olduğu ve ne olacağı konusunda hiç bir fikri olmadan öylesine akıp geçiyor günleri. Ne devletin binbaşısının öldürülmesine anlam verebiliyor; ne de ihtiyaçların bu olaya hayıflanmasına... Bir de o öldürülen gençler niye dağdalar, dertleri ne; akli pek almamıştı. Her ne kadar anlam veremese de, bu gençlerin dağlarda dolaştığı haberleri onda tuhaf duygulara yol açmıyor da değildi: Bu gençler dağda niye dolaşır, devletle niye çatışır ki?..

Bu yaşananlar karşısında Yavuz'un zihnine gün be gün, "Ben neyim, kimim, biz neyiz, ne olacağım, ne olacağız, bu binbaşı kim, bu gençler kim, hayat şu an yaşadığımızdan mı ibaret" gibi hem heyecanlandıran, hem korkutan, hem de arayışa meylettiren düşünceler doluyordu. "Ben kimim, niye varım, ne işe yararım" gibi sorularla herşeyden önce 'kendini bil' me arayışına giriyordu böylece; kendisi bile farkında olmadan...

Kendi 'Yavuz' ismine kafayı taktı; bu ismin kendisine niye verildiğini bilmiyordu. Belki de babası, devletin memuru ve askerine hoş görünmek istemiştir. Ata babadan kalma isimler değil de 'Yavuz' da nerden aklına gelmişti? Herhalde nüfus memuru da bu konuda yardımcı olmuş; açmış 'ünlü Türk şahsiyetlerin isim listesi'nden Kürt Alevi katliamcısı Osmanlı Yavuz'un ismini belirlemişti onun için.

Pazarcıklı, devlete sadakatine karşılık yalnızca sahte bir huzur buldu.

Genç Yavuz'un kendini bilme arayışına çıkışı gibi, onbeşini bulan her Pazarcıklı da soluğu Avrupa kentlerinin sokaklarında alır oldu. Aslında özle olan bağlar tamamen kopmadı; özün beslendiği hayat pınarı henüz kurumadı. O bağlar ki, Yavuz gibileri Avrupa'daki bilinmezlikten yeniden öz topraklara savurdu, yeniden yaşama bağladı ve kendine ait değerleri taşıyan birer tohum misali Engizeklerden Zagroslara, Munzur'dan Herekol'a, Cûdî ve Gabar'a serpiştiren duygu, bilgi, bilinç oldu...

Genç Yavuz, işe ismiyle başlangıç yaptı ve zalim Osmanlı Yavuz'un ismi yerine mazlumun yol göstericisi, özün ve benliğin bilge arayışcısı Zerdeşt'in ismini aldı. Tıpkı Bilge Zerdeşt (Zerdüşt) gibi o da doğrunun ve insani özün arayışına koyuldu. Nasıl ki, Bilge Zerdeşt bilgiyi aramak için Med ülkesinin yollarında bilgelerin kapılarını arşınlamıştı; Pazarcıklı Zerdeşt de savrulduğu Avrupa'dan, kendi özünün arayışına girişti. Zira öz arayışındaki rehbernamesi olan 'eline, beline, diline sahip ol'mayı, Bilge Zerdeşt'in 'iyi düşün, iyi söyle ve iyi yap'ından bellemişti. Öz ve bilginin kaynağı aynıydı ve her ikisi için arayış da sonsuz ve sonsuzluktaydı...

Bir akşam üzeri, Çiyayê Reşkê'nin zirvelerinde henüz ortalık aydınlık. Kayanın önünde, üşümek için kendisini büzüştürmüş olan Zerdeşt, yıllar önce Pazarcık'ta o kahvehanede arkadaşlarıyla gazoz içerkenki günleri ve yaşlıların o hayıf dolu konuşmalarını hatırladı. Yeniden sorgularcasına düşünceye dalmışken, karşıdan geleni tanır gibi oldu, ancak inanası gelmedi. Büyük bir heyecanla kalktı ve ona doğru koştu; sarılıp tekrar tekrar kucaklaştılar; her ikisinin de sevinçten gözleri doldu...

İki komşu aşiretten ve uzaktan akraba olmalarına rağmen, bu öze yolculuk öncesinden tanışmıyorlardı. Geçmişteki o hiç bir şeye sahip ve bağlı olmayan, hiç bir şeyi kendinden, kendisini de hiçbir şeyden görmeyen koskocaman bir yalnızlıktan, şimdi dünyalar kadar şeye ait bulmuşlardı kendilerini.

Özün algısı geliştikçe, özle buluştukça, insana ve toprağa bağlılık da daha güçlü oluyordu. Hiç bir anlamı yokmuş gibi algılanan herşey şimdi bedenden birer parça gibiydi. Kendisini onlara ait, onları da kendisine ait görüyordu insan...

Derken, hal hatır ve ortak tanıdıklarını sordular birbirlerine; kalanlar, gidenler, ölenlerden bahsettiler...

"Ferhat Cûdî'de, Leşker Berê Sihê'de, Zinarîn Çelê Nîx'te, Sabrê Elkê'de ... Bizim Pazarcıklı Agît'i ise görmedim; yaşayıp yaşamadığını bilmiyorum. Ben de, nerede ne olacağımı bilemesem de, yaşıyorum işte!" dedi.

Bilinmezlik içinde bilgiyi, yoklaştıran çokluk ve varmış gibi gösterilen yokluk içinde kendini, özünü aramak... Evet, ne olacağını bilemese de, arayışa devam; aynen Bilge Zerdeşt gibi. Biri Med ülkesindeki bilginlerin kapılarını arşınlarken, diğeri yine anatoprak Medya'nın dağlarını arşınıyordu; nereye varacağını bilmeden. Sonsuzlukta sonsuz bir arayış...

Bu Atmîli çocuğun üslubu da normal değildi; ulu orta yerde argo konuşur, o saf doğallığı sempatik hatta bazen komik kaçardı. Ne yapsın ki, Pazarcık'ın sokaklarında öyle konuşulurdu. O kadar saf olmasına rağmen, tanımayanlar onu kaba saba sanırdı. O harbi haliyle kendisini anlatamadığında ise gözleri dolar, yalnızlığına sığınırdı. Bu üslup ve davranışları o bilerek bellememişti ki! Görünenler onun

iç dünyasının dışavurumu değil, ona öğretilenlerdi... Onlara ait olanlar alınmış, çalınmış, talan edilmiş; özüne uymayan o görünen her şey ise zoraki ona giydirilmişti. Duygularıyla dış görünümünün ayrıksılığı bundandı; tüm Atmîler, Sînemîllîler, tüm Pazarcıklılarınki gibi...

Bir kaç hafta sonra yeniden karşılaştıklarında Zerdeşt, cebinden bir konserve kutusu çıkardı. Önceki gece gittikleri tepede, operasyondan dönen askerlerden kalmaydı. Buluşacaklarını bildiğinden, kendisi yememiş, arkadaşına getirmişti. Çok önemli bir hediye getirmiş gibi, "Sana getirdim" dedi saf, samimi ve biraz da utangaçça. Arkadaşı duygulandı; "menüde rutin dışına çıkalım ha!" Gülüştüler...

Aylar sonra yine bir ayrılık zamanında, bir ayrılık buluşması. Kasım ayının sonları, gün yine batmak üzere. Çevrede bir telaş ve hareketlilik; bir sefer mi var yine? Gün batımından önce yaktıkları ateşin közlerinin etrafına bağdaş kurmuş oturanlar, hava soğuk olduğundan birbirlerine sokularak, közlerin kenarına bıraktıkları çaydandan, bardaklarına doldurdukları sıcak çayı içerek ısınmaya çalışıyordu. Telaş içinde sağa koşuşturanlar ise soğukla ilgilenmiyor, çantalarını kuşanıyordu. Heyecanlıydılar... Ardından tek sıraya dizilip yola koyuldular. Grubun ortasında yürüyen Zerdeşt, bir kaç yüz metre öteden dönüp bir kez daha baktı kalanlara, bir daha el salladı, zor seçilebilen sempatik yüzündeki gülümsemesiyle. Patika yolun artık görülmez kısmına ulaştıklarında gün de tam batmış, karanlığın sükuneti tüm doğaya ve canlılara sinmişti; ta ki gecenin yarısında bu sessizliği yırtan ve bir kaç saat süren o çatışmanın mahşeri gürültüsü kilometrelerce öteden işitilene kadar...

Ertesi günün şafak vaktinde, ısınmak için henüz ateş yakmadan, günün ağarmasını beklerken, güneşin, Herekol'un tam alnına değen ilk ışınlarını seyre daldı. Adeta mest oldu; tanrısına tüm samimiyetiyle ibadet eden bir inançlının iç huzura ulaşması gibi...

Güneşin bu ilk ışınlarını seyretmek kadar, onu tüm gerginliklerden uzaklaştırıp huzur deryasına taşıyan başka bir an bulunmazdı. O ışıklardan yalnız aydınlık değil, tüm duyguları motive eden, canlandırıp harekete geçiren, gerginlikten uzaklaştırıp huzura erdiren insani bir enerji de doldu tüm bedenine. O anda Zerdeşt'i düşünüyordu; bedeninde canlanıp harekete geçen tüm duygular gözlerinden dışarıya taşıdı...

Güneş, o şafak vaktinde yeni bir günü ve yaşamı müjdelerken, aşağıda Herekol'un tam karşısındaki engin bir yamaçta yerde kıpırtısız, cansız uzanmış ve yüzü ışığa dönük Zerdeşt'in yüzünü ve tüm bedenini de aydınlattı.

Birbirlerinden çok uzakta olsalar da hem onun hem de Zerdeşt'in gözleri aynı anda güneşin ilk ışınlarının aydınlattığı Herekol'un zirvesindeki Deriyê Agîdan'da bir daha buluştu. Her ikisinin gözleri, ismini çağdaş Kürt Agît'ten alan Herekol'un bu ulaşılmaz zirvesini parlatan ışığın aracılığıyla birbiriyle son bir kez daha temas kurdu.

Her ikisi de durgun ve hareketsiz; biri ayakta, diğeri yerde uzanmış sessiz...

Artık dizlerinde derman kalmamış yaşlı Hıdır, geçenlerde yine Pazarcık'ta o köşedeki kahvehanede oturmuş televizyon haberlerini izliyordu; Kürtler dillerini serbest kullanabilmek için kadın, çocuk, yaşlı haykırıyordu. Hıdır kendi kendine o bildik haliyle yine söylendi, yaklaşık yirmi sene önce, o binbaşının ölümüne hayıflandığı gibi öfke ve tepkiyle; "Lo lo av dawlatî zolim ji zimonî kurmoncon çi daxwoze?! - Bu zalim devlet Kürtlerin dilinden ne istiyor?-"

Acaba, Zerdeştlerin, o özü aydınlatan bilgi ışığı Pazarcık'a ulaştı mı?..

Alman Ronahî

Vicdanın hükmünü yitirdiği Batı'dan, vicdani çığlığın yükseldiği Kürt dağlarına savrulan toplumsal hakikat yolcusu Alman kızı Andrea ve yoldaşlarının anısına...

Birlikte Gabar'a doğru yol çıktığı grupta yer alan ve keşif için önde yürüyen iki kişiden biri olan Rojavalı Dilşa'yı iyi tanımış mıdır bilinmez. Çirav'a bakan taraftan Gabar'a vardıkları anda, farketmeden yüzlerce asker ve korucunun kurduğu pusuya dalan ve yaşanan çatışmanın ilk anında can veren Dilşa'nın yerde uzanan kanlı cansız bedeni ve yüzündeki o sempatik çocuksu ifade karşısında ne hissettiğini de kimse bilmez. Ama tanımışsa mutlaka çok sevmiştir Dilşa'yı. Saflık, samimiyet, candaşlık ve fedakarlığın bir insanda bu kadar bütünleştiğine ve bir insana bu kadar yakıştığına herhalde geldiği o Avrupalarda pek tanık olmamıştır...

Her şeyin ölçülü biçili, her duygu, algı ve davranışı devlet denen aygıtın belirlediği, başkasına olan ilginin bireyselliğin ötesine geçemediği, topluma ve toplumsala ait her şeyin marjinal bir manaya dönüştüğü, ağlama, gülme ve tüm insani tepkilerin ancak öğrenilerek geliştiği, her şeyin ürünleştiği ancak bir tek insani duyguların hasada dönüşmediği Almanya'nın programlanmış yaşamı içinden gelen Andrea'nın, ölümün pusuda beklediği Kürt dağlarında ne işi olabilirdi ki?..

Denir ki; sorunuyla, güçsüze, ezilene gözünü ve yüreğini kapatmayı beceremezdi. Vicdansızlığa olan isyan ve öfkesini yer yer acemice dışa vursa da, bir karşılığını görmediğinde yalnızlığa sığınır. İnsanların yalnızca eğlenmek için biraraya gelebildiği ülkesinde, birilerinin ise yalnızca acıları nedeniyle biraraya geldiğine tanık olduğunda, anlam yitimine uğrayan sevgi, öfke ve vicdan çığlıklarının oluşturduğu melodinin içinde daha gür depreştiğini hisseder olmuştur.

Katliam sürgünü Elbistanlı Ronahî ve Dêrsimli Bêrivan, ülkelerinde insanlarını öldüren silahların sahibi Almanya'nın, savruldukları bu sürgün diyarda da baskısıyla yaşamı çekilmez kılmasına tepkiden, 1993 baharında bedenlerini Newroz ateşine dönüştürdüklerinde ise, Andrea'nın, hayatın manasına dair öğrendiği her şey bilincinde tuzla buz olmuştur artık.

Andrea, o günlere dek hep uzaktan izlediği isyan halindeki bu yüreklere artık yoldaş olmayı, hayatının tek manası yapma kararını verir. Kitaplardan okuduğu, ancak ülkesi Almanya'da nasıl olacağını pek kestiremediği o sosyalist yaşamla da Kürtler içinde karşılaştığı hissine kavuşur. Hayatın yalnızca para kazanmaya çalışmak ve para tüketmek eyleminden ibaret olmadığını gördüğünde, gerçekten yeni ve farklı anlamlar taşıyan bir yaşama adım attığını daha iyi anlar. Ve Kürt kızı Ronahî'nin bedeniyle tutuşturduğu meşaleyi devr alır; kendisi 'Ronahî' olur...

Avrupalı İskender'in aşmakta zorlandığı için lanetlediği Kürt dağları Kato'lardan birinin önünde, Marînos yaylasının Meydan Zengil'a uzandığı ve hiç bir heybeti olmayan Çelê Cengê'nin öylesine bezgin bir yığıntı gibi görüldüğü noktada bir gerilla grubu adeta bir mahkeme havasında tartışıyor. Tam dört gün, dört gece boyunca en ağır hava ve kara silahlarının aralıksız ateşi, gürültüsü ve kokusunun yarattığı mahşerden sağ kurtulabilen bu grup, yiten arkadaşlarını anıyor. Operasyonun hemen bir gün öncesinde ikibin metreden daha yüksek rakımlı bu yaylada, bir saatte oluşturduğu çok sesli gerilla korosuna sazi ve sesiyle hem eşlik hem de şeflik eden Şengê Ana'nın Sinanı, grubun içinde görünmüyor. Dağ yaşamının acemisi Dêrsimli ürkek gerilla sanatçı, o anı yıldızlardan izliyordu artık. Urfalı kadın komutan Hebûn, Kato'nun kayalıklarında bir dağ ceylanı gibi seken Botanlı Nûjîn, İstanbul'daki Kürt derneğinin çocuk korosundan Mardinli Dijwar ve yirmiden fazla daha başka ana kuzusu da...

Kalanlar, kendi can ve ciğerlerinden kopanları anıyor şimdi. Çoğunun başı öne eğik ve bir kaç ellerindeki küçük taşlarla toprağı eşeliyor. O anda grubun içinde ayakta duran uzun boylu sarışın kadının titreşimli sesi yayla rüzgarına karışıyor. Tanımayanlar, onu bu coğrafyadan bir Goyî aşiret kızı sanır. Yürüyüşünde ve davranışlarında bir yabancılik hissettirmese de, kırık Kürtçesi, hüznü titreşimli sesi, ürkek yüz ifadesi ve kullandığı sözcüklerin ağırlığı, tanımayanlara, 'bu farklı biri' dedirtiyordu. Sık sık yutkunarak ve kesik cümlelerle duygularını dile getirmeye çalıştı: "Ben bir sosyalist olarak, Kürdistan devrimcilerinin arasında bulunmaktan ve şehit düşen arkadaşların yoldaşı olmaktan gurur duyuyorum!.." Bu sözler Kato'da yankılanırken, Makedonyalı İskender'e bile geçit vermeyen o koca dağ, o gencecik canları biner kiloluk bombalardan ve helikopter roketlerinden koruyamadığı için utanmış mıdır acaba?!

Yaşam algıları tamamen farklı olan bu toplulukla diyalog sorunu yaşasa da, onların ilgi ve algılarını anlamaya ve anlamdırmaya çalışıyordu. Kendisini rahat ifade edebildiği ortamlarda ise, yüzündeki gerginlik gider, yüzünde tebessüm oluşurdu. Fırsat olduğunda düzenlenen moral etkinliklerinde kendisinden ısrarla Almanca bir şarkı söylemesi istendiğinde, 'Alman faşizmine karşı bir direniş şarkısı' diye tanımladığı bir şarkıyı söylerdi. Sahip oldukları aynı duyguları anlamadıkları bir dilden dinlemenin merakıyla, herkes pür dikkat kesilirdi...

1998'in sonbaharı, Kürt dağlarında ellerinde Alman silahı bulunan Türk askerlerin postal izleri, gökyüzünde ölüm saçan Amerikan Kobra helikopterleri ve Batılı savaş ittifakının tonluk bombalar atan uçakları... Dünya alem hep birlikte Kürde ölüm kusuyor. Cennette bile benzeri olmayan Faraşın o kadar güzel, ama bir o kadar da savunmasız. Kıvrım kıvrım akan o suyu izlerken, bir dengbêjden bir aşk hikayesi dinlemek geçer insanın içinden. Hazır mevsim de sonbahar, bir de hüzün ve özlem çöker, göz kapaklarının kıvrımından hissettirmeden sızan yaşlarla... Ama şimdi can pazarı; kavuşmak ve yaşatmak için yaşamak gerek...

Kalabalık birlik, gruplara ayrılır ve her biri bir yöne yol alır. Alman Ronahî de on kişilik bir grupla Besta'ya gidecektir. Anlatılan o ki; her yer kuşatma altında olduğundan Gola Nismo'yu bile görme fırsatı bulmadan Masîro'ya Tahta Reş'e sığınır. Ancak kuşatma içinde çatışmadan kurtulamazlar; vurup vurulurlar. Operasyon sahasının dışına çıkmak için kuzeye yönelirler; ancak dağ taş, tepe, yamaç her yerde pusu... O soğuk Ekim gecesinde gün artık ağarmak üzeredir. Akşama kadar hareketsiz kalınabilecek ve şansları da varsa asker ve korucuların bakmayı pek düşünmeyeceği bir üs aramak için hızla Gundê Keleş'in yıkıntılarına doğru geri dönerler. Tam 41 kişinin hayatı, aynen Rus ruleti gibi bir şans oyununa bağlanmıştı artık. Rojava'lı komutan Agirî, zorunluluktan biraraya gelen bu karma birliğin üçte birini tanımıyor. İlk kaygısı önce onları korumak. Çoğunu kayalıkların altındaki şkefte saklar, kendisi ve diğer komuta kademesi yoldaşlarıyla savunma için mevzilenir. Ancak şans oyunu daha sabahın erken saatlerinde kaybedilir ve o çıplak yaylada artık hiç bir şekilde hareket edebilecek durumda değildirler. Agirî ve yardımcıları karadan gelenleri etkisiz kılarsa neyi kurtarabilirler ki; havadan mahşeri ölüm yağarken. Bedenleri, saatlerce başlarına yağdırılan tonluk kazan bombaları ve helikopter roketleriyle parçalanıp, ruhları nur deryasında nur olurken, yüzleri hafif bir tebessüme takılı kalır...

Kayalıkların altındaki şkefte saklananlar yukarıda ne olup bittiğini tam olarak bilmesede bombardıman kesildiğinde, olan biteni az çok anlamışlardır. Ronahî ürkek bir çocuk gibi arkadaşlarının reflekslerine kendisini angaje eder. Sessizlik içinde herkes birbirine bakarken, yukarıdan sesler işittir. Ve ardından da korucuların Kürtçe, askerlerin Türkçe çağrıları...

O anda kimin ne düşündüğünü, kimse bilemez. Beş, altı kadın gerilla ardı ardına dışarı çıkar. Ne olduğunu ve ne yapılmak istendiğini anlamayan Ronahî de arkalarından çıkar yukarı. Şkeften ilk çıkanlar onun Alman olduğunu söylediklerinde, asker, korucu tüm bakışlar onda yoğunlaşır. Ronahî'nin gözleri ise yerde yatan yoldaşlarındadır. Daha önce Rojava'lı Dilşa'nın şehadetina tanık olan gözleri o anda başka bir Rojava'lı olan komutan Agirî'nin cansız bedenine takılır. Türk komutan önce, Türk asker kültürünün en önemli özelliği olan o bayağı küfürleri savurur ve ardından konuşturmaya çalışır onu. Tam bir şok yaşayan Ronahî'nin ne saklayacak bir şeyi ne de buna bir ihtiyacı vardır. Bu kez Kürtçesi gibi yetersiz olan Türkçesiyle kendisini ifade etmeye çalışır. Ürkek yüz ifadesiyle, "Ben bir sosyalistim" der. Ardından, "Kürt devrimcilere katılan bir Alman enternasyonalistim" diye devam eder, ancak karşısındakilerin tahammülü yoktur bu ikirciksiz sözlerle... Ardından Türk askeri kendi 'kahramanlığı'na yakışanı yapar, Ronahî'nin çırl çıplak soyulan bedeni kurşunlarla delik deşik edilir. 'Farklı' biri olduğu için de cesedi diğerlerinden bir kaç metre öteye bırakılır. O an yüzüne yansıyan huzurlu ifade, üzerinde uzandığı kadim Kürt yurdunun o soğuk toprağında gerçek huzuru bulduğunu söyler gibidir...

Andrea'yı yani Alman Ronahî'yi yalnızca Kürt toprağı değil, Kürt halkı da bağrına bastı. Geçtiğimiz günlerde Wan'ın Çatak İlçesi'nde açılışı yapılan Andrea Wolf (Ronahî) Şehitliği'ndeki anıt mazarın üzerine, "Wê riha xwe ya şîrîn di ber gelê Kurd de da. Heya ev gel hebe dê minetare wê be (O, şirin ruhunu Kürt halkı için verdi. Bu halk var olduğu sürece ona minnettar olacak)" diye yazılmış. Başka söze gerek var mı!..

Ağacın kurdu...

Oldukça hareketli geçen bir kaç haftanın ardından, yaz sıcağı kendini artık hissettirmeye başlamıştı. Herkes sabahın telaşında. Nöbet yeri olarak kullanılan yukarıdaki kayanın arkasından çıkıp noktaya dönen Diyar, bir kayaya yaslanarak sabah güneşinin ısısından faydalanmaya çalışan Mazlum'un dikkatini çekti. Mazlum merakını gidermek için, "heval tu ji Tolhildanê yî?" diye sordu.

Diyar irkildi. Mazlum sorusunu yineledi; "Min go, tu ji Tolhildanê yî, yanî ji rojavayê Bakur? Tu dişibe însanên me yên wê herê mê. Ji bo wê dipirsim; tu ji ku yî?" dedi.

"Ji Rojhilat" dedi Diyar.

Mazlum, kuzey Kürdistan'ın en batı bölgesinde doğup büyümüşü ve hayatında ilk kez bir Rojhilat Kürdü ile karşılaşılıyordu. İsmi sorduğunda, ürkekliğini gizleyemeden, "Diyar" dedi ve Mazlum'un yüzüne bakmadan hızla uzaklaştı. Onun bu ürkek hali Mazlum'u şaşırttı ama üzerinden pek durmadı; Doğu Kürdistanlı birini görmüş olmaktan mutlu olmuştu. Kürdistan'ın her dört parçasından ve Kafkasya Kürtlerinden gerillalarla tanışmış olmak, hazırlıklarını yaptıkları eyleme gitmeden önce Mazlum'un moralini yükseltmişti...

Şırnaklı komutan Rojhat Bilûzerî ve onun birliğinden bir güç de o akşam noktaya geldi. Karanlık çökmek üzereyken, Rojhat ve yanındakiler noktaya geldiklerinde, herkes askeri içtima düzenine geçmiş ve selamlaşmak için hazır belkiyordu.

"Merhaba hevalno!"

"Sax bî!"

"Çavan in!"

"Sax bî!"

Ve gelenler, içtimaya dizilmiş olanlarla teker teker tokalaştı.

Mazlum bu tür askeri törenlerde hep heyecan duyardı. Kolay değil, tarihi boyunca örgütsüzlüğünden dolayı bir türlü kendi kendisini yönetememiş Kürtler artık ulusal ordudan, ulusal meclis ve kongreden konuşur olmuş ve adım adım bunu gerçeğe dönüştürmeye çalışılıyordu. Bu tür askeri törenlerin heyecan vermesinin sebebi de bundan olsa gerekti. Kürtler artık işi kuralına, nizamına, disiplinine göre yapmaya çalışıyor. Mazlum da, "Kürdü dünyada ciddiye alınan bir halk durumuna getirecek olan Kürdün bu yeni nizamı olacak" diye düşünceye dalmışken, tören bitmişti. Tören ardından gerilla komutanının, "dîlan serbest" diye bağırması üzerine, tüm gerillalar Botan yöresinin folklorik stranlarıyla govende durdu.

Araziye keşif için çıkan ancak gerillalar tarafından esir alınan üç korucu da gerillaların o coşkulu halayını izliyordu. Bu kadar zorlu yaşama, erzak sıkıntısı, açlık ve savaş koşullarına rağmen bu insanlar nasıl bu kadar coşkulu olabiliyorlar diye belki kafalarında düşünceler geçiriyorlardı. Birkaç gün önce de yine gerillalar halay çekerken, bu koruculardan biri, "ez jî dixwazim bi hevalan re dîlanê bigrim" demiş, fakat buna izin verilmemişti.

Dîlan sonrası herkes 'manga' dedikleri kendi noktalarına dağıldı. Gece yola çıkılacağı için erken uyumaları gerekiyordu. Fakat iki saat içinde, gün doğmadan eylem bölgesine doğru yola çıkacakları için kimseyi uyku tutmamıştı. Gece yarısı, "heval de rabin, şiyar bin!" sesiyle uyandılar.

Geceleri yayla havası oldukça soğuk olduğu için, hiç kimse doğru dürüst uyumamıştı. Nizami olarak manga, takım ve bölük şeklinde dizilip yola koyuldular. İnsanın gözü karanlığa hemen alışmadığından, etrafta bazı şeyleri seçebilmek için bir müddet yol yürümeleri gerekiyordu. Önce en arkada yürüyenin "bîla hejmar were!" talimatını herkes önünde yürüyene ilettiler. Ardından en önden arkaya doğru herkes kendi sıra sayısını ulaştırdı; "panzdeh, şazdeh, hefdeh!.."

Yürüyüşün uzamasıyla, ilk andaki üşüme hissi yerini artık terlemeye bırakmıştı. Ama terli olduklarından, mola anlarında hafiften esen bir yel ta iliklere kadar işliyor ve müthiş üşütüyor. Molayı uzatmak istemeyen öncü Xerîp'in, "bila heval rabin!" talimatıyla yeniden yola koyuldular. Metrelerce karı aşmaları gerekiyor. Yaza giriş yapılmış olmasına rağmen, yaylalarda kar hala metreleri buluyor ve karı aşmak için yoğun çaba harcıyorlar. Yürürken herkes bir an önce şafağın atmasını istiyor. Karanlıkta karda, suda, çamurda yürümek; ıslanmak ve özellikle de gidilen bölgenin arazisini de iyi tanımadıklarından, oldukça zorlu yerlerden geçmek, düşe kalka yol almaya çabalamak, zorladı bir çoğunu. Gündüz daha rahat yürüyüş yapılacak arazi seçebiliyor. Grubun öncüsü takım komutanı Rojhat; "werin, ev der çêtir e, mirov dikare rehet derbas bel!" der demez, peşisıra yürüyenler de ondan psikolojik etkilenip onun geçtiği yere yöneldi. Fakat ne kolaylığı; yolların aslında birbirinden farkı yok. Mazlum, Rojhat'ın "rahattır" dediği yerden geçerken ayağı kayıp düşünce, Rojhat'a müthiş öfkelenildi ve "neden bunun aklına uydum" diye kendi kendine söylendi. Elbette bu tepki, biraz da yürüyüşün artık zorlamaya başlamış olduğunun da belirtisi idi. Neyse ki sonuçta kardan sonra dik yamaçta kurumuş toprakta ve otlarda kaymadan, kazasız, belasız, daha rahat olan patikaya ulaştılar. Patikaya ilk ulaşanlar, üşümek için oturmaya cesaret edemeyip ayakta bekledi. Tekrar yola çıkıldı ama yolun zorluğu bitmiyor ve kardan köprülerden geçmeye devam ediyorlar. Buralarda geçerken, birinin ayağı bir kaysa, kendisini aşağıdaki buz gibi ve oldukça hızlı gümbürdeyip akan suyun içinde bulacak. Ve pür dikkat, kazasız, belasız ama kan ter içinde suya düşmeden, bir sonraki patikaya ulaşmayı başardılar.

Yürüyüş devam ederken aynı zamanda gün de ağarmaya başladı. Etraf yavaş yavaş aydınlanıyor ve artık yürüyüş biraz daha zahmetsiz. Karlı, çamurlu, yemyeşil otlarla kaplı yolu aşip yüksek, dik ve otlarla kaplı bir tepeye tırmanıyorlar. O kadar yoldan sonra, zorlu geçiyor bu tırmanış. Artık gün ağarmaya başlamış, etraf aydınlık. Etraftaki rengarenk ve çoğunu yeni gördüğü, her biri ayrı şekle bürünmüş, sanki el yapımı çiçekler Mazlum'un ilgisini çekiyor. Çiçekler, komutan Afat'ın da ilgisini çekmiş. O da bir demet çiçek eline almış kokluyor. Tepeyi tırmananlar, güneşi engelleyen tepenin gölgesinde kendilerini yemyeşil otların üzerine atmış ve sırtlarındaki çantalarını boyunlarının altına yerleştirip yerde uzanmış, dinleniyorlar...

Bir süre sonra yeniden yürüyüşe geçildiğinde, daha önceden keşif için eylem alanına gelmiş olan arkadaşlarını görüyorlar. Grup grup ayrılıp, araziye dağılıyorlar. Kahvaltı yapılacak ama hepsinin çantasında sadece ekmek var. Takım komutanı Rojhat keyfi biri olduğundan erzak dağıtımını dengeli yapmamıştı. Ancak manga komutanı Xerîp, kendi mangasının salçasını erzak alamayan arkadaşlarıyla paylaştı.

Bir tepe daha tırmanıp eylem planlaması ve düzenlemesinin yapılacağı yerde konumlandılar. Tabur komutanı Afat, eylem düzenlemesi üzerine konuşma yaptıktan sonra, önce komutanlar kendi aralarında ve ardından da tüm eylem grubuyla toplantı yapıldı...

Afat siyasi süreç ve bunun bir parçası olarak yapacakları eylemin önemi hakkında uzunca bir konuşma yaptı. Planlama, grupların hareket ve geri çekilme tarzı üzerine yapılan konuşmaların ardından eylem düzenlemesinde kimin hangi grupta olduğu ve hangi gruba ne rol düştüğü açıklandı. İsmi okunan her gerilla, büyük bir heyecanla koşup grubunda yerini aldı.

Komutan Afat son uyarı olarak; rahatsız olan veya eylemde yer almak istemeyen olup olmadığı sordu. Hakkarili Botan biraz da gergin bir biçimde; "heval, ez ji bo vê êrişe hazir nîn im" dedi. Afat nedenini sorduğunda ise, "ez naxwazim di nava vê grûbê de biçim êrîşê" diye cevap verdi. Taciz grubuna düzenlenen Botan, saldırı grubunda yer almak istediği için, kendi düzenlemesine itiraz ediyordu. Bunun üzerine diğer tabur komutanı Rojhat öfkelenerek, Botan'a dönüp "aslında seni bağlamak lazım" dedi. Daha sonra siyasi eğitmen Salih, Botan'ı başka bir gerilla ile yer değiştirerek meseleyi halletti.

Bu sırada bölük komutanı Rûbar ise eyleme gidecek ve gitmeyecek olan tüm grupların fotoğraflarını çekiyordu; toplu halde, grup grup...

Tabur komutanı Rojhat'ın, Botan'a olan öfkesi uzun sürdü; eylemin koordinesi olan komutan Afat'ın yanında kalan ve eyleme katılmayacak olan gruptakileri gösterip savaşın kollektif bir eylem olduğunu belirterek, "bu arkadaşlar burada olmazsa, başkaları onların yerinde burada kalacak" dedi. Bunun

üzerine Botan davranışından dolayı biraz utanmış olacak ki; boynunu bükerek grubuna doğru ilerledi...

Gruplar, yeri en uzak olandan başlamak üzere, grup grup harekete geçti. Derken; daha ilk gruplar tepeyi aşmadan havan sesleri duyuldu. Tabur komutanı Rojhat; “dijmin, heval dîtin!” dedi. Ve Afat ile birlikte, eylemi koordine yeri olarak belirledikleri kayalığa doğru hızla ilerlediler. Eyleme katılmayan ve koordine yanındaki grupta kalan Mazlum, kendi kendine “acaba eylem ertelenecek mi” diye düşündü. Ancak, eylemde bir değişiklik olmayacağı ve planlandığı gibi gerçekleştirileceği belirtildi. O anda duygusal olarak hiç kimse eylemin ertelenmesini istemiyordu ama hepsi aynı zamanda “acaba gerçekten karakoldakiler haberdar oldu mu” diye de kaygılanmadan edemedi. Eylem saati yaklaştıkça, koordinasyonun yapılacağı noktada hava da oldukça soğudu. Mazlum, eyleme giden Agît’in çantasından yağmurluğunu çıkarıp kendisine sardı. Eyleme gitmeyenler, daha sağlam ve kullanışlı olan silah vs eşyalarını da eyleme giden arkadaşlarıyla değişmişti. Eylem saati henüz gelmemişti ama Mazlum ve yanındakiler, soğuk nedeniyle arasına uyuklayıp dalıyordu ama yerleri rahat olmadığı için uyuyamıyorlardı. Karanlıkta, karakol ışıklarının yanı sıra o bölgede iki köyün de ışıkları belirgin olarak parlıyor. Gözleri ışıklara takılan Mazlum içinden, “ne kadar sevimsizler” diye geçirdi. Zira ışıkların yükseldiği o köylerin hepsinin korucu köyleri olduğunu biliyordu. O an derin düşüncelere dalan Mazlum’un aklından şunlar geçti: “Türk devleti uygarlık adına hangi nimeti ülkemize getirmişse, hepsi halkımız için gözyaşı ve zulme yol açmış. İşte uçsuz bucaksız bu coğrafyadaki karanlığı yırtan bu ışıklar da ihanet ve parçalanmışlıktan başka hiçbir anlama gelmiyor. Yani insanlığın gelişimine katkı sunan, insanlığın yaşamını daha rahat ve yaşanılır kılan her şey, bizim ülkemizde zulüm araçları olarak işlev görüyor. Kürdistan’da yollar sömürgecilerin savaş araçlarının daha rahat hareket etmesi için yapılıyor. Okullar, asimilasyon için inşa ediliyor. Elektrik hatları ise, zulüm karakolları için çekiliyor. Elbette uygarlık nimetleri reddedilmez. Ancak uygarlık nimetlerinin, kimliğimizi ve varlığımızı yok etmek isteyenlerin kendi vahşi amaçları için kullanmaları ve sonuçta zulme, işkenceye, toplumsal değerlerin ve insanlığın tüketilişine hizmet için kullanılmasını kabul edemeyiz. Elbette devrim gerçekleşirse, ülkemizde yollar yapacağız, insanlarımız rahat seyahat edebilsin diye. Okullarla donatacağız ülkemizin dört bir köşesini, halkımıza bilimin ışığında bir yaşam sunmak için. Her tür uygarlık nimetini, teknolojiyi ülkemizde kullanıma açacağız; insanlarımız mutlu ve rahat bir yaşam sürsün diye!..”

Mazlum tam da bunları düşünürken, zaman akıp geçmiş, eylem saati gelmişti. Birden silahlar konuşmaya başladı. Eylemin yapıldığı alanda mermi izleri birbirini kovalamaya başladı. Mazlum eylem yerini gündüz gözüyle görmediği için, hangi mermilerin gerillaya, hangilerinin karakoldaki askerlere ait olduğunu tam seçemiyordu. O anda, daha önce video kasetini izlediği bir karakol baskınının görüntüleri aklına geldi; görüntü hemen hemen aynıydı...

Komutan Afat, elinde telsiz, grupları yönlendiriyor, zaman zaman da bağıyor: “Xerip, Xerip!”

Ses yok...

“Botan, Botan!”

Botan cevap veriyor, “guhda e heval!”

Afat, Botan’a Xerîp’i görüp görmediğini sordu ancak Botan, Xerîp’in kendisine de cevap vermediğini söyledi. Afat diğer grupları çağırmaya devam etti; “Nûrhaq, Nûrhaq!” Ama ondan da ses yok...

“Rojhat” çağrısına eylem yerindeki takım komutanı Rojhat şifreli cevap verdi; “heval, grûba Nûrhaq, yek zafer e, yên din hemû mahmûd in.”

Diğer telsizler de aynı şekilde şifreli cevap verdi; “gruba Nûrhaq hemû Mahmûd in, Bedrî zafer bû! Tabur komutanı Rojhat cihazı eline alıp, takım komutanı Rojhat’a bir şeyler yapıp yapamayacaklarını sordu. Rojhat aynı cevabı tekrarladı; “heval, gruba Nûrhaq hemû Mahmûd in, Bedrî şehîd e.” Tabur komutanı Rojhat Blûzerî, bu cevaba öfkelenildi; “tamam heval, ma hûn wekî din tu gotinan nizanin. Heman tiştî tekrar dikin” diye tepki gösterdi ve şehîd düşen Bedrî’yi eylem alanından çıkarıp çıkarmayacaklarını sordu. Eylem yerindeki takım komutanı Rojhat, yaralanan Nûrhaq ve diğerlerini çıkarmaya çalıştıklarını, saldırı grubunun tamamının yaralandığını söyledi.

Bu kez eylem koordinatörü Afat, eylem kolu komutanlarından Botan’a kendilerinin bir şey yapıp yapamayacağını sordu. Ancak Botan, Xerîp’in yaralandığını ve onu çıkarmakla meşgul oldukları

cevabını verdi. Afat'ın, bir şeyler yapılıp yapılamayacağı konusundaki ısrarlı sorusu üzerine, kafasında planın işletilmesini yönelik bir düşünce olmadığı anlaşılan Botan, Xerîp'i çıkaracaklarına dair cevabını yineledi.

Mazlum, eylem komutasındaki takım komutanları Rojhat ve Botan'ı ağavari ve yetkiyle kendilerini konuşturan davranışlarından dolayı daima eleştiriyordu ancak o an eylem alanındaki arkadaşlarının kayıp vermeden, sağlam bir şekilde güvenli bir yere ulaşmasını istiyordu.

Bir ara takım komutanı Rojhat, tabur komutanı Rojhat'ın sert eleştirileri karşısında saldırıyı bir kez daha deneyeceğini söylediye de, komutan Afat müdahale ederek, artık yeniden saldırıya geçmenin doğru olmadığını söyledi ve geri çekilme talimatı verdi. Zaten Rojhat saldırıyı deneseydi, bu intiharvari bir saldırı olurdu. Zira karakoldaki askerler artık tedbirlerini almıştı.

Tüm gruplara geri çekilme talimatı verildi. Geri çekilme sırasında karakoldan araziye rastgele yapılan havan atışları uzun bir süre devam etti. Bu sırada askerlerin kullandığı telsiz frekansında, bir asker, koruculara neden daha aktif katılmadıklarına sorup, bağırıp çağırıyordu. Telsizi kullanan korucubaşı ise, ellerinden geleni yaptıklarını söylüyordu ona.

Eyleme götürülmeyip, üs noktasında kalanların arasında Diyar da vardı. O gün Diyar nöbet sırasında silahı ve bir telsizle birlikte ortadan kayboluyor. Noktadakiler arıyor ama onu bulamıyor.

Eylem sonrası ilk geri çekilme noktasına ulaştıklarında artık şafak atmak üzereydi. Eylem grubu, geri çekilme sırasında koruculara ait bir ata el koyuyor ve yaralı Xerîp ve Nûrhaq o atla taşınıyor. O ata rastlamasalar, yaralıları taşımak için oldukça zorlanacak ve belki de kayıp verme durumuyla karşı karşıya kalacaklardı. Yaralılar ve onları taşıyan grup buluşma noktasına ulaştığında durumları hiç de içi açıcı değildi; yorgun, bitkin ve moralsizdiler. Atın üzerinde, durumları diğerlerine göre daha ağır olan Xerîp ve Nûrhaq inliyordu.

Herkes, dinlenmek için bir müddet daha noktada kalınacağını umarken, tabur komutanı Rojhat hiç bekletmeden hemen harekete geçilmesi için talimat verdi. Birliğin neredeyse tamamının yorgun ve harekete geçme konusunda isteksiz yaklaşımına karşı, yürüyüş kolunun bir başına, bir de sonuna doğru koşarak acele davranılmasını ve noktadan ne kadar uzaklaşırsa, o kadar güvende olacaklarını söyleyip durdu. Yürüyüşe geçenler pek anlam veremese de Rojhat hızlı davranılmasında ısrar ederek, gerekirse herkesin önündekini geçmesini ve hızla ilerlemesini söyledi.

Mazlum, ağır silah taşıdığı için halsiz görünen Xebat'ın silahını aldı ve kendisinininkini de ona verdi. Yürüyüş kolundaki bazı yaralıların acı çektikleri yüzlerinden okunuyordu. Daha önce geldikleri yoldan geri çekilme yapıldığı için yol güzergahı biliniyordu. Hızla ilerlerken; yavaş yavaş şafak atmaya başladı. Aydınlıkta yol almak daha rahattı...

Etraf aydınlandığından dolayı artık her şey rahatça seçilebiliyordu. Gelirken, bir tepenin dönemecinde rastladıkları yıkık bir evin yanındaki patikadan geçerken, grubun önünden giden Rêzan ıslak zemindeki ayak izlerini görüyor ve direkt o yıkık evin içine doğru giden izleri takip ediyor. Yıkıntıya vardığında, eylem grubunda yer almayan Diyar'ı orada görünce, önce şaşırıyor ama onun oldukça korkmuş ve şaşırılmış yüz ifadesiyle karşılaşınca, şaşkınlık yerini şüpheye bırakıyor.

Rêzan, Diyar'ın o gün eylemde olmadığını ve noktada kalması gerektiğini bildiği için, onu güvenlik tedbiri gereği etkisiz hale getiriyor. Diyar'a yönelik ilk şüphe, birlikten firar etmek istediği şeklindedir...

Mazlum, kendisi eyleme gitmediği için, eylem öncesi mekap ayakkabısını Birecikli Azad'a vermiş ve Azad'ın qîr diye adlandırılan siyah lastik ayakkabısını giymişti. Çorapları yırtık olan Mazlum'un parmaklarının arasına sıkışan çorapları ıslak qîr ayakkabı içerisinde, her adım atışında adeta ayağını kesiyor ve acı veriyordu. Ama buna aldırmaz etmeden yürümeye devam etti. Bir ara eğimli karın üzerinden geçerken, tabanı oldukça aşınmış olan lastik ayakkabı kaydı ve neredeyse aşağıdaki dereye düşecekken, çok hassas bir kar parçasına tutunarak durabildi. Oldukça zorlanarak, kendisini daha iyi tutunabileceği daha yukarılara fırlattı ve dengesini sağladıktan sonra, omuzunda biri ağır, biri hafif iki silahla, yeniden patikaya ulaştırdı kendisini. Ve ayaklarındaki ağrıya ve omuzumdaki yüke rağmen

yeniden hızını arttırarak, yürümeye devam etti. Kar üzerinde, patikada ve çamurda yürüyüp en önde yürüyen komutan Afat'a ulaştı.

Afat ise o, Xelfetîli Delîl ve Rojavalı Serbest'e, eylemden dönen birlik önlerindeki boğazı geçene kadar oranın denetimini sağlamaları için tepede konumlanmalarını istedi. Tepenin biraz yüksek ve dik olması ve onların da yorgun olmaları nedeniyle tepeyi tutmaları yarım saati buldu. Yürüyüşçüler teker teker ve ağır ağır ilerleyerek boğazı aştı. Rojavalı doktor Nalîn'in eşlik ettiği yaralılar ise henüz görünmüyordu. Boğazda kayalıkların üzerinde oturan her iki tabur komutanının çağrısı üzerine tepede mevzilenenler aşağıya inip üs olarak kullandıkları noktaya doğru harekete geçti. Komutan Afat hemen tüm yayla arazisini kaplamış olan 'heliz' otu arasında kîvark yani mantar toplarken, Mazlum da topladığı 'sîping' otunu yiyerek yürüyordu. Doğanın güzelliği fiziki acıyı ve düşünsel yorgunluğu unutturup, psikolojik olarak rahatlatmıştı.

Noktaya ulaştıklarında, eyleme gelmeyenlerin tedbir amaçlı olarak noktayı değiştirdiklerini fark ettiler. Noktada büyük bir sessizlik hakimdi. Kendisini noktaya ulaştıranlar yere uzanıp yatmış. Noktayı terkeden grup, eylemden gelenlere ekmek göndermiş ama yine düzenleme iyi yapılmadığı için ekmekler herkese yetmemişti. Ekmek alamayanlar çaresiz değil; onlar da biraz un ve yolda topladıkları mantarlarla, mantarlı 'mirtoxe' yani bir tür un helvası yapıp yiyordu...

Akşama doğru yağmur yağmaya başlıyor ve yeniden hareket geçiyorlar. Biraz ilerledikten sonra, telsizle, eylem alanında ele geçirilen ve yaralıların yüklendiği atın kaçtığı ve yakalanamadığı bildiriliyor. Bu bilgiyi duyan bölük komutanı Rûbar küplere biniyor ve bir yük hayvanını ele geçirmenin, bir karakol baskınıyla aynı nitelikte olduğunu söylüyor... Yürüyüş halinde Feraşın yaylasına açılıyorlar ve bir kaç saat yürüdükten sonra yeni noktaya ulaşıyorlar. Yağmur ise hala yağmaya devam ediyor. Köylülerin kullandığı eski bir zom olan yeni nokta yağmurdan korunmaya elverişli. Herkes noktaya ulaşıyor ve ateş yakıp ısınıyorlar. Yaylalarda normalde ot ve gonî dışında yakılacak pek bir şey bulunmadığından, biraz ağaç parçası ve kullanılmayan evlerin içinde tahta parçaları bulabildikleri için, bu kez şanslılar biraz.

Henüz yerleşme ve ısınma telaşı devam ederken, bir söylenti dolaşmaya başlıyor; "Diyar, Türk devletine çalışan bir ajanmış!" Hem şaşırıp, hem de öfkeleniyorlar. Bazıları eylemin bütün başarısızlığının gerekçesini bulmuşcasına, bunu, Diyar'ın eylemi ihbar etmesine bağlamaya çalışıyor. Oysa komutan Afat daha bir kaç gün önce verdiği derste, gerillanın her tür olasılığa hazırlıklı olması gerektiğini belirterek, "gerilla bahanelere, gerekçelere sığınamaz" demişti.

Diyar'ın sorgulaması yapıldığında ortaya çıkan tablo gerçekten ciddi. Diyar, aslında bir eroin kaçakçısıdır. İran'dan gelip sınırı geçerken, Hakkari'de yakalanıyor ve kendisiyle aynı işi yapan iki Bakurlu gençle birlikte ajanlaştırılıp eğitimden geçiriliyor. Ardından da gerilla saflarına sızdırılıyor. Gittikleri eylem öncesi ise kaçıp, birlikte götürdüğü telsiz yoluyla yapılacak eylemi, ilişkili olduğu askeri yetkiliye ihbar ediyor. Bunun üzerine de eylem için gidilen karakolda her tür güvenlik tedbiri alınıyor ve bu da bir gerillanın hayatını kaybetmesi ve bir kaç tanesinin de yaralanmasıyla sonuçlanıyor... Mazlum, şaşkınlığından adeta bir şok durumu yaşıyor. Oysa bir önceki sabah tanıştığı Diyar'ın Rojhilatlı olduğunu öğrendiğinde çok sevinmişti. Bir Diyar'ı bir de eylemde hayatını kaybeden Bedri'yi düşündü. Bu derin düşüncelere dalarken, aynı zamanda kendi kendisine söylenip durdu: "Kürdün devrim yürüyüşü bu. Mücadele en çok da özünden boşaltılmış, kendi hakikatine yabancılaştırılmış Kürde karşı veriliyor. Herhalde Kürt, Kürdün kurdu olmaktan kurtarıncaya kadar, bu tür durumlar yaşanmaya devam edecek. Ve yeni Kürdün iradesi yaşama damgasını vurduğunda, Kürt de bütün çirkinliklerinden uzaklaşıp şerefli bir yaşama merhaba diyecek..."

Sonra, o eylem dönüşünde bir vadiye inerken, kar altından akan derenin tam ortasında kalan toprak parçası üzerinde boyvermiş yemyeşil bir bitkinin tek renkli, sapsarı çiçeklerinin, su, yeşillik ve karla birlikte oluşturduğu o müthiş tablo aklına geldi ve "işte Bedriler, bu güzellikler için can veriyor. Bedrilerin anılarına bağlı kalmak, ancak bu güzelliklere sahip çıkmakla mümkün olacak" şeklindeki düşüncelerden kendisini kurtardığında, gözlerinden süzülen yaşların yanaklarını ıslattığını fark etti...

Nalîn bak; Afrîn’de Kürt bayrağı!..

Nalîn’e ve Kürt yüreğinin batı tarafındaki sızıya...

Yine gece boyu süren o yaz yürüyüşlerinden birinin sonunda gün henüz ağarmamışken, Marînos yaylasına ulaştıklarında ayaklar bedenleri taşıyacak gücü çoktan tüketmişti. Baharda eriyen kar sularının coşturduğu ve beş kol halinde Marînos vadisine akan su, şimdi soluğu kesilmiş sesiyle tüm çekiciliğini yitirmiş ve adeta yürüyüşçülerin yorgunluklarına yorgunluk katıyordu.

Ayaklar güçten düştükçe, arka sıralardan, “heval qut bûn (arkadaşlar koptu)” uyarı çağrıları da artmıştı. Gün tam ağarmadan varacakları noktaya ulaşma isteği, yorgunluk ve gruptan kopuş uyarılarını kaldırabilecek durumda hiç değildi.

Nalîn’in fiziği güçlü olsa da, sıcak bir coğrafyadan gelen şehirli bir kadın olarak soğuk zozanların (yayla) hep hareketli olan ve adeta nefes almanın bile hep hareketlilik gerektirdiği yaşamı karşısında elbette zorlanıyordu.

Üst üste giydiği üç çorabın içinde vıcık vıcık olmuş ayaklarının tabanı ve parmak uçları patlamış, yere her basışında duyduğu dayanılmaz acı ta beynine vuruyordu. Adımlarını yere basmaktan ürkerek atıyordu. Bu nedenle de bir an önce varmaları gereken yere ulaşmanın dayanılmaz isteğini duyuyordu...

Ve yine o aynı tonlu yorgun ses; “heval qut bûn”!.. Art arda tekrarlanan bu uyarı seslenişi Nalîn’in hızla yürümek ve noktaya bir an önce varmak isteyen ayaklarının adım atışını ağırlaştırıyordu. “Hebûn olmalı” diye düşündü. Hebûn, bir süre önce sol bacağından yaralanmış; o yüzden yürürken arkadaşlarına ayak uydurmada zorlanıyor, hep geride kalıyordu.

Vîcdanen daraldı Nalîn. Aynı zamanda doktordu o; “Doktor Nalîn” diye çağırırdı arkadaşları onu. Saatlerce yürüyor olmaktan dolayı yorgun ve patlamış ayaklarını bir çocuk gibi sertçe yere vurarak, yüksek bir sesle “tamaam, tamam!” dedi, ağlamaklı bir yüz ifadesiyle, kaşlarını büzüştürerek.

Yürüyüşçü gruptan kopanın Hebûn olup olmadığını bile sormadan dönüp, direkt en arkadaki arkadaşlarına doğru yürüdü. Tam da ardı ardına sıralanmış arkadaşlarına, “siz yürüyün, ben onunla ardınızdan noktaya gelirim” diyecekken, Hebûn’u dimdik karşısında görünce, o an yüzündeki sert görünüm utangaç bir gülümsemeyle dağıldı. Gruptan kopan o değildi. Hebûn’a oldukça içten bir şekilde sarıldığında, hem tüm yorgunluğunu hem de beynine vuran ayak acısını unuttu. Kolunu, arkadaşının omzuna dolarken, gözleri sevgi yaşları ile dolmuştu.

Sevgi; başkaları için acıya katlanabilmekmiş!..

Herkesin kimliği var; Kürt’ün niye yok?..

Marînos yaylasında bir süreliğine konakladıkları noktanın tam karşısında küçük bir tepe vardı. Bu tepeye her baktığında, doğup büyüdüğü Halep’teki kaleyi hatırlardı. Kalenin hikayesine dalar giderdi. O kalenin kurulduğu yeri binlerce yıl önce Hititler kutsal bir tapınak olarak kullanmışlar. Kılıçla tarih yazanlar ise, o mekanı kendileri için savaş karargahı yapmışlar. Kaleye son şeklini ise bir Kürt; anlı şanlı Kürt Selahattin’in oğlu Malik el Zahir Gazi vermiş. Osmanlıya karşı hep dik durmuş olan Canbulad Kürtleri de bir süre Halep eyaletini bu kaleden yönetmiş. “Biz mezhep bilmeyiz, yolumuz vardır” diyen Seyyid Nesimî’nin bedeninin de, Halep şehrinin o meşhur kalesinde sallandırıldığı söylenir.

Halep Kürt coğrafyasında yer almasa da, tarihte hiç bir zaman Kürtsüz de kalmamış. Bir de; farklı coğrafyalarda yaşayan diğer Kürtler gibi, Halep’in yerleşik Kürtleri için de ‘Kürdistan’ hep serin bir yürek esintisi olagelmış. Kürdistan’ın sözü edildiğinde gözler gururla parlayıp, yürekler hep coşa gelmiş. O sebepten olsa gerek; Nalîn’in babası Muhammed de ona ‘Kurdistan’ ismini takmış: Kurdistan Muhammed Feqê...

Babasından ve çevresinden Kürtlere yaşatılan acıların hikayelerini dinleyerek büyüdü Kurdistan.

Büyürken isminin anlamını da öğrendi. Onlarca farklı din, inanç ve kültürden insanın yaşadığı Halep’te

bile yok sayılacak ne suç işlemişlerdi Kürtler, diye derin derin düşüncelere dalıp durdu sonra. Madem bu kadar uçsuz bucaksız bir yurdumuz var ve bu kadar kalabalık bir halkız; biz niye böyleyiz, niye böyle sesimizi soluğumuzu çıkaramaz olmuşuz, diye safça sorular sordu kendisine günlerce. Artık tüm Kürtlere ilgi duyuyor; sevinçleriyle seviniyor, acıları için üzülyordu.

Serxetê'deki (sınırüstü) kardeşlerinin zulümden inlemelerini de yüreğinde, beyninde hisseder olmuştu. Kaldı ki, Binxetê'de (sınıraltı), Afrîn, Qamişlo, Dêrik'te kendilerini tanıttacak bir resmi kimlikleri bile yoktu.

Kabul edilebilecek gibi değildi; Kurdistan da kabul etmedi bu boğuntuyu.

Yurt özlemini sona erdirip Kürt ülkesinin bağrında hakikat yürüyüşüne çıktığında, ismi de artık 'Kurdistan' değil, 'Nalîn Rizgar' olmuştu. Halkını feryat ve inleyiştten (nalîn) kurtarmak (rizgar) için Botan'ın yüksek zozanlarını adımlıyordu şimdi...

Kato Dağı'nda ilk Kürt bayrağı

Gözleri yine o tepeye, Çêla Cengê'ye (savaş kayası) takıldığında, şehirde bu türden yükseltilere bayrak asarlar, diye düşündü. O anda Kato Dağı'na, Kürtlerin kendilerine kimlik kartı yaptığı o sarı, kırmızı, yeşil renkli bezi astıkları günü hatırladı. Elkê'de (Beytüşşebab) halk, Kato'nun en zirvesinde dalgalandırılan o bayrağı görebilmek için dürbünler satın almış, bayrağı coşku ve tuhaf bir gururla seyretmek için sıraya girmişti. Çoğunluğu, kendi çocuklarına karşı zorla silahlandırılıp koruculaştırılmış ilçe halkı, mutluluktan adeta bayram yapmıştı.

İlçeyi askeri, tankı ve topuyla tamamen kuşatan devlet ise, o Kürt bayrağının asılı kaldığı iki gün boyunca aralıksız olarak Kato Dağı'nı tank ve toplarla vurmuştu. Kato'da Kürt bayrağının dalgalanması, devletin idari ve askeri temsilcilerini çılgına çevirmişti. Halk sevinçten bayram yaparken, devletliler hiçleşme korkusuyla adeta öfkeden patlamıştı. Daha sonra devlet, akılalmaz bir çılgınlık yapıp halka zarar verir kaygısıyla, gerillalar bayrağı Kato'nun zirvesinden indirmiş...

Devletler, ona iktidar olmanın, hükmetmenin anlamını yükleseler de; bayrak, topluluklar ve halklar için sadece varlıklarını başkalarına tanıttmanın sembolü olmuş. Bazen bir taş, bazen bir papirüs, bazen de bir bez parçası; yani bir kimlik kartı gibi...

Eskiye, geriye, kötüyü gösteren bayrak da vardır; yarını, yeniye, herkesin özgürce yaşayacağı mutlu bir dünyayı gösteren de. Bayrak vardır, korkutur insanı; bayrak vardır, güven ve coşku verir. Bayrak vardır, sömürüyü, baskıyı, zulmü temsil eder; bayrak vardır, kurtuluş umudunu...

Nalîn, köylülerin Kato'da dalgalandırılan o bayrak hakkındaki anlattıklarını hatırladıkça, yeniden gülümsemekten kendisini alamadı.

Soğuk zozanlarda Halepli bir Kürt kızı

'90'lı yılların sonlarında, bir Temmuz ayının da son günleri. Ancak, zozanlarda soğuk yazı kışı olmuyor. Yaz mevsiminin ortası da olsa, ancak öğleyin bir iki saat süresince güneşin ısısı hissedilir. Zozan insanının yüz yanığı, yazın güneşinden değil, kavurucu soğukundandır. O gün, ısınısını hiç de cömertçe sunmayan güneş, dört bir yandaki ağaçsız çıplak tepeliklerde serap oluşturuyor.

Kumral yüzü soğuktan yanmış Doktor Nalîn, o gün, Suruçlu Deniz ile Çêla Cengê de tepe nöbetçisi. Yere oturmuşlar; Deniz pek sevmese de zaman geçirmek için kitap okuyor, Nalîn ise uzaklardaki Colemêrg'i çevreleyen yüksek kaya dağları seyrediyor. Nefislerini terbiye etmeye çalışan birer yol talibi gibi, yaz güneşinin altında üşümenin normalliğine kendilerini ikna etmeye çalışıyorlar.

Derken, önce savaş helikopterlerinin ölümcül sesi ve ardından bir cehennem gürültüsü; "güm... güm..." ve her "güm" bir ölüm... Yerini terk etmedi Nalîn. Önce Deniz'in bir taşın arkasına mevzi alırken düşen bedenini gördü, ondan sonra ise, hiç bir şey görmedi, göremedi... Savaş helikopterlerinin bombardıman seslerinin onlarca kilometre kuzeydeki Çiyayê Reşkê ve Nizmo dağları ile güneydeki Meydan Belekê'de, Kaşûran'da ve tüm Kato dağ silsilesinde duyulduğu söylenir. Ama Nalîn ile Deniz'in sesini duyan olmamış!.. Onlar, bedenleri Çêla Cengê'nin soğuk bağrında öylesine uzanmışken, birlikte göğe kanat çırpmışlar...

Sonrasında ise gerilla telsizinden, "Nalîn Rizgar, 1972 Halep... ve Deniz, 1980 Suruç..." haberi...

Zulüm, hakikati öldüremedi işte!..

Kürt'ün varlığını, dilini, rengini, kimliğini yok etmek isteyen zalimler başarabildi mi? Başaramadılar işte!.. Rojhilat'lı, Rojava'lı, Bakur'lu, Başûr'lu; tüm Kürtler bu gün acılarını da sevinçlerini de ortaklaştırmıyor mu? Ortaklaşıyor işte!..

Zulüm, hakikati öldürebildi mi? Öldüremedi işte!.. Suriye'deki halklar için sahte kaygılar dillendiren zulmün bekçileri, Kürt'ün özgürlük coşkısına kulaklarını sağır, gözlerini kör, dillerini lal etseler de; zaman artık hakikat demine yol alıyor.

Utangaç gülüşü, çocuksu çatık kaşlarıyla ve o yeşil gözleriyle Nalîn de belki, saçının altın rengini aldığı güneşle birlikte seyrediyor, halkının özgürlük umudunu yükselttiği bu günleri...

"Suriye'de yıllardır var olma mücadelesi veren Kürtler, kendi öz yönetimlerini ilan etmeye hazırlanıyor" diyor haberler. "Kürt kentleri Qamişlo Dirbêsiyê, Afrîn, Kobanê, Dêrika Hemko'da Kürtçe eğitim veren onlarca okul açan Kürtler, köy, mahalle ve şehirlerde halk meclislerini kurarak, fiili özerklik ilan etmiş durumda. Kürtlerin kendi öz güçleriyle kurdukları bu okullara ise, genelde Kürt gerillası olarak özgürlük mücadelesinde yaşamını yitiren Suriyeli Kürtlerin isimleri veriliyor." "Dibistana Şêhîd Nalîn' (Şehit Nalin Okulu) gibi...

Li Afrînê beyreqa Kurdan badibe!..

Almanya'da yaşayan Afrînli Azad, artık sayıları onları bulan Kürt televizyonlarından birinde çalışıyor. Azad'ın kardeşi Muhammed geçenlerde Suriye'de yaşamını yitirdi. Afrîn'de doktorun yanlış iğne vurduğu Muhammed'i, Şam'daki doktorlar da kurtaramadı. Başsağılığına gittik Azad'a ve oğlunu yitiren Nazîre Ana'ya. Nazîre Ana, oğluyla son telefon konuşmalarından söz etti bize. Suriyeli Kürtlerden yani Rojava'dan olmadığımızı anlayınca, biraz çekindi; "nizanim, hûn dost in? (bilmiyorum, dost musunuz)" diye tereddüt etti önce.

Ardından ölen oğlu Muhammed'in, Afrîn'de Kürtlerin kurduğu okullardan ve oluşturdukları yeni sistemden bahsederken ne kadar heyecanlı konuştuğunu anlattı. Oğlunun telefondaki şu son konuşmasından bahsederken, aynı heyecan Nazîre Ana'nın gözlerinden de okunuyordu: "Di telefonê de bi mi re got; li Afrînê beyreqên Ereban tev hatin xwarê, li şûna wan niha beyreqa Kurdan badibe! (Arapların bütün bayrakları indirildi, onların yerinde şimdi Kürt bayrağı dalgalanıyor!)"... Nalîn gördün mü; Afrîn'de Kürt bayrağı!..

Ezel ve ebed 'yar'dır!

Ülkemin Doğu'sunda hakikat nurunda hak olanların anısına...

"Ezelde hiç bir şey yoktu ve tüm dünya suyla kaplıydı. İlahi öz 'Ya' olarak bir incinin içerisindeydi. İnci bir deniz kabuğunun içinde ve deniz kabuğu da ezeli denizin derinliklerindeydi. 'Ya' ilk melek Cebrail'i yaratmaya karar verdi ve kendi özünden Cebrail'i yarattı. Cebrail aydınlandıktan sonra ezeli denizde yalnız kaldı, ta ki 'Ya'dan başka melekler yaratmasını niyaz edene dek. 'Ya' bu talebi kabul etti ve kendi özünden altı melek daha yarattı. İsimleri Mikail, İsrail, Azrail, Ruçiyar, Aywat ve Marmuz'du. Cebrail ile birlikte bu altı melek 'Heftan' yani yedi beden olarak tanındı. İşte o zaman, 'Heftan', kendilerini yaratan İlahi Öz'den, incinin içinden meydana çıkmasını talep etti. Bu talep kabul gördü ve İlahi Öz, 'Havenkar' olarak ortaya çıktı... İyi de kötü de aynı özden, 'Havenkar'dan yaratıldı... Ezel ve ebed Yar'dır..." (*)

Doğu Kürdistan'da Yaresan (Ehli Hak) inancına sahip Kürtler, yaradılışı böyle anlatır. Yaresanlık, inanç ve ritüelleriyle, Kuzey Kürdistan'daki Alevi Kızılbaşlıkla oldukça benzerdir. Êzîdîlikle de benzerlikleri

çoktur. Zerdüşî köklere dayanan bu inançlar, günümüze gelene kadar İslam başta olmak üzere, bölgedeki başka inançların teolojik kavram ve anlatımlarından da beslenmişlerdir...

Yaresanlar bir yaratılmışlıktan bahsetse de, kendilerini 'Yaresan' yani 'tanrının dostları, yoldaşları' olarak tanımlarlar. 'Ya' canlının saf, öz halidir; hak ve hakikattir. Her şey o 'öz'den var oldu. Ezelde vardı, ebede de aranan hep o olacaktır. Yaşamın kendisi de, onu bulma, ona ulaşma, o sırra erme serüveninden başka bir şey değildir...

'Kara yazı'lı hakikat arayışısı

Kurtuluş ve özgürlük, kendini, kendi hakikatini bulma ve kendisini var eden sırra erebilme eylemi ise, kurtulmak ve özgür olmak, hükmedenin, yad elin bulaştırdığı kirden, kötülükten, uyumsuzluktan ve yabancılıktan arınmaktır. Öz sahibinden gizlenen hak sırrına örtülen karanlığı yırtabilmek, o nurla nur olmaktır. Kendini, kendi öz halini ve gerçekliğini bulmaktır yani.

Bundan olsa gerek ki; tarih boyunca özgürlüğü kendine dert edinenler hep bir hakikat arayışından bahsedip durmuş. Med ülkesinin bilgisi Zerdüş'ten bu yana, bu toprakların insanı o hakikatin izinde ömür ve asırlar tüketti...

Erzurum Karayazı'da kaderi hep kara yazıya mahkum edilmek istenen bir halkın evladı olarak dünyaya gözünü açan Doktor Afat'ı yad ellerin Antalya'sına, oradan Arap diyarlarına derken, anayurt Medya'nın kalbine, Zagroslar ve Botan'a, Serhad yaylarından Kirmanşah'ın Çiyayê Dalaho'suna, oradan Urmiye Biradost'a ve Gozan Tepesi'ndeki Dimdim Kalesi'ne kadar peşinden sürükleyen de; işte o hakikat ışığının ta kendisidir...

Hakikat, yolundan döndürülemez!

Ailesi, 'içine kapanık akıllı ve aynı zamanda bir uzun mesafe koşucusu' olarak tanımlıyor onu. Henüz kendini ve dünyayı algılayacak çağa gelmeden, kendi gerçekliğinden koparılıp Karayazı'da 'yazı'sını karartacak Yatılı Bölge Okulu'na terk ediliyor Eşref. O zaman henüz halkının yarasına derman arayan 'Doktor Afat' olma bilincinde değildir. Ancak bir sorgulama da yavaştan yavaş gelişmeye başlıyor o günlerde. İçinden çıkamayınca dine, namaza veriyor kendisini bir ara, ama orada da bulamıyor aradığı sırrı. Hakikatin, tek başına bir benlik değil; benliklerin beslediği bütünsel bir ışık olduğunu kavlıyor. İlgisini çevresine, ailesine, köyüne, dağına, taşına ve halkına yöneltiyor. Yalan ve sahteliğe karşı isyan günlerini yaşayan Kurdî gerçeklik karşısında irkilip, çarpılıyor...

90'lı yılların başı; Kürdün varlık yokluk çılgılığının feryadı figan olduğu ve ateşle arınarak ulaşılan hakikat ışığının, tüm Kürt ülkesini aydınlattığı günler. Kürtler, ölümsüzlük otuna ulaşmak için ölümü göze alan hakikat yolcuları misali; bu kez ulaşamazsa, bir daha hiç ulaşamaz diyerek, ölüm taşından bir umut sarayı inşa etme çabasında...

Eşref de tutamıyor kendisini. Yıllardır o çekingen kişiliğinde bulmaya çalıştığı sır, adeta yakıyor onu. Ve Tıp Fakültesi'ni son sınıftan terk edip, 'Doktor Afat' olarak bir sonsuzluk koşucusu gibi atıyor kendisini, hakikat incisinin peşine. "Eylemde temiz, düşüncede temiz, bakışta temiz... Hakikat, yolundan döndürülemez!.." (Yaresan duası)

'Kürdistan şereften yoksun kalsın!'

Düşüyor yollara... Tarihe ismini kaydettiren yabancı ve yalancı kahramanların tutunamayıp hep kaybettiği Kürt yurdunun tüm yüksek doruklarını aşıyor. O ince uzun bedeniyle güney, kuzey, batı, doğu demeden arşınıyor hakikatin sır olduğu yurdunun dört bir yanını. Sadece Behdînan ve Botan'a değil, 'Eşref' olarak ayrıldığı Serhad diyarına da 'Doktor Afat' olarak derman ulaştırıyor. Bilincine vardığı hakikatin sırrını, Ararat ve Tendürek'in zirvelerinden rüzgarlara serpiyor; yeni yaşamın tohumu gibi...

Güneş, Doğu'dan yükselir; ışığın incisi Doğu'nun kalbindedir. Kürt yurdunun doğusunda, bilge Zerdüş'ten Baba Tahir'e, Emîrxan'dan Simko'ya, Qazî Muhammed'den Abdurrahman Qasimlo'ya kadar Kürt hakikatinin izini sürenler hep oldu. Kendi gerçekliğinin izini süren o hak arayışçıları, hakikate erme umudunu canlandırıp Doktor Afat'lara ulaştırdılar...

Tam dörtyüz yıl önce (1608) İran şahı Abbas, Kürt emirine, “Hey Han! Ne de olsa Kürtsün; tanı benim tacımı. Tanımazsan yok ederim seni” demiş. Kürt hanı Emirhan ise, “Senin tacın başında kalsın, vız gelir bana senin tacın. Varsın yiğitler ölsün, ama Kürdistan şan ve şereften yoksun kalmasın!” cevabını vermiş. (Dimdim destanından)

Urmiye dolaylarındaki Kela Dimdimê’de Tergever, Mergever ve Biradostlu Kürt köylülerinin Emîrxan öncülüğünde Safevi istilacılarına karşı kafa tutuşu gibi, Doktor Afat da yüzyıllar sonra aynı yerde ve aynı ruhla zalim molla rejimine karşı Kürt yüreğinin doğusuna cesaret tohumunu ekmeye koyulur. Ancak çok geçmeden, 2007 yılının başlarında, kışın yönünü bahara çevirdiği Şubat ayının o son günlerinde, Urmiye’nin Soma Biradost alanında, Doktor Afat ve iki yoldaşı hakikat yolunda hak olurlar. Evvel ve ahir olan ‘yar’a kavuşurlar...

Her canlı, kendi özüyle güzeldir. Kendini bulma, kendi olma eylemi, en manalı çabadır. Kürtler, sonsuzluk deryasındaki inci tanesinin içinde saklı kendi öz ve gerçeklikleri olan o ‘yar’ ile buluşmaya, o sırra ermeye bu gün, tarihte hiç olmadığı kadar yakınlar.

Ve Xanê Çengzêrin olarak da bilinen Emîrxan’ın isteği de gerçeğe dönüşmüştür artık; Kürdistan şan ve şereften yoksun kalmadı. Şan ve şerefi, Eşrefler korudu, korumaya devam ediyor...

(*) Yaresan (Ehl-i Hak), M.Reza Hamzeh’ee, Avesta 2008

‘Başka çıkış yolu kalmamıştır...’

Çocukluğu, 12 Eylül 1980 askeri darbesi sürecine denk gelen kuşaktanız. O günler, Kürtlüğe dair her şeyin buğulaştığı, yok edilmek istenenin çoktan zaten ezilip yok edildiği, kalanın ise anlam yitimine uğradığı zamanlardı. Darbenin hemen arefesinde, şehirle henüz tam kaynaşamadığımız o günlerde, babamın eve getirdiği Kürtlerle ilgili ‘sakıncalı’ kitapları ve Kürtçe kasetleri, nenem bir akrabanın bulgur fabrikasındaki buğdayların arasında saklardı. Şehirde gizli dinlediğimiz o kasetleri, köyde devlet olmadığı için daha rahat dinleyebiliyorduk. Herhangi bir gönül bağımızın olmadığı devleti, yalnızca bize komşu Türk köylerinin ve şehirdekilerin devleti gibi görüyorduk. Askerlik yapanlar ve çıkar peşinde olan bir kaç kişi haricinde devletle teması olanların sayısı da oldukça azdı. Zaten bizim Kürt köylerine muhtarlık vermiyordu devlet. Pazarcık-Antep arasına dağılmış olan bizim aşiretin köyleri, resmi olarak Türk köylerine bağlanmış, oradaki muhtalıklar üzerinden devlete kayıtlıydılar.

Kürt olma, Kürtçe konuşma farklılığının bilinci olsa da, devletin hakim olduğu kent yaşamına uzaklık nedeniyle, bu kimlik değerlerinin modern anlamdaki kullanımı, gelişimi ve geleceğine ilişkin bir bilinç düzeyi, bir gelecek perspektifi ve motivasyonu yoktu. Yani devlet karışmadığı müddetçe, o yaşam kendi döngüsünde hep öyle sürecekmış gibi bir psikoloji hakimdi; bundan öte bir yaşam tasavvuru yok gibiydi...

O dönemin apolitik toplumsallığında, kaçak dinlediğimiz o Kürtçe kasetler oldukça heyecanlandırıyordu. Kitaplardan bir ‘Kürt’ kelimesini görmenin yarattığı duygu ve heyecan bile, sıradan kelimelerle ifade edilemezdi. O dönemlerde bir gazetede, ‘Kürdistan’ kelimesini gördüğümde, uzun bir süre gözümü alamadığımı halen hatırlıyorum...

‘Bizimkiler’ veya ‘hevaller’

Şehire taşınmıştık ama her fırsat bulduğumda, yaz ve kış tatillerinde, mutlaka kendimi köye atardım. 1980 senesinin Şubat ayında Pazarcık’a bağlı köyümüzde dedemlerin yanındayken, köyde Şerif adında bir misafirin olduğu söylendi. Bir sabah, bir kaç kişi, sırtları duvara dayalı, o kış günü iç ısıtan güneşi kaçırmak istemezcesine çömelmiş oturuyordu. Oturanların yanına gittiğimde, daha önce görmediğim o kişinin, bahsedilen misafir olduğunu anladım. Tanışır tanışmaz bana, okumayı söküp sökmediğimi sordu. Okuyabildiğimi söyleyince, cebinden katlanmış bir kağıt çıkardı ve kendisiyle beraber orada oturanlara yüksek sesle okumamı istedi. Okuduğum o bildirinin içeriğini şimdi hatırlamıyorum, ama

kağıdın bir yüzünü tam doldurmayan bir kaç paragraflık yazının altındaki 'Partiya Karkerên Kurdistan' imzası hafızama kaydolmuştu. Kısa bir süre içinde köylüler üzerinde saygın bir etki yaratan Şerif (Abbas Yelocağı) o baharda kendi köyünde (Turûşan) şehit düşünce, bizim Maxikan aşiretinin tüm köylerinden insanlar onun taziyesine gitti. Şehadeti, tüm aşiret üzerinde büyük bir etki yapan Şerif'in anlatmak istediklerini henüz tam olarak kavrayamayan köylüler, 'bizden biri' diyerek sahiplenmişlerdi. Komutan Agît de, 15 Ağustos 1984 Eruh baskını öncesi Botan'da halk arasında yaptıkları çalışmalara ilişkin ilk izlenimlerini şöyle anlatıyor: "Aşiretler başlangıçta bizi anlamakta zorlanıyorlardı. Daha önce karşılaştıkları Güney Kürdistan kaynaklı ilkel milleyetçi örgütlerin yarattığı tahribatlardan dolayı, ön yargılı yaklaşım da vardı... Köylüleri en çok rahatlatan bizim gizli hareket tarzımızdı... Halkın kalbini yavaş yavaş kazanıyorduk. Artık birbirimize kuşku ile bakan iki yabancı değil, sadık dostlar, onların deyimiyle 'bizimkiler' veya 'heval' olarak tanınıyorduk..."

Devlet zorba bir şebeke

Tüm toplumsal dinamiği ve renkliliği, adeta bir buldozer gibi üzerinden geçerek yerle bir eden 12 Eylül askeri cunta darbesi sonrasında, pek politik olmayan bizim köylülerden kimileri işkenceden geçirildi, kimilerinin yaşına bakılmadan bıyıkları yolundu, hakarete uğradı, kimisi de tutuklandı; yani bizimkiler de devlet gerçekliğiyle tanışmış oldu...

Bu tanışma bir şok etkisi yarattığı için, köylerde samanlıklarda, arpalıklarda saklanan ve askerlerin köy baskınlarında bulamadığı o kaset ve kitaplar da korkudan yakıldı. Çünkü devlet denen şeyin, o güne kadar hiç görmedikleri ve hesaplamadıkları kadar zorba bir şebeke olduğunun farkına varıldı. Oysa ne bir suç işlemişlerdi, ne birilerini zarar vermişlerdi, ne bir kargaşa çıkarmışlardı, ne de başkalarının malına, mülküne, namusuna, özgürlüğüne göz koymuşlardı; sadece kendi farkındalıklarının farkına varmanın duygusuna kapılmışlardı...

Başka çıkış yolu kalmayınca...

Bizim oralarda kendisini 'yumuşak' yüzüyle gösteren devlet, Kürdistan'ın diğer bölgelerinde hep dişini ve pençesini göstermişti. Şüphesiz yaşanan korku, kendi olmak ve kendi kalmak dışında bir hayali ve özlemi olmayan Kürtlerin, 'Türklüğün gücü' karşısında Koçgiri, Palu-Amed, Agirî, Dêrsim ve Maraş'ta toprağa gömülen ve bir daha yeşermemek üzere üzeri betonlanan 'muhayyel Kürdistan' rüyasını yeniden görmeye başlamalarından duyulan korkuydu!..

Devletin bu korkusu ve korkuyla saldırganlaşması; Kürdü herkesin yaşayabildiği gibi özgür bir gelecek düşüncesinden de mahrum bırakıyordu. Yani bir anlamda, "... Sömürgeci egemenlik altında halkımızın ulusal ve toplumsal geleceği tehlikededir. Kölelik, halkımızın kaderi haline getirilmek istenmektedir..." durumu ve "Bu gün, bu gidişe dur demek, en öncelikli insanlık görevidir..." (*)

Koçgiri'de Haydar Bey, Nurî Dêrsimî, Amed-Palû'da Şêx Saît ve arkadaşları, Agirî'de İhsan Nurî ve arkadaşları, Dêrsim'de Seyîd Rıza, Şahan Ağa, Alîşêr ve Zarîfe ve daha sonraları daha niceleri hep Kürt olup Kürt kalma isteminin bedelini, bedenleri dar ağaçlarında sallandırılarak, cesetleri derin vadilere ve derelere savrularak ödediler. Devlet, Kürdü hiç insan yerine koymamış, insan gibi davranmamış, dinlememiş ve derdini dinlemeye dair niyet belirtisi göstermemişti. Kürdün sözü, feryadı kar etmiyordu yani...

Oysa Mazlum'un, cunta işkencehanelerinde cellatların yüzüne haykırdığı "yaşamak direnmektir!" sözleri, bir özgürlük manifestosu olmuştu. Ve var olmanın duygusunu tadan, nefesini soluyan ve özgür bir yaşam için varolmakta karar kılan Kürt, direnecekti; "Sürdürülen faşist sömürgeci savaş ve katliam ortamında halkımızın silaha sarılmaktan ve silahlı mücadeleye başvurmaktan başka çıkış yolu kalmamıştır..." Ancak, bahsedilen kurtuluş da, özgür yaşam ve bunun için verilecek mücadele de hep birlikte olacaktı; "HRK'nin mücadelesi, faşist barbarlığa karşı emekçi Türk halkının yürüttüğü direniş mücadelesiyle bütünlük oluşturur..." (*)

'Dünya, Kürdün adını konuşacak'

Komutan Agît, Kürde kader yapılmak istenen bu yokoluşa ve karabasana karşı ilk kıvılcımı Haki, Mazlum, Hayri ve Kemallerden aldığı meşaleyle yaktı. Amed Zindanı'nda canların tutuşturulmasıyla yakılan meşaleyi dağlarının doruklarına taşıdı. Agît, komuta ettiği 30 kişilik gerilla grubuyla, 15 Ağustos 1984'te tarihi Eruh baskınına gerçekleştirdiğinde, günlüğüne, "Bir çok kimsenin varlığından bile haberdar olmadığı Eruh kasabası, artık herkesin yakından tanıyacağı bir yer olacak ve bu vesileyle Kürdün adı da artık tüm dünyada konuşulacaktır" diye yazar.

Sanki Bakur, Başûr ve Rojhilat'taki gelişmeleri, Kobanê'yi, Rojava devrimini ta o günlerden görmüş gibi. O günlerde varlığını görünür kılma, ispatlama, kendini var kılma, yani toplumsal diriliş derdinde olan Kürtler, bu gün varlıklarıyla insanlığın onurunu koruyor; herkesin birlikte özgür olacağı yeni yaşamın destanını yazıyor ve tüm dünyanın gözü kulağı da onlarda. Yani, komutan Agît'in ifade ettiği gibi; dünya, Kürdün adını konuşuyor...

Agît'in, tarihi eyleme ilişkin yazdığı raporda yaptığı, "Eylemimiz amacına ulaşmış, içte ve dışta son derece muazzam yankılar uyandırmış, halkımıza büyük güven, dostlarımıza sevinç vermiş; sömürgeciliği ve reformizmi kahretmiştir!" vurgusu, sanki bugünkü AKP-DAİŞ vahşet ortaklığının yaşadığı panik halini yansıtır gibidir...

O günden bu güne...

Komutan Agîtler ve onların öncülük ettiği devrimci halk savaşında bu güne kadar kendisini feda eden canlar, Kürdün diriliş devrimini gerçekleştirip, bu gün Rojava başta olmak üzere Kürdistan'ın dört bir yanında filizlenen özgür ve bağımsız yaşamın temel taşlarını döşedi, döşüyor. Kendi Kürtlüğünü, Kürtçe ve Kürdistan'ı dillendiremeyen Kürt, bu gün tüm dünya halklarının dilinde ve düşüncesinde... Saman arasına sakladığımız o yasaklı kasetlerden, bu gün sayıları onları bulan televizyon kanalı, yüzlerce radyo, gazete, okullar, akademiler, enstitüler ve Kürdistan ile dünyanın dört bir yanında örgütlenmiş binlerce sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik kurum ve kuruluşa sahip bir halk gerçekliğine ulaşıldı. Îlam, Kerkûk, Şengal'den Efrîn'e, Dêrsim ve Serhed'den Mako, Êrmiye ve Mahabad'a ulusal öz savunma hattı oluşturuldu. Türk devleti, özgür ve özerk yaşam talebini kabullenme, tartışma aşamasına getirildi. İran, Kürt haklarını kabul etmekten kaçamayacağını hissetmeye başladı. Bakur, Başûr ve Rojava'da her inanç ve etnik kimlikten halkların birlikte barış içinde eşit, adil ve özgürce yaşayacağı demokratik Ortadoğu'nun temellerini döşeyen mücadele ete kemiğe bürünüyor. Ve buna tüm varlığı ve bilinciyle odaklanmış devrimci bir halk gerçekliği ortaya çıkarıldı...

Silahlı çözümden siyasi çözüme...

15 Ağustos'ta sıkılan ilk kurşunla yüzlerce yılın kölelik duygularını yırtan mücadele bu gün tamamen kitleselleşmiş, özgürlük bilincine ve onun mücadele motivasyonuna sahip, ne yaptığını ve yapacağını bilen nitelikli bir toplumsallık olarak ete kemiğe bürünmeye başlamıştır. Eskiden söz hakkını kullanamayan, kendisini sözle ifade edemeyen Kürt, belki kendisini bir tek silahla ifade edebildi; ancak artık Kürtlerin anladığı ve kullanabildiği mücadele aracı yalnızca silah değil. Silah, 'kurtuluş' aracı olmaktan 'özsavunma' aracına dönüşmüştür. Gerilla da öz savunma gücüdür.

Bu gün verilen mücadelenin kazanımları olarak, öz savunmanın yanısıra kendisini sosyal, siyasal, diplomatik, kültürel, ekolojik ve ekonomik olarak da ifade edeceği zemini ve araçları elde eden Kürtler, bilgi ve bilinçle özgürlük paradigmasını yaşamsallaştırarak, özgür ve demokratik yaşamı inşa çabasıdadır. Silahlı çözüm yerine siyasi çözümü, devletten bekleme yerine özgür özerk yaşamını bizzat inşayı esas almaktadır. KCK'nin ifadesiyle; "Ulus devletçi dayatmalara karşı Kürt halkı için özyönetimden başka seçenek kalmamıştır!.."

'Komutan Agît emrediyor; ileri!'

15 Ağustos Eruh baskını döneminde, Şırnak'ın bir köyünde 20 yıl muhtarlık yapan ve komutan Agît ile tanışınca, ondan oldukça etkilenen 65 yaşındaki bir yurtseverin duyguları ve tavrı, bu günleri yaratan ruh, umut ve duyguyu oldukça net ifade ediyor: "Agît'in şehadeti ardından katılmak istediğimi

söyledim, kabul etmediler. Hiç bir engel onlarla birlikte savaşmamı engelleyemez. Yaşım 65, ama komutan Agît emrediyor; ilerî!..”

Bu emir; halkların eşitlik, özgürlük ve adalet temelli özerk demokratik ortak yaşamını inşa emridir. Bu günkü Kürt toplumsallığını yaratıp motive eden ve zulüm coğrafyasına çevrilen Ortadoğu’da tüm halklara eşit, özgür, adil bir yaşamın kapısını açan, bedeli çok ağır bu mücadelenin büyük komutanlarından Agît’e ve bu umudu yaratan şehitlere büyük saygı...

() Kuruluşu, 15 Ağustos 1984 tarihinde Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla ilan edilen Kürdistan Kurtuluş Birlikleri (HRK: Hêzên Rizgariya Kurdistan) kuruluş bildirgesinden*

Bêrî bêrîvanını özler...

Hakikatin izi zozanlardaki kıvrımlı patika yollarında aranmış hep. Zozanda patika yoksa, insan da yoktur. Patikada otlar yeşermişse, orada hayat da hakikat de ölmüştür...

Yürüyecekleri yolun uzunluğunu bildikleri için pek de aceleci değiller. Artık alışık olduklarından, yürüyüşün çok uzun sürecektir olması da onları huzursuz etmiyor. Henüz gün batmamışken başladıkları yürüyüş ertesi günün sabahına kadar sürecektir. Saatlerdir yürüyor olmaları nedeniyle terleyen vücutlarının ısını, zozanın (yağla) olağan soğuşunu dengeliyor. Yürüyüşçülerin vücudunu sararak bütünleşen ve kendi ahengine dahil eden o sert ama huzur veren zozan esintisi, alınlardan süzülen ter damlalarını savuruyor. Yürü, yürü, yürü... derken ve sonu gelmeyen yolu arşınlarken ısınan vücut, ter, soğuk ve zozan yeli öylesine bir ahenk oluşturuyor ki, yürüyüşçüler, kıvrımlı patikada adeta bir beşikte sallanır gibi yol alıyor. Onları yürüten artık kendi iradeleri ve ayakları değil, tamamen bu ahengin gücü. Sallana sallana ilerleyen yürüyüşçülerden bazıları ayakta uyukluyor!..

Uyuklayan arkadaşının arkadan çarpışmasıyla sendeleyerek bir yürüyüşçüden ses yükseliyor; "Ev jî çi ye; heval tu raza yî?!" (Bu da ne; heval sen uyuyor musun?) Ve patikaya dizili gruptakilerin gülüşmeleri... Artık arkadaşlarından bazılarının kendilerini o ahenge kaptırıp, yorgunluğun da etkisiyle adeta bilinçten kopma noktasına geldiklerini anlayan en öndeki öncü yürüyüşçüden bir komut yükseliyor; "Pênç deqe mola, bila heval bêhna xwe bistîn!" (Beş dakika mola, arkadaşlar dinlensin).

Dinlenmek; ama nasıl? Bir sıcak yaz gününün gecesi de olsa, terli bir halde o zozan soğuşunda ayakta durmanın imkanı yok. Bazıları avuçlarında gizledikleri sigaralarını içmek için birbirine sokulurken, bazıları da sırt sırta vererek beş dakikalık molada dinlenmeye çalışıyor. Ancak hareketsiz kaldıkları ilk dakikada soğuktan adeta donar gibi dişler birbirine çarpıyor. Yere çömelip sırt sırta verenler, boyunlarındaki kefiyelerini, ayaklarını da kapatacak şekilde tüm bedenlerini örterek, kendi nefeslerinin sıcaklığıyla ısınmaya çalışıyor; en doğal ısınma sistemi yani!.. Zozanda hareket, yaşamın ilk koşuludur; hareketsizlik ise ölümdür...

Hakikatin izi zozandaki patika...

Günümüzde hakikat yolcularının mekanı olan Kürt ülkesinin zozanları, tarihte de hep hakikati yaşayanların mekanı olmuş. Bilgi ışığının peşine düşen Zerdest'i bağrında saklayan zozanlar, hakikat sırrının peşinde kuşlara yoldaş olan Feqîyê Teyran'a, mîrlerin divanına renk katan Evdalê Zeynikê'ye ve Xecê'nin sevdasına kendini uçurumlara vuran Siyabend'e de kollarını açmış; sırlarını ve sevgisini onlara cömertçe sunmuş.

Hakikatin izi zozanlardaki kıvrımlı patika yollarında aranmış hep. Zozanda patika yoksa, insan da yoktur. Patikada otlar yeşermişse, orada hayat da hakikat de ölmüştür...

Zozan yollarının başka yolcuları da var oldu hep; koçerler (göçebeler). Onların da dönüp dolaşıp vardıkları yerler hep zozanlar. Kızılbaşlığın pîr ile talip ilişkisindeki benzer; biri olmadan diğerrinin

anlamsız kalması gibi. Yolu ve yolun erkanını sabırlı pîrinden öğrenen talipler gibi, koçerler de yaşamın enerjisini, sırrını, yolunu ve erkanını zozanlarda aramış, zozanlarda bulmuş. Aralarındaki ilişki süreklileşip derinleştikçe, orada doyup orada doyurmuşlar. Bir olmuşlar, iri olmuşlar, diri olmuşlar. Zozandan kopan koçer ise pîrinden kopan talip gibi yoldan ve erkandan; yani yaşamın hakikatinden kopmuş. Sağa sola savrulmuş, var olmanın anlamını yitirmiş; kendisini ve kendi hakikatine dair her şeyini; birliğini, iriliğini, diriliğini kaybetmiş...

Zozan insanı narindir...

Bahar telaştır!.. Her şey doğal, her şey doğayla, her şey doğal bir mücadele içinde; yaşama durmak, yaşama koşmak, yaşıyor olmanın moraliyle coşmak. Karın erimesiyle çağlayan geçit vermez dereler, tomurcuktan fışkıran yaprak ve çiçekler, memeye saldıran kuzular ve yayla yollarına dizilen koçer kervanları... Çevrede henüz erimemiş karlar zozanı benekli bir görünüme bürür. Beneklerin arasında rengarenk onlarca çiçeğin süslediği yeşilliği geçerken, insan adım atmakta zorlanır; çiçeklere kıyıp da yere basamaz. Vicdan el vermez, seyri bile sarhoş ederken insanı, kıyılır mı?!.. Koçerler duygulu insanlardır. Bu duygusallık insana, bitkiye, hayvana, doğadaki tüm canlılara yöneliktir. O çetin koşulların soğuktan yanmış gerili yüzlü insanları aynı zamanda utangaçtırlar. Narin bir çiçek gibi kırılgan olurlar. İncitmekten korkar ama kolay incinirler, kolay gülümseyip kolay ağlarlar... Çobanlar konların (kıl çadır) gölgesinde dinlenmeye çekilirken, rengarenk giyimli bêtîvanlar (süt sağıcı), sallana sallana bêtîye (süt sağılan yer) doğru yol alırlar. Çocuğu, yaşlısı, genci, kadını ve erkeğiyle zozan insanı yaşamın yükünü hiç bir zorakilik olmadan doğalında paylaşır. Gerekli ihtiyaca göre gerekli sorumluluk doğalında işler. Kimse kimseden daha darda, daha zorda, kimse kimseden daha önde, daha arkada değildir. Darlık da, varlık da, bolluk da, yokluk da herkesindir, herkesedir. Koçer, baharda zozana giderken de sonbaharda zozandan dönerken de mutludur. Ne aramışsa, orada bulmuştur; birbirlerinden rızalık almış, birbirlerinden razı olmuşlardır. Koçerin yaşamı devri daimdir. Tüm yaşamsal ihtiyaçlar, zozanlarda üretilir. Koçerin zozanda hem kendisi hem de hayvanları için biriktirdiği besin maddeleri, kışlık mekanlarda (war) tüketilir. Kürtler tarihten günümüze kendilerine ait neyi taşıyabilmişlerse, zozanlarda bunu başarabilmişler. Orada doğaya inanmış, doğayla konuşmuş, doğayla kaynaşmış, doğadan almış, doğaya vermiş, doğayla doymuş, doğayla coşmuş!..

Zozana dönüş hakikate dönüş...

Hakikat yolcuları insan-ı kamil yani ermiş dervişler gibidirler. Özellikle de zozanlarda maddi yaşama dair her şeyleri kıttır, kıt imkanlarla kıt kanaat yaşarlar. İki çeşit yiyeceği birarada gördükleri çok nadirdir; un varsa tuz yoktur, tuz varsa yağ yoktur. Mekanları Faraşın'se eğer bunlardan hiçbiri yoktur. Baharda Faraşın'de insan doğanın güzelliğini seyre dalarak kendisini doyurur. Tüm ilhamını, morali ve motivasyonu doğanın güzelliğinden alır. Maddi anlamda ise doymuş gibi numara yapar. Kolay bulabildiği altı yedi çeşit değişik otu yağsız ve tuzsuz kavurup yemeye çalışırken, Faraşın'ın güzelliğinden utanır insan. O güzellekle ne yarışabilir ki?! Cennet bile nasıl bir yerdir bilinmez ama kesinlikle Faraşın kadar güzel değildir. Tüm tat, besin bilinci ve beslenme refleksi alt üst olsa ve kendisini zorlayarak yemeye çalışsa da, insan sanki beğenerek yiyormuş gibi yapar o tuzsuz ve yağsız 'Faraşın ot türlü'sü'nü... Yaz olunca durum değişir elbet. Bu kez ise yenecek ot kalmamıştır ama un vardır artık. Un vardır olmasına ama o unu ekmek yapacak odun yoktur bu kez. Rût (çıplak) zozanlarda çare, bu kez 'qırşık' yani kurumuş ottur. Eski bir yağ tenekesinden yapılmış sêl (sac) üzerinde ekmek pişirirken, bir kişi patoza buğday savurur gibi durmadan qırşık savurur sêl'in altındaki ateşe. Tabi iki kişi ekmek pişirirken, boşta kalan diğerlerinin tamamı ise araziye savrulmuş qırşık veya gonî (geven) toplamakla meşguldür; zira sêl'in altına qırşık savurana qırşık yetiştirmek zorundadırlar... Ne teknik ne de mekanik; her şey doğal ve doğadan...

Faraşın'ın tek eksiği koçersiz kalması, koçerlerden mahrum bırakılmış olmasıdır; yol taliplerini yitirip divanda tek başına oturan kimsesiz bir pîr gibi. Hüzünlendiren bomboş bêtîler bêtîvanlarını özler. Hakikat yolcuları halen orada özgür yaşam sırrının izini sürse de, Faraşın daimi sakinlerini bekliyor, Kürt ülkesinin tüm zozanları gibi... Zozana dönüş, Kürdün kendi hakikatine dönüşü olacak...

'Eşkiya' hayvan hikayeleri

Kürtlerin eski inancı Mazdaizmin bilgisi Zerdüş, bir köpeği incitenin tam sekizyüz kırbaçla cezalandırılması gerektiğini buyurmuş! Ger gör ki; Kürt ülkesinde hayvanlar neler çekti insanlardan, hem yar hem de neyarından. Öteden beri insanın insanla barışına da savaşına da hayvanlar 'kurban' edildi hep...

Faraşın'ın kuzeyine düşen Kunavê'ye doğru akan ve orada kaybolup bir müddet sonra yeniden yeryüzüne çıkan küçük derenin çevresindeki yeşil ve diri otlar, hafif rüzgarın esintisiyle taranır gibi bükülüp yeniden dikleşiyor; adeta rüzgarda yüzü ve gözünü kapatan uzun saçlarını geriye doğru savuran masum bir güzel gibi... Sabahın, artık demini aldığı saatlerde küçük dereyi takip edip yürürken, çevredeki çıplak tepeciklerin üzerinden vadiye vuran ve dere ile çevresini aydınlatan sert ışınlar ve onların ham sıcaklığı, insanı o an ve mekanın haricindeki zaman ve mekanlardan soyutluyor. Kürt yurdu hayat dolu; her şey can, canan gibi... Bir de savaş olmasa!..

Öldürülen 'terörist' hayvanlar

Evet, savaş var, ölüm var; insan, hayvan, can!.. Faraşın yaylasında sabah güneşiyle cemel cemale yürürken dere kenarını, vadiyi ve çıplak tepeciklerin yamaçlarını örten hayat fışkıran yeşillik aniden tuhaf benekli bir görünüme bürünüyor. Bu benekli görüntüyle birlikte, güneş, serinlik ve yeşillikle oluşan o moral ve yaşam atmosferi de dağılıyor. Toprak değil, pamuk da değil, yün bu!.. Vadi boyunca serpili çürümüş koyunların yünü; önceki yıl savaş helikopterlerinin bombardımanında katledilen yüzlerce koyunun...

90'lı yıllarda Kürt ülkesinin kalbi Botan'da, Dicle Nehri'nden İran devlet sınırına kadar kırdı, dağda, bayırda tüm köyler Türk devleti tarafından boşaltıldı, uçsuz bucaksız coğrafyada tek canlı bile barındırılmamaya çalışıldı. Yalnızca silahlı, silahsız insan değil, katır, koyun, at, eşek vs hareket eden her canlı hedef alındı. Her hayvan bir Kürt gibi, 'özel bir muamele' gördü devletten. Türk devleti, dağları insansız, insanları ise hayvansız bırakmaya uğraşıp durdu. Ve aynen insanlar gibi hayvanlar da tekli, toplu katliamlara maruz kaldı. Öyle dönemler oldu ki, dağ gezgini gerillaların ta İran'dan, hatta Suriye'den katır ve at gibi yük hayvanı getirttiği söylenir. Dağda devletin ordusuna 'görüntü vermedikleri' müddetçe hayatta kalma imkanı bulan hayvanlar, görüntü verdiklerinde ise, resmi haber bültenlerinde 'öldürülen teröristler' olarak anons edildi. 90'lı yılların sonlarında Botan'da bir yıl içerisinde tam yüzseksenaltı katır, at ve eşeğin Türk devleti tarafından 'eşkiya, terörist' olarak öldürüldüğü, Kürdün yeni tarihinin kayıtlarına yazıldı...

İnsan hayvana insanmış gibi alışır

Gerillalar, koruculardan gaspettikleri bazı koyun ve keçileri günlük yiyecek ihtiyaçları için kendileriyle gezdiriyordu. Sürünün içinde henüz yaşı bir ayı tamamlamamış birkaç tane de küçük 'karik' (keçi yavrusu) vardı. Aralıklarla yağın karın Besta'nın ağaçlarını süslemeye başladığı demler. Fazla kalabalık olmayan bir grup, akşamları, boşaltılmış virane bir köyde halen sağlam duran okul binasında geceliyor. İnsan insana, insan hayvana alışır... Gerillalar birkaç gün içinde, her akşam gelip sobalarının yanına uzanan ve 'kidik' diye çağırdıkları benekli keçi yavrusuna, keçi yavrusu da onlara alıştı. Saatlerce, günlerce onunla oynadılar; bir çocuk gibi öpüp ona sarılarak uyudular. Ancak, birkaç gün sonra 'kidik' ortalıkta görünmedi. O anda paniklediler. Oldukça tuhaf bir şekilde, hepsinin de aklına aynı şey geldi; yeni gelen arkadaşları keçi yavrusunu kesip yemişti!.. Aceleyle gelen arkadaşlarının yanına gidip sordular. Aldıkları cevapla yıkıldılar; "Erê, me karikeke deqdeqî serjêkir û xwar!.." (Evet,

bir benekli keçi yavrusu kesip yedik). Yutkundular; hep kendileriyle birlikte yaşayacak bir arkadaş, bir insan yitirmiş gibi...

İnsan acısı, hayvan acısı; can acısı

Günlerce, aylarca önce saatler çeken Kato'ya bir tırmanış, ardından da saatlerce Besta'ya iniş yolculuğu; hem de her birinin sırtında yüz kiloluk yüklerle... Çoğunluğu katır ve atlardan oluşan yük kervanının hali harap. Yükler indirildiğinde ise, adeta bir facia görüntüsü. Birkaç ay önce koruculardan el konulan bu hayvanların neredeyse tamamının sırtı yarılmış, derileri açılmış, kan ve irin karışımı bir sıvı sırtlarından göbeklerine doğru akıyor; insansan gel de irkilme! Bir gerilla, sevgi ve acıma hissiyle başını okşadığı katırla gözgöze geldiğinde yutkundu, yüzü donuklaştı. Islak gözleriyle katır, gözyaşlarını içine akıtmayı beceremeyen bir insan gibi ona bakıyordu. Daha önce, yükün ağırlığına artık dayanamayan bazı katırların yükseklikten atlayarak intihar ettiğini duymuştu. İnsan acısı, hayvan acısı; can acısı... Katırın o bakışına dayanamadı, ağlamaklı bir halde arkadaşına, "heval, ne guneh e!" (yazık değil mi, heval) dedi yutkunarak, bir insana acır gibi...

Dil ola kestire başı!

Gerilla birliğinin önünde oyun oynarcasına zıplayarak yürüyen küçük sevimli bir eşekçik, bir sığa. Sırtında da, gerillaların yemek pişirmek için kullandıkları koskocaman ve kapkara bir kazan. Herkes gelen arkadaşlarını unutup, sıpanın kulaklarını okşamaya ve onunla oynamaya başladı. Herkesten ailenin en küçüğü muamelesi gören sığa halinden memnun. Sonbaharın o son günlerinde, devletin ordusu, kar bastırmamışken büyük bir operasyonla büyük can yakmayı düşündü!.. Öğle saatlerinden akşama kadar vızır vızır helikopterlerle bulundukları alandaki tüm tepelere asker ve korucular yığıldı. Artık o noktada kalmalarına imkan yok. Akşam, bir araya gelip operasyon süresince nasıl konumlanacaklarını tartıştılar. Güvenli bir yere çekilmeleri gerekiyor ama eşek ve katır kendileriyle götüremezlerdi. Özellikle eşeğin varlığı, hayatlarını tehlikeye atardı. Zira, katır sessizdi ama eşek rastgele anırıp ses çıkarır, yerlerini deşifre ederdi. Katır, bir ağaca bağlandı. Bir arkadaş, bir kardeş gibi kaynaştıkları o sempatik eşek ise, tehlike yaratmasın diye 'kurban' edildi!.. Zor oldu, gözler doldu... On gün süren operasyon sonuçsuz bitti. Yeniden noktaya döndüklerinde yapraklar açmış, her yer yemyeşil. O iri katır ise, on gün içinde neredeyse kemikleri görünecek kadar zayıf ve ayakta duramayacak kadar halsiz. Bağlı olduğu ağaçta uzanabileceği tüm yaprakları yemiş, yerde de bağlı olduğu iple uzanabileceği tüm otları silip süpürmüştü. Ağaç adeta 'Kürt traşı' edilmiş; tepesi yapraklı, gövdesi 'rût' (çıplak) bir mantar şeklini almış, ağacın çevresi de, etraftaki yeşilliğin içinde bir daire şeklinde sanki hiç ot bitmemiş gibi tertemiz... Biraz ötedeki çukurda ise, hafif rüzgarla eğilip bükülen yeni yeşermiş gür otların arasında kapalı gözünde akmış kuru sıvıya doluşan sinekleri umursamadan 'huzur içinde' cansız yatan zavallı 'fedai' eşeğin yürek burkan bedeni...

Savaş gazisi atın akıbeti

Geceledikleri dere yatağında sabaha doğru uyandıklarında çiğ içinde kalmışlardı. Atlarını yükleyip yola çıkmaları gerekiyor. Çiğle ıslanan atı ayağa kaldırmak oldukça zor oldu. Koca at, yeni doğmuş bir tay gibi yalpalanarak ancak ayağa kalkabildi. Tam Çeçeqo suyundan geçerken, Herekol'un doğusunda Osyan'a yakın bir tepede konumlanmış askeri birlikten bir havan topu atıldı. Neyse ki patlamadan birkaç saniye önce sesi duydukları için, kendilerini, derinliği ancak dizlerine kadar olan suyun içine attılar. Yaklaşık yüz metre ötelere düşen şarapnel parçaları üzerlerinde uçuşup, sağa sola saplandı. Ardı ardına patlayan iki havan topunun etraflarına yayılan parçalarından da şans eseri kurtuldular. Yandaki vadide atın üzerindeki yükü düzeltirken, arkadaşı, "ew xwîn a te ye, an?.." (o senin kanın mı, yoksa...) diye sordu. Sağına soluna bakındı, sonra atın kalçasında açılan en az dört cm çapındaki kocaman delikten aralıksız damlayan kanı görünce irkildi. Şarapnel atın vücudunda kalmıştı. Yapacak bir şey yok; ata daha fazla eziyet etmek ise vicdansızlık. At, derin bir vadideki otlağa serbest bırakıldı; artık ömrü nereye kadar yeterse diye...

Çöl katırı, dağ katırı

Botan'daki zorluğu ve katır gibi yük hayvanlarının değerini iyi bilen biri yıllar sonra Rojava'ya döner. Qamişlo'nun kenar semtlerinden birinde geçerken gözüne otlanan birkaç katır takılır. Arkadaşlarının dağda çektikleri zorluk hafızasında hala capcanlıdır. Tutar, toplayabildiği onlarca katırı Başûr'a (Güney) arkadaşlarına gönderir. Ancak, Garê'ye getirilen katırlar tepelere tırmanmakta zorlanır. Yönlerini hep ovaya, düzlüğü verirler. Gerillanın biri sebebini şöyle açıklar; "ê rast e; ev hêstirên çolistanê ne, ne yê çiyê ne!.." (tabii ya; bunlar çöl katırı, dağ katırı değil ki) der... Diznoo... diznooo!.. Kış hazırlıkları için gerillalar bir korucu köyünün yakınlarında otlanan at, katır ve eşeklerden oluşan bir grup yük hayvanına yönelik 'eylem' yapmış. Başka bir gerilla birliği de yiyecek ihtiyacını karşılamak için başka bir alanda yine korucuların yüzlerce koyun ve keçilerine el koymuş. Ne de olsa devletten alırlar!.. Bu tür eylemlerden sonra korucuların telsiz anonsları birkaç gün susmazmış. 'Eylemci' gerillalar tarafından dinlendiklerini bilen korucular, telsiz mandalına ardı ardına basıp saatlerce büyük bir laf kalabalığına girer, çaresizlikten kendilerini deşarj etmek için bağırıp çağırırlar; "diznoo, diznooo!" (hırsızlar)...

Gerilla için sürülere el koymak bir iş, onları güvenli bir alana kadar götürmek başka bir iş, günlerce kesip 'qelî' (kavurma) yapmak ayrı bir iş ve nitekim kışın yemek için bidonların içine koyup depolamak daha ayrı bir iş. Hele günlerce, büyük bir riziko altında hazırlanıp depolanan bu kavurmayı kış sürecine kadar aç aylardan korumak bambaşka bir iş... Çünkü 'eylemciler' yani korucuların deyimiyle 'hırsızlar' yalnızca gerillalar değil, başka hırsızlar da var; ayılar!.. Söylentiye göre, un depolarına da dadanır ayılar; yemek için değil, alıp keyiflerine göre etrafa serpmek için. Ayılar depolardan çıkardıkları mekap ayakkabıları ise numarasına ve rengine göre yan yana dizermiş, ayakkabıcı vitrinindeki gibi. Kimin eli kimden üstün!.. Gerillalar erzak depolarını derine kazıp, üzerini de büyük kayalarla kapatsa da aylardan kurtaramazlarmış. Düşünün; bir kış sürecinde iki aylık uğraş sonucu onlarca koyunun etiyle hazırlanan koskocaman yedi varil dolusu 'qelî'den üç varildekini ayılar yemiş. Gerillalar ise daha bahar gelmeden aç kalmış. Bu kez de gerillalar söylenir durur; "diznoo!.. diznooo!..."

Bir sınır hikayesi

Oldukça zayıf görünümlü Başûrlu bir köylü. Oturmuş, bir eli karnında, büzüşmüş ve acılı simasıyla bakıyor. Kıyafeti temiz ve düzgün; sanki bir düğüne gitmek için giyinmiş. Bakur'daki akrabalarını ziyarete gitmiş ancak, köydeki karakolun askerlerinden dayak yemiş ve dört saati bulan yolu geri gelmek zorunda kalmış.

"Askerler beni tekmeledi" dedi, acılı yüz ifadesiyle...

* * *

'Sınır' dedikleri o dağın zirvesine tırmanış iki saati buldu. Ter içinde zirveye yaklaştıklarında eriyen kar sularından doya doya içtiler; biraz da çekinerek. Kimseler görmemeli!..

İnsan, buralarda kendisini savunmasız, apaçıkta hissediyor. Gizlenmek ve gizli hareket etmek hissi kendiliğinden etkisine alıyor insanı. Sınır dedikleri yer buraları. Rahat hareket etmemeli, hatta hiç hareket etmemeli buralarda; vururlar insanı!

"Kim kimi vuruyor" demeye bile fırsat tanımadan, "Kim kimi yurdunda özgür dolaşmasını engelliyor" diyemeden vururlar!

Buralar sınır...

Her tarafta askerlere, buraların yabancılarına ait boş konserve kutuları, şarapnel parçaları, boş mermi kovanları.

Alt tarafı yeşil, üst tarafı yeşil. Alt tarafında hayat, üst tarafında hayat.

Ve onları bölen; serpiştirilmiş boş mermi kovanları ve konserve kutularıyla belirlenmiş yasak bir hat!..

Ölüm sınırları...

* * *

Kuzeydeki vadide bir karayolu ve karayolunda gri, kahverengi askeri araçlar. Yemyeşil vadi ve köydeki evleri kamufle eden gür yapraklı ağaçların görüntüsüyle çelişik düşmani makinalar. Kuş sesleri ve doğanın melodisini bozan, etkisiz kılan modern gürültü. Güya araziye uydurmuşlar ama bu coğrafyanın yabancı oldukları nasıl da belli!.. Zoraki, zorlama 'yabancı bir uyum' yani... Buralarda tüm yaşam kaçak. Buluşmalar, kavuşmalar, tüm insani ilişkiler kaçak. Buralar sınır. Gündüz görünmemek lazım; vururlar insanı. Kardeşini dahi görmeye gitsen; gece geçeceksin, kaçak geçeceksin, gizli geçeceksin. Malı mülkü kaçak geçireceksin!..

* * *

Gün, güneş batınca yolculuk, sınırı geçiş yolculuğu başladı. Zawîte Boğazı'na kadar gün gibi tavaheyy (ay ışığı) aydınlığı, boğazdan sonrası zifiri karanlık. Bırakıyorsun kendini karanlığın kucığına. Yalnızca bir metre kadar önünü ve önünde yürüyeni ancak görebiliyorsun. Sonrasında göz alışkanlığı rahatlatıyor biraz. Düşse kalka; tuhaf ama hiç bir korku hissetmeden ilerliyor insan. Bu ruh hali, kendini oraya ait hissetmenin rahatlığı olsa gerek...

* * *

Ta uzakta bir ışık kümesi, onun hemen yanında, en az onun genişliğinde bir ışık kümesi daha. Biri Çelê'deki yaşamın, diğeri ise askeri kışladan yayılan korkunun. Kürt'ün ülkesinde böyle; ışık da olsa, yabancı olan her şey korkutmak içindir, korkutuyor. 'Modern olan', 'modern olmayan'ı korkutuyor, öldürüyor, eksiltiyor, bozuyor... Kendi modernitesini yaratamamışların kaderi bu. Modernlerin kendi hanelerine artı olarak yazdıkları, onlardan eksilendir. Birinin kazancı, ötekiden çalınandır. Birinin rahatı, ötekinin rahatsızlığı; birinin kahkahası, ötekinin gözyaşıdır. Ve birilerinin ışığı, ötekinin karanlığıdır!.. Korku, bilinmeyene yenik düşmektir, denir. Oysa, buralarda 'bilinen'den daha çok korkulur. İlla ki hayatı ve insanları kategorize edenlerin ve her şeye biz-onlar gözüyle bakanların; başkalarının hayatına sınır çizenlerin korkusu...

* * *

Sınır hattında olmanın bedeli var. Ve bu bedelden nasibini almış, boşaltılmış bir köy. Belki de yıllardır el değmemiş ağaçlar içinde ev yıkıntıları... Geçmek gerek; uzaklaşmak zorunlu buralardan, gün doğmadan. Aslında zorlukla da olsa, sessizlik içinde yürümeye dalıp, adeta bu gizlilik ve kaçaklıktan tuhaf bir keyif alma istemi doğmuşken, eriyen kar sularının coşturduğu derenin uzaktan gelen gürültülü sesi, bu tuhaf keyfin tadını kaçırıyor. Zira, sınır hattı buralar. Keyif içinde korku, korku içinde keyif hissi. Ve gümbür gümbür akan dere. Yedi sekiz metrelik genişlikteki iki yaka, iki uzun ağaç gövdesiyle birleştirilmiş. Birinden tutarak, birinde yürüyerek geçiliyor. Islak, kaygan ağaç gövdesi üzerinde adım atarken kaydın mı; gitti, gitti!..

* * *

Şafak ha söktü, ha sökecek... Hafif bir esintiyle üşüdüğünü hissetti. Uzandığı, yarı ıslak toprak zeminde, kafasını, kendine yastık yaptığı ve adeta donmuş haldeki kolunun üzerinden kaldırmak istedi; ancak takat bulamadı. Hiçbir yerini kımıldatamadı. Başının üzerine kapattığı kefiyesi verdiği nefesin buharıyla ıslanmıştı. Kafası yerde, zor da olsa göz kapaklarını açtı ve gözü hemen önündeki kengere takıldı; gülümsedi. Gece gündüz Girê Berana'nın zirvesinde ve Kaşûran'a, Silehê'ye bakan yamaçlarında karda yürümek zorunda kaldığı iki gün boyunca bir şey yememişti. Uzanır haldeyken, yerdeki küçük bir çubukla kengerin kökünü çıkarıp yemeye çalıştı... Zor da olsa kendisini doğrulttu, yalpalana yalpalana kalktı ve oturabileceği kuru bir zemin aradı. Gece yürüyüşü boyunca konaklayacak toprak bir zemine rastlamamış ve ancak bazı yüksek kayaların üzerinde beş on dakikalık molalarla idare etmek zorunda kalmışlardı. Zira mola anları da bir cehennem azabı; soğuk mu soğuk!..

* * *

Bu şafak vaktinde, mola vermek için karın erimiş olduğu ancak o noktayı bulabilmişlerdi. Bulundukları yamaç, dağın batısı olacak ki, güneş görmüyordu ve soğuk ta iliklerine kadar işledi; titredi... Aşağıdaki vadiye baktı; güneşin ilk ışınları fazla dar olmayan karşı vadideki boşaltılmış köyün ev yıkıntıları ve onları çevreleyen ağaçların gür yapraklarını adeta bir cennet manzarası gibi aydınlatıyordu.

“Cenneti görmedim ama burası kadar güzel olacağını sanmıyorum” dedi içinden...

Orası beroj (güneşe karşı yamaç) olduğundan karlar erimişti. Ruhu açıldı sanki. Ayağa kalktı, adımını attı ancak müthiş bir acı hissetti. Yere basamıyordu. Kuru bir yer bulup oturdu, ayakkabısını ve çorabını çıkardı. Ayaklarının altı bembeyaz ve bazı yerlerine sıvı birikmiş ve patlamıştı...

Ayaklarını kurutmaya çalıştı, biraz havalandırınca rahatladı. Çoraplarını sıktı ancak kurutacak ne ısı, ne güneş, ne zaman ne de sabır vardı...

Ayakkabısı da vıcık vıcıktı...

Mola bitti; “En azından kendimizi karşıdaki boş İdê köyüne ulaştıralım da, belki güneşte bir kaç saat dinleniriz, tekrar yola çıkana kadar” diye düşündü. Sınır bölgesi buralar, beklemeye gelmez; ölüm kalım meselesi yani!

Çoraplarını ve ıslak ayakkabısını yeniden giydi. Her yere bastığında duyduğu acıyı kafasından atmaya çalışıyordu ama beceremedi. Kurak bir yere ulaştığında yeniden ayakkabısını çıkardı, çoraplarını sıktı ve kayanın üzerinde güneşe serdi. Arkadaşlarına, “Siz gidin, ben ulaşırım size” demek istedi; ancak o anda, bunun ne bir koşulu ne de mantığı vardı...

Durulamazdı...

* * *

Virane İdê köyüne ulaşmak için yine bir suyu geçmeleri gerekiyordu. Öylesine heybetli akıyordu ki, suya bakmak bile korkutuyordu insanı. Bu suya kapılanın nerede bir kıyıya vuracağı veya nerede bir kaya veya ağaca takılıp kalacağını kimse bilemezdi; “Gitti, gitti!..” derlerdi ardından...

Bu korkunç dere, yukarıda vadinin daralan kısmında oldukça büyük bir kar kütlesinin altından adeta fişırıyordu. Altı yedi metreyi bulan bu kar kütlesi doğal bir köprü oluşturuyordu.

Köye vardıklarında, kendinde bulabildiği tüm gücünü de kullanarak, köyün içinden geçen dingin küçük derede elini yüzünü, ayaklarını ve çorabını yıkadı. Çimenlerin üstüne öylesine uzandı. Uzandı ama o bir kaç dakikalık rahatlık burnundan getirildi adeta.

Arkadaşı, “Silahlı korucular arazide dolaşıyor” der demez, yeniden toparlanıp yola çıkmak zorunda kaldılar. Oysa o kadar mayışmıştı ki, kalkmak içinden gelmedi. Ancak, korucularla yüz göz olmanın zamanı da değildi...

Sınır hattı bu, uzaklaşmak gerek.

Ve yine kar, yine ıslak toprak, çimen, yine suda yürümek zorunluluğu, yine vıcık vıcık ayaklar ve ta beyne vuran acı...

* * *

Adeta gözlerden alınan bir ilaç gibi tüm acıyı unutturan bu şahane manzara olmasa, dayanılır mı, bilinmez!

O anda, elini cebine attığında farkettiler; bir tutam toprak. “Cebimdeki bu toprak da nerden çıktı” diye düşündü. Sonra hatırladı; sınırın öte tarafındayken cebine doldurmuş; “Sınırın diğer tarafına serpiştireceğim” demişti; “İnadına!” Safça ama, o anda aklına bunu yapmak gelmişti. Çıkardı cebindeki toprağı, savurdu, tarlaya buğday eker gibi...

Birileri, hep ölümü buralara ekmek istese de, inadına yaşam tohumu serper gibi...

Bunu yaparken gülümsedi. İki günlük sınır hattı yürüyüşünde yaşadığı kar, çamur, açlık, yorgunluk ve acı... hepsini unuttu!..

Sınırlar ayırır mı, diye düşündü; bu kez gülümsemesi kahağaya dönüştü...

Ta İskender’den beri, hep geldiler, Kürt’ün hayatına sınırlar çizdiler ama bizzat kendilerinin çizdikleri bu sınırlarda hiçbiri tutunamadı ve sonunda gittiler...

Ve şimdiki sınırlar da, o sınırları çizenlerin hükmü de eskidi artık. Tıpkı; Zawîte sırtlarına serpili o paslanmış boş mermi ve konserve kutuları gibi...

2. BÖLÜM: KENT ÖYKÜLERİ

‘Meral beni Munzur’a çağırdı...’

Dersim katliamında kadınların çığlık çığlığa uçurumlardan kendilerini attığı o günlerde, O’nun çocuk akli ve gözleri olanları algılayamayacak kadar saftı. Zira vahşet denen şeyin bir insanlık uğraşı olduğunu henüz bilemeyecek çocuk çağlarındaydı. O günlerde Dersimlilerin çığlıkları göğün en yüksek katına ulaştığında; feryatlarını başkaları duymadı bile. Aylar ve yıllar yaşanmadan, zaman başka tarihlere sıçradı. Çığlık atanlar ve çığlık atmaya mecbur bırakanlar haricinde sanki o anları insanlığın kalan kısmı yaşamadı, duymadı, görmedi; bîhaber es geçti. Onbinler kırımdan geçirilip kalanlar bilinmez yad ellere sürüldüğünde, kankırmızılaşan Munzur’un da takati kalmamıştı; yüklenip feryadı başka diyarlara ulaştırmaya.

Ne olduysa Dersim’e oldu; kim öldüyse Dersim’de öldü...

Ve ne kaldıysa da Dersim’de kaldı; sessiz, soluksuz ve lal...

Kürt coğrafyasında hafıza
acının eşanlamıdır...

Olanı, biteni ve yitene Dersimliler unuttu belki ama Dersim unutmadı. On yıllar da geçse aradan, yeniden ama yeniden vurdu yüzüne herkesin. Feryatlar arşa yükselirken, başkalarının es geçtiği o anlar ve yıllar, tek tarihi oldu Dersim’in.

Kürt coğrafyasında hafıza, acının eşanlamıdır. Hatırlamak acı verir, acı çektirir. Dersim ise, acının ta kendisidir. Görenin görmeyenin, tanıyan ve tanımayanın hiç düşünmeden ve çekinmeden “benimdir” diyebildiği vazgeçilmez ve çekici bir acı. Ne onunla ne de onsuz misali yürek yakan bir kara sevda... Can yakan bu sevda öyle bir şey ki; Munzur Bava gibi sırta kadem bassa da, hep var olan, var bilinen; her yerde, her dağda, her vadide, her canlıda kendisini hissettiren, cana can olan bir yaşam iksiri. Gulê Ana da bir Dersim kadınıydı; hep acı çeken ama hep sevgi sunan. İnsana olan sevgisini, insanın insana çektirdiği acıyla büyüten. Yani acıdan sevgi damıtan; insandan kaçan Munzur Bava’nın insana ab-ı hayat sunduğu gibi...

Munzur’un sırrı Dêrsim’e hayat olur...

Yolda yürürken kendi kendine gülümsedi. O an, Arnhem kentinin, üzerine basıp yürüdüğü o sokak taşlarından ve yabancı olduğu o insan kalabalığının oluşturduğu soğuk atmosferden koptu. Yürüyor, gözleri dalgın dalgın etrafı seyrediyor ama O, orada değil. Gözlerinin önünde beliren bir ışık onu

kendine çekiyor. Her adımını attıkça, gözlerini odakladığı ışık kümesi de ondan uzaklaşıyor. Ve birden göz kamaştıran ışığın içinde Meral'in nurlu yüzü görünüyor.

"Cîgeram, çila zerê çê min!" (Ciğerim, evimin ışığı)

"Anne!" dedi Meral de; "Ne zaman geleceksin?"

Gulê Ana, nur deryasında peri gibi gülümseyen kızına doğru adımını attıkça, Meral, O'ndan uzaklaştı. Aralarındaki mesafe ne uzadı ne de kısaldı...

Munzur'un hikayesi gibi...

Munzur, İbrahim peygamberin çobanı imiş. Bir gün karşısına iki kurt çıkmış ve ondan bir koyun istemişler. Munzur temiz, Munzur pak. Rızalık gerek. Onlara koyun veremeyeceğini, bunun için koyunların sahibinin rızasını almaları gerektiğini söylemiş. Kurtlar da, 'o zaman git koyunların sahibinden bir koyun istediğimizi söyle' demişler ve o geri dönene kadar da sürüye karışmayacaklarına dair yemin etmişler. Munzur, İbrahim peygambere durumu anlatmış. İbrahim peygamber de, 'madem ki yemin etmişler; git söyle hangisini beğeniyorlarsa, onu alsınlar' demiş. Kurtlar, sürünün içinden bir koyun beğenir ki, o da Munzur'un sahibi olduğu tek koyun imiş. Yedi senedir kısır olan koyun ise, iki yavruya gebe imiş. Koyunu alan kurtlar uzaklaşmışlar. Daha sonra doğuran koyunun her iki kuzusunu alıp, koyunu da serbest bırakmışlar.

Ancak koyun tekrar sürüsüne döndüğü anda sürünün yarısının rengi siyah olurken, diğer yarısının ise beyaz olmuş. Şaşırان İbrahim peygamber gözlerine inanamamış. Koşarak Munzur'a, 'Lazê mi, bu keramet sana nasıl geldi' demiş. Fakir Munzur ise, ürkmüş ve yüzü dağa doğru koşmaya başlamış. Koşarken her bastığı yerden bembeyaz süt gibi sular fışkırmış. Bu su, ikisinin arasından akmış ve İbrahim peygamber ona ulaşamamış. Munzur ise, kırkinci adımını attığı ve yine süt gibi suyun fışkırdığı yerde kaybolup, sır olmuş...

O gün bu gündür Munzur, yaşamın sırrı olup Dersim'e can verir olmuş... Ve bugün de hakikatin arayışçıları Munzur Bava'nın sırrının peşinde Munzurlarda hakikatin izini sürer durur.

Birden büyük kızı Derman'ın, "Anne kahve içelim mi şurada?" diye kolundan tutmasıyla irkilip kendine geldi. Göz göze gelmeleriyle, içinde Meral'in nur yüzünün belirdiği ışık birden gözünün önünden kayboldu. Adeta 'ben neredeyim' dercesine irkildi. Çarşıda birlikte dolaştığı kızlarına ve çevresine bakındı. Uykudan uyanmış gibi çevresine şaşkın gözlerle baktığında, kendisini soğuk bir insan akıntısının içinde hissetti. Ne Meral, ne Munzur, ne kırk gözeler ne de nur...

Yüz ifadesi o kadar huzurlu ki... Yanağına süzülen damlaların döküldüğü gözlerde çaresizlik karışımı bir gülümseme...

Bir hayale dalmış olduğunu anladı... Ve kızlarına dönerek acılı bir tebessümle, "Meral beni çağırdı" dedi. Gözleri tekrar doldu...

Heqo çê to bivêso...

Çocuğunun yasını tutmanın ne olduğunu Kürtlerden başka bilen, onlar kadar yaşayan var mı acaba? Çağımızda yaşamın diyalektiği bizde tersine işliyor. Her canlıda olduğu gibi; doğar, büyür ve yaşar diye olmuyor bizde. Doğar ama büyümeden ölüyor bizimkiler. Yalnızca çocuklar, ana ve babalarının, yaşlılarının ölümüne tanıklık etmiyor artık. Çocuklarının yasını tutanlar, büyüklerinin yasını tutanlardan daha fazla oldu bizde.

Çocuklar ana babalarını değil; ana, baba hatta yaşlılar çocuklarını, torunlarını gömüyor, onlar için ağıt yakıyor; "Heqo çê to bivêso..." ya da "Xwedêyo mala te bişewite..." (Ey Tanrı evin yansın)

Oysa yaşlılarımız gençlere ve çocuklara seslenirken, "cîgeram" ya da "ez qurban" diye söze başlar.

Kürt kültüründe büyüğe saygı ve sevgi tartışılmaz ama yaşlılar, gençleri ve çocukları canlarından daha değerli tutar; "ez qurban!.." der ve onların varlığını kendi varlıkları olarak içselleştirdiklerinden

"omediya min..." (umudum) diyerek, tüm umutlarını onlara bağladıklarını gösterirler.

Gulê Ana da kızı Meral ve oğulları Deniz ve Yaşar'a "cîgeram" derdi. Ama her üçünün de ardından ağıt yaktı; "Heqo çê to bivêso..."

'Wan'ı Diyarbekir'den daha fazla seviyorum'

Meral ve Deniz, Gulê Ana için nasıl 'omed' idiyse, onların sevdaları ve kavgaları da Gulê Ana için umut olmuştu. Bu sevdayı ve kavgayı paylaşan herkes de... Meral ve Deniz için yüreği nasıl yandıysa, aynı umudun yolcuları için de yüreği aynı derinlikte yandı; "cîgeram..."

Wan depremi sonrası çok üzölmüş. Deprem mağdurlarının görüntülerini izlediğinde, kızı Derman'a, "Ben Wan'ı Diyarbekir'den daha fazla seviyorum. Wan, Diyarbekir'i geçti, daha fazla sahip çıkıyor mücadeleye" deyip ağlamış.

Umut da hafıza gibi acı taşıyıcısıdır bizde. Her umudumuzda acı vardır. Artık hafızamız ortaklaştığı için; umutlarımız da, acılarımız da bir oldu bizim. Gulê Ana'nın ciğeri herkese yanar; dağ başlarında düşen canlara da, yokluktan güç bela başını sokabildiği derme çatma evinin yıkıntıları altında yitip giden Wanlılara da...

Wanlıların her baharda yere göğse sığmaz rengarenk Newroz coşkusu, O'na Xizir'in hikayesini hatırlatmış. Biri karada diğeri ise denizde darda kalanlara yoldaşlık yapan Xizir ile musahibi Xidir İlyas, her baharda bir kırmızı gülün gölgesinde buluşup birlikte hakk muhabbeti yaparlarmış...

Gulê Ana da, umutsuzluğun derinleştirildiği demlerde Wanlıların o görkemli coşkularıyla herkesin umudunu büyütmesini izlerken, aynen Xizir'in darda kalanların imdadına yetişmesine sevindiği gibi sevinirmiş.

Deprem yıkıntıları içinde çıkan yoksul Wanlıların cansız bedenlerini seyredip ağlarken ise, darda kalan Düzgin Bava'ya her sonbaharda dört dağ keçisi götüren boynu bükük kız kardeşi Karsniye gibi yüreği yanarmış...

Meral, Deniz ve Yaşar'la Gazik'ta...

Meral'in haberini duyduğu zaman, her gün baktığı çiçekleri aniden solmuş. Yaşamdan vazgeçmiş çiçekler ama Gulê Ana yaşama küsmemiş. Yirmi yıldır her yalnız kaldığında gözlerinin önünde belirir olmuş Meral. O'nu hiç yalnız bırakmamış. Son günlerinde ise daha sık görüşür olmuşlar. Artık her defasında sanki yakın zamanda buluşacaklarmış gibi daha bir sabırsızlıkla sorar olmuş, "Anne ne zaman geliyorsun" diye.

Gulê Ana son günlerinde, artık hastalığını bile hissetmez olmuş. Yüzündeki gerginlik ve stresli halinden eser kalmamış.

Son gün çarşıda birlikte dolaştığı kızları, Gulê Ana'yı evine bırakırken de onlara yine, "Meral beni çağır" diye tekrarlamış... Derin derin bakışmışlar...

Evde kızları yanından ayrıldıktan sonra, dinlenmek için oturduğu yerde dalmış. Huzur içinde öylesine ardına yaslanmış. Göz kapakları son kez kapandığında, Meral yine bir nur deryası içinde önünde belirmiş; "Anne kalk gidelim."

O da sanki tüm hazırlıklarını yapmış bir yolcu gibi, "Cîgeram, haydi gidelim" demiş ve el ele nur deryasına dalıp gitmişler...

Gulê Ana ile "omediya min" dediği üç kuzusu yıllar sonra Dêrsim'de buluştu. Bedenleri Gazik'ta yan yana uzanıp toprak olurken; Gulê Ana ise, şimdi çocuklarına Dêrsim'e hayat veren Munzur'un sırrını anlatıyor; Düzgin Bava'dan Haskar ve Jel'i seyre dalarak...

Ve geride kalan hakikat yolcuları için umut diliyor; "Ya Xizir!"...

Geçmiş getirmez, geçmişe götürür yağmur...

Oturduğu yerden gözü dışarıda yağın yağmura takıldı. Pencere çerçevesinin çevrelediği manzara, uzaktaki bir binanın çatısını kapatan bir kaç ağacın uç kısımlarından oluşuyordu. Hava kapalı

olduğundan yoğun yağın yağmur damlaları oldukça belirgin ve hızlı bir şekilde dökülüyordu; sanki bir yere yetişmek istercesine...

Dalları görünmeyen ağacın yapraklarıyla gökyüzünün buluştuğu ufuk çizgisine takıldığında gözleri, hayatının başka yağmurlu anlarına ait anılara dalmaktan kendini alamadı...

Özlem, hatıra veya anı çok renkli, çok tonlu ve çok duyguludur...

Hele bir de kurdî kimlikli ise koskocaman bir hüzdür...

Olağan bir yaşam kesitine dair de olsa acı tonludur, gözyaşı döktürür insana inceden inceye...

Acı yaşatılandır, ancak hüznü yaşanandır...

Gözyaşı ise hep acı demek değildir; ondan ziyade hüznün doğal parçasıdır..

Bundandır ki, özlem her zaman acı hissi vermese de, hep yarım kalmışlığın, tam veya hiç yaşanmamışlığın, belki de ulaşıldığında mutlu olunacağı umulan bir menzile, anaya, babaya, kardeşe, yoldaşa veya sevgiliye ulaşamamanın duygu depreşmesidir...

Hatırlamak veya özlemek planlanabilen refleksler değil insan için!

Anlık bir olgu, bir iz, bir ses sürükler, taşır geçmişin yaşam kesitlerine; kalp hisseder, düşünce anılara, gözler ise yaşanmışlığa dalar...

Çabalasanız da engelleyemezsiniz...

Acı anılara dair de olsa, hatırlamak veya özlem duymak incitmez insanı.

Gönlün ve gözün, zaman deryasına dalarken rastladığı yaşanmış olana dair acı, ağına takınılan hüznü, farkında olmadan ve ağırdan ağıra gözlerden yanaklara süzülen gözyaşı olur...

Gözyaşı, zaman çekimi ve grameri olmayan bir dildir.

Genelde bazılarının rahat konuştuğu, bazılarının zorla konuşturduğu bir dil.

İnsanlık ve mazlumiyet söz konusu olduğunda ise tüm insanların konuştuğu ve anladığı tek ortak dil...

Biz Kürtlerin en rahat konuştuğu, kendini en fazla ifade ettiği dil..

Beton binalar, yapılar yağmurun zarafetini öldürüyor. Bu nedenle yağmuru seyredalen gözler, bina ve yapılardan kaçıyor. Doğal olanı, el değmemişi, düzenlenmemesi ve bozulmamışı arıyor...

Bir anda gözlerini çok uzakta ve çok iyi görünmese de, o binadan ayırıp ağaç ve gökyüzü buluşmasının yağmurla süslenmesine odakladı.

Beton yapı görüntüsü iticidir, yağmurla süslü de olsa...

Ve işte yine öyle oldu...

Yağmura takılan gözleri, yağın yağmurun hızıyla aldı onu, anıların artık buğulaştığı yıllara götürdü...

Nisan ayının ortaları, yaylaya gitme zamanı...

Nisan yağmuru, Gola Momo'nun heybetini de öldürmüş, derenin olağan bir birikintisi gibi sıradan zavallı bir hale sokmuş, çocukluk gözlerinde deryaya benzettiği gölü...

Bir kaç yüz metre ilerideki çınar ağaçları da adeta derin bir hüznü yaşıyor.

Oysa bu günlerde ölen de yok!..

Bilakis bahar; yani doğum, doğuş zamanı...

Amcasının ardından dolanıp durdu. Yaylaya gitmek istiyordu sürüyle. Sürüyü önde götüren amcası, onu yük kervanıyla daha sonra gelmeye ikna etmeye çalıştı. Ancak, ikna olmuyordu. Zira, okula başlamak için şehire gönderileceğini duymuştu babasından. Ve bir daha yaylaya gidemeyeceğine dair hisler birikmişti içinde.

Bir yaşamdan kopup bambaşka bir yaşama adım atacaktı...

O küçük yaşında bunun derin bilincinde değildi ama korkuyla karışık duyguları ona artık hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağını söylüyordu...

Sağa sola koştu durdu; nafiye...

Ve çaresiz köye dönmek için boynunu bükerek yola çıktı. Yağmur altında bir başına, tek başınaydı...

Hayatının genelinde de yaşayacağı yalnızlık duygusu belki de o dönemlerde başladı...

Kaniya Reş'in üst tarafında tepenin yamacına geldiğinde, yüksek bir kayanın üstüne çıkarak uzaktan hafif sisten artık iyi seçilemeyen sürüye son kez baktı...

Gözleri doldu. Onları engellemeye ne gücü ne de niyeti vardı.

Yağmur damlalarıyla gözyaşları birbirine karıştı...

Yağmur ve gözyaşı; acı değil ama hüzün!..

Yaylaya gittiği ve hatırladığı tek tük görüntülerden biri belirdi, o yağmurlu ve sisli belirsizlikte.

Bir asfalt yol ve asfalt yolda hızlı giden bir araba...

Toprak yoldan, tozlu patikadan asfalta ayak bastığında ürperdi, korktu! Hemen uzaklaşmak istedi.

Koşarak geçti on metreyi bile bulmayan genişlikteki yolu ve bir daha unutamadığı o zift kokusunu.

Nedenini anlamadı, ama korktu...

İnsan neden illa ki bir yere acele ulaşmak ister ki diye düşündü; düğün, ölüm ya da sevdiğine, sevdiklerine kavuşma durumu yoksa?..

Hızlı giden araba, kendini bir yere acele ulaştırmak zorunda hisseden insan..

İçinde özlem yoksa insan neden acele eder ki?

Bir şeye özlem duymuyorsa?..

Mecburiyettendir herhalde!

İnsan ancak başkaları için, başkalarının dayattığı, sebep olduğu mecburiyet için acele eder...

Beton yapılar içinde, asfalt yollarda ve hep bir yerlere ulaşmaya çalışmak, hep acele etmek!..

Ve hep başkaları için, zoraki, mecburen.

Duygular, yürek atışı, vicdan da zoraki...

O yağmurlu günle başlayan yeni yaşamın formülasyonu bu...

İnsan acele etti; dengesini yitirdi, kontrolünü kaybetti; hem kendisini hem de çevresini mahvetti!..

Sonrasında mı?..

Sonrasında hisleri doğru çıktı; hiç bir şey eskisi gibi olmadı...

Kendine has, gereklilik ve ihtiyaçlara göre doğal işleyen bir yaşamdan, kurgulanmış, ihtiyacı bile öğretilen, dayatılan yaşama adım atışın miladı, onun hem acısı hem de hüznünün ifadesi oldu; altı yaşındaki bir çocuğun gözlerinden süzülüp yağmura karışan o gözyaşları...

Toprak yerine betona basmak, toprak yerine betona bakmak!..

O yaşamdan bu yaşama bir tek yağmur taşındı...

Ama yağmurla beton yapı ilişkisi, yağmurla toprak ilişkisi gibi barışık değil...

Birisinde yağmura koşarken, diğerinde yağmurdan kaçır oldu insan. Öncekinde gerekli, yenisinde zoraki bir ilişki...

Ve bir de, yağmur kendisiyle taşımadı o uçsuz derin bir vadiye bakarcasına sınırsız hislere sürükleyen anları...

İşte bu yağmur, o yağmur değil artık!

Ama o eski yağmurlu zamanlara götürüyor insanı...

Yıllar da geçmiş olsa, ağaçla göğün buluşma çizgisine fırça darbesi gibi inen sağanak damlalar, onu, kendilerini günahlardan arındırmak istermişcesine dua eder gibi duran o sakin ve sessiz haldeki çınar ağaçlarının masumiyetiyle yeniden buluşturdu...

Ve yeniden uzun bir yolculuğun farkındaymış gibi başlarını öne eğip ağır ağır yayla yollarına dizilen o koyun sürüsüne ve kopmamak için analarına ilişen bir kaç aylık kuzularla adeta duygu bağı oluşturan o çocuk yılların gözyaşlarına götürdü...

Acı değil, tatlı bir hüzün...

Belki de özlem...

Bir daha gelmeyecek ve yaşanmayacak olsa da...

Ben yurdumda ağlarım!

İletişim çağındaki gelişmeler dünyayı bir köy haline getirdi derler. Herkes, birbirinden, herşeyden haberdar olur hale geldi. Bilinmeyenler, görülmeyenler, tanınmayanlar bilinir, görülür, tanınır oldu. Dünyanın en ücra köşesine ilişkin bilgi ve görüntüler bir 'tık'la gözlerimizin önüne serilir oldu. Duygular, sevinçler, bayramlar, seyranlar, eğlenceler paylaşıyor. Herkes, kimlerin neden hoşlandığını, ne yediğini, ne içtiğini, nasıl eğlendiğini, nasıl coştüğünü bilir oldu. Ya Kürtler?..

Kürtler hiç gülmedi mi?

Kürtler de, modernitenin iletişim nimetlerinden faydalandı, faydalaniyor. Ama başkalarıyla paylaştıklarından değil de birbirleriyle paylaşımlarından daha fazla etkileniyor Kürtler. İletişim çağının nimetlerinden onlara düşen pay en fazla da acıların, yasların paylaşımı oldu sanki. Kürt'ün ortak belleğini bir tek yasları mı belirliyor? Çok yas tutuyorlar; her yerde hem de. Köyde, şehirde, dünyanın dört bir yanında...

Kürtler sanki yas çağında!

Birbirlerini tanıdıkça, birbirlerine ne kadar çok benzediklerini ve tutulacak daha çok yasları olduğunu fark ediyorlar. Geçmişte yasını tutma imkanını bulamadıklarının yasını bile bugün çeker oldular.

Halk olma bilincine ulaşmak, bir halk olarak kendi farkına varmak da acı veriyor Kürtlere. Toplum hafızalarında canlanan ortak pek çok şey acılı, yaslı. Yoksa bu halk hiç gülmedi mi?..

Dêrsim'in, Zilan'ın, Amed'in, Çarçira'nın yasını da bugün tutuyorlar; bir daha tutuyorlar; doğulusu, batılsı, güneylisi, kuzeylisiyle hep birlikte yastalar...

Elalem her fırsatta başkalarının sevincinden pay almanın fırsatını kollarken, Kürt'e acının ortaklığı düşer oldu.

Daha önce yalnızca ailesindeki, köyündeki, kasabasındaki dertlerle meşgul iken bu gün, ortak kimlikli milyonların dert ortağı, yüreğine yüzbinlerce acılı hikayenin yükünü yükleyen vicdan militanı oldu.

Tek yasımız olurdu, binlerin yasını tutar olduk!..

Biz bize yas tutarız...

Doksanların başında bir yaz günü. Köye gitmek için Antep'te bindikleri otobüsle yolculukları saatler alıyordu. Çünkü, şehirle Kürt köyleri arasında yedi veya sekiz Türk köyü vardı ve otobüs hepsine tek tek uğradıktan sonra Maxikan köylerine ulaşıyordu. Maxikan köyleri Antep ile Pazarcık sınırının her iki tarafına yayılmıştı. Aslında buraları kışlık olarak konakladıkları ve 'war' (yurt) olarak tanımladıkları yerleşkeleriydi. Nisan'dan Eylül sonlarına kadar ise, yaşamlarını Malatya ve Maraş'ın yanı sıra Binboğa dağlarındaki yaylalarda geçirirlerdi.

Antep'ten köye kadarki otobüs yolculuğu hayli uzun ve yorucu geçerdi. Oysa alınan mesafe topu topu kırk kilometreyi bile bulmazdı. Çocuklar, özellikle de otobüs asfalt yoldan toprak yola saptıktan sonraki ilk duraktan sonra yolculuğa otobüsün üzerine bağlanan yüklerin arasında kendilerini sıkıştırarak devam ederlerdi. Kimse de onlara karışmazdı. Yükün yanı sıra bir kaç koyun, keçi ve tavuklar da otobüsün içine yüklendiğinden, çoğunlukla otobüsün içinde oturacak yer de kalmazdı zaten.

Son Türk köyü olan Tekirsin'i geçtiklerinde otobüsün içi hayli sakinleşmişti. Yolculuğa devam edenler boş koltuklarda dağınık oturmuşlardı. Otobüs şoförü haricindekilerin hepsi Maxikîydi ve Maxikan köylerinde ise yas vardı. Bir kadın ölmüştü. Yolcuların bir çoğu şehirde oturanlardandı ve tanıdıklarının yasına gidiyorlardı. Türk köylerinde inen yolcular ise, bundan habersizdi.

Tekirsin'den harekete geçen otobüs, Kürt köylerine yaklaştığında, üç saati aşan ağır yolculuğun ardından beliren yorgunluktan olsa gerek, derin bir sessizlik çöktü. Toprak yolda ağır ağır ilerlerken, tek duyulan ses, otobüs motorunun gürültüsüydü.

Kürtlerin arazileri, yalnızca baharda coşan ve ancak o zaman varlığı belli olan küçük bir dereyle ayrışıyordu. Otobüs, bir kısmı yıkıldığı için çoğunlukla kullanılmayan medeniyetin simgesi bir beton köprüden geçiyordu.

Köy kadınlarının sıcak havalarda çocuklarını alıp çamaşır yıkamaya geldikleri Qafê Kincan'a (çamaşır oyuğu) yaklaştıklarında birden hafiften bir inilti yükseldi. Arka koltukların birinde tek başına oturmuş yaşlı bir kadının inceden inceye yükselen iniltisi, giderek feryada dönüşen bir ağıt oldu... Başında kofi (folklorik kadın başlığı) bulunan o yaşlı kadının içten, saf, katıksız yöre Kürtçeyle yaktığı ağıt, motorun gürültüsünü bastırdı:

Lê lê tu ro nadî, tu ro nadî!.. Lo xwadêyo ta çi jê xwast? Şûna wê az bimirama... (Hiç gün görmedi, ey tanrı sen ondan ne istedin, onun yerine ben öleydim).

Bu şîn (ağıt) öylesine bir ağlama, bir çaresizlik ifadesi değildi. Hele hele birilerine, bir yerlere yakarma hiç değil; tersine bir sitemdi. İnsani tüm duygularla yüklü, insana ait her şeyi bilincin derinliklerinden süzerek, en sade haliyle yeniden ama yeniden beyne ve yüreğe şırınga edercesine ta iliklere kadar işleyen bir duygusal hafıza yenilenmesiydi.

Kendi köylerine yakınlaşmaları nedeniyle sanki bir iç huzura ermişti kadın. Ve yalnızca kendi insanların içinde bulabildiği o rahatlıkla öylesine etkileyici cümleler dökülüyordu ki dilinden; hiç de sıkıntı verici, rahatsız edici değildi. Huzur veren bir ağıt...

Otobüstekileri iç huzura sürükleyerek, onları da kendisiyle birlikte bir duygu yolculuğuna çıkarıyor, bir duygu semahına kaldırıyordu.

'Ben yurdunda ağlarım' der gibiydi.

Otobüsün içinde biz bizelik bir duygu atmosferi oluştu. Bu havanın etkisiyle yaşlı kadın ağdını uzattıkça uzattı. İçini, içinden geldiği gibi boşalttı.

Yolcuların hepsi bire bir akraba değildi ama yüzler ve gözlerdeki ifadeler aynılaştı. Hepsi aynı etkinin altında kaldı, hepsinde aynı samimi duygular depreşti. Biz bize yasa büründü herkes...

Eller halaya tutuşur,
gurur gözlerden akan sel olur!

Her gün cenaze, her gün yas; elbette iyi bir şey değil. Ama Kürtlerin en samimi, en biz bize oldukları anlar, bu anlar oldu. Günün birinde, biz bize mutluluğu tadabiliriz belki diye, o günün bedeli olarak bu günden biz bize yas tutuyoruz. Mutlu olabilecek anlarımızı ve mutlu olduğumuz geleneklerimizi ertelemiyoruz; onları da yaslarımızın bir parçası haline getiriyoruz. Yas halayı ve yas düğünlerimiz var artık; eller halaya tutuşurken, gurur gözlerden akan sel oluyor...

Bir gerillanın cenazesi on binleri buluşturuyor. İkibinonbir'in Kasım ayının ortasında Amed'de sis ve yas. Gerilla Mensur'un cenazesini, onu tanıyan, tanımayan tam yirmi bin kişi omuzladı, sırayla; kendi çocuklarını, ana, babalarının cenazesini taşıyor gibi. Mensur'un anası ile kardeşleri, törene katılanlara karanfil ve kına dağıttı. "Cenaze töreni değil, düğün alayıdır. Oğlumuz damat oldu" dediler ve yürek yaktılar, biz bize...

Madem Mensur'un düğün alayı bu; on binlere bakıp haykırdılar: "Kî zava, kî zava (kim damat)! Onbinler, "Mensur zava, Mensur zava" (Mensur damat) dedi. Ardından, "Oğlumuz damattır" diye halaya durdular; başları dik. Yüreklerde çaresizlik ve gurur karışımı bir kaos. Duygular karmakarışık. Gözler mi; başka nasıl olabilir ki?! Onbinlerinkiyle birlikte dolup taşı içten içe. Dicle bundan utandı ve belki o da hissettirmeden kendi içinde ağladı; dingin dingin süzülüp giderken...

Yabancı değiliz artık,
biz bize ağlıyoruz ya!..

İkibinonbir'in baharı, Nisan ayının başları, Kürtler yine doğum günü kutlayacak. Zira artık her yıl Nisan ayı başında Kürtler ulus olarak doğum günü kutlar oldu. Fakat doğum günü kutlamanın kurdî hali de yaslı oluyor; biz bizelik her kurdî durumda olduğu gibi. Ve sanki bu bir kader veya olağan bir şeymiş gibi; Nisan başındaki her doğum günü kutlamanın ertesi günü cenazeler kaldırır olduk.

Önceki yıl Mahsum ve Mustafa'nın, bu yıl ise babam Vakkas'ın! Bir gün önce coşku ve öfke, ertesi gün hüznü ve öfke. Bizim yasımız...

O yastan bir fotoğraf karesi; Kürtlerin kadınlı erkekli bilinen ileri gelenleri, Kürtler adına söz söyleyen pek çok kişi, binlerin önünde mezarın başına toplanmış. Hiç yabancı yok, tamamen biz bize binler. Zira biz, birbirimize yabancı değiliz artık, yaslarımız ortak artık ve birlikte ağlıyoruz ya! Mitinglerde

yüzbinlere seslenen, onları direnişe çağırın Kürtlerin öncü kadınları Gültan ve Aysel, anam Zenê ile birbirine sokuşup oturmuş gözyaşlarıyla taze mezarı sularken, teyzem Mayrê ayakta kollarını açmış kalabalığa hitap eder gibi ağıt yakıyor; gören sanır semah dönüyor!
Yabancı yok, biz bize yas cemindeyiz...

Kürt toprağında huzur var

Başka halklarda var mı, bilmiyorum; Kürtler sanki öldükten sonra yalnızca kendi ülkelerinin, kendi köylerinin toprağında huzur buluyor. Dünyanın en ücre bir köşesinde bile gözlerini yumsa, kendi şehrinin veya köyünün mezarlığında toprak olmak istiyor, toprak oluyor. Yakınlarını yitirdiklerinde de, dünyanın bir ucunda da olsalar, kalkıp kendi insanların yasına katılmaya gidiyorlar. İyi gününkünü henüz tadamasa da, kötü günlerin ortaklığını bolca yaşıyor. Ve tuhaf belki ama yasta da huzur buluyor Kürtler.

Bizim Pazarcık'taki komşu Roviyan (Tilkiler) aşiretinin Xalê Bektaş'ı vardı; Zahide'nin babası... O'nun da kalbi bu dünyanın yükünü daha fazla taşıyamadı ve ikibinonbir'in Kasım ayının sonunda, yani geçenlerde hakka yürüdü. Hem de yine bir Kürt bayramında. Zahide'nin yası bizim yasımız oldu, biz bize hüznüldük. Almanya'da yaşayan Zahide ile akrabaları, içlerinden geldiği gibi, tanıdık ve akraba biz bize ağlayabilmek için yurda döndüler. Antep'te ülke toprağında huzur içinde yatan Xalê Bektaş'ın mezarı başında birlikte şîn yakarken huzur buldular...

Japonya'da Kürt olmak ya da 'lo em çi bikin?'

Biri gidip biri geliyor. Trenlerden birinin durup diğerinin harekete geçmesi dakikayı bile bulmuyor. O ise, öylece ayakta durmuş, hafif sallantılı bir halde, pek anlam veremediği, illa ki bir anlam yüklemeye de hiç bir gereksinim duymadığı, kendi ruh dünyasından kopuk bu hız atmosferinde köyünü, Gundê Yali'yi hatırladı. Bedeni, yüksek gökdelen binaların arasındaki ışık ve hız kaosu içinde anlamsız yabancı bir obje gibi dururken; duyguları, yüzünde hafif gülümseye yol açan, hiç bir zaman acele etmek zorunda kalmadığı ve her şeyin doğal gereklilikler ölçüsünde rutin işlediği Gundê Yali'daki geçmişinin olağan durgun bir anındaydı. Duyguları aynı anda farklı mekanlar arasında boşlukta sallanıp duruyordu.

Gundê Yali nere, Tokyo nere!

Kırk dereceyi bulan kızgın güneş altında otlatmak için zorla harekete geçirdiği koyunlarını Gundê Boyivê yönünde çem'e doğru sürdüğü o gençlik günlerinde nereden aklına gelirdi bir gün kendisini Tokyo gibi dünyanın en büyük metropollerinden birinde sağa sola koşuşturan insanlar ve trenler karmaşasının içinde bulacağını!.. Gundê Yali nere, Tokyo nere!.. Kaldı ki her sabahın dördünde gelen otobüse binip Antep'e gitmek bile pek ilgisini çekmezdi. Kendisine hiç de çekici gelmeyen şehire ancak çok özel veya ağır hastalık gibi zorunlu durumlarda giderdi. Zaman değişti! Köylüler gerillaları beslerler diye yaylalar devlet tarafından yasaklandıktan sonra koyun, kuzu, davarla geçim sağlamak da zorlaştı... Bir çoğu çaresizlikten tek varlıkları ve geçim kaynakları olan hayvanlarını satarak önce Antep'e, daha sonra ise dünyanın dört bir yanına, daha önce hayalini bile kuramayacakları bir yaşama savruldu. Köydeki tüm varlıklarını satıp, ellerine geçen bir kaç bin doları da – ki onu da ilk kez görüyorlardı- insan tacirlerine yedirip, Avrupa'nın ve Amerika'nın yanısıra daha önce isimlerini bile duymadıkları Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve hatta Japonya'nın varoşlarında daha iyi olacağını umdukları ama nasıl olacağına dair hiç bir tasavvurlarının olmadığı yeni bir yaşamın arayışında buldular kendilerini.

Mutluluk dediğin ne ola ki!..

Savruldular; hiç biri de gidecekleri yerlerde neyle karşılanacaklarını bilmeden savruldu. Hiç görmedikleri kentlerde başlayacakları yeni yaşamlarının Gundê Yali'dakine göre daha iyi mi yoksa daha kötü mü olacağını bile düşünmeden. Bir kere bir hevese kapılmışlardı; o hevesle kendilerini bilinmezliğin boşluğuna bıraktılar. Hiç birinin şehirdeki işlere dair ne bir bilgisi ne de tecrübesi vardı. Köyde kendi yaşamlarının efendisi iken, şehirde başka efendilere hizmet edeceklerdi...

Oysa, başkalarına muhtaç da olmadan yalnızca kendi yaptıkları çökelekle ekmeği yerken daha mutluydular... Şimdi, yeni bir yaşam kurmaya çalıştıkları ya da ne yapmaya çalıştıklarını tam olarak bilmedikleri bu yeni diyarlarda mutsuzluğu belirgin olarak yaşasalar da, mutluluğun tanımına da yabancı kaldılar.

Japonya'ya ne hayallerle gelmişlerdi oysa! Hayal mi? Gerçekten bir gelecek hayalleri var mıydı; o da tartışmalı bir soru aslında. Belki de tek hayal ettikleri şey; Japonya'ya gidecekler ve çok paraları olacak ve o paraları da köye, eşlerine ve çocuklarına göndereceklerdi. Ama o paraları nasıl kazanacaklar, nerede ve nasıl barınacaklar, gittikleri yerlerde iş bulacaklar mı gibi sorulara kafa yormak hiç birinin aklına dahi gelmemişti. Bir de, bütün bunlar gerçekleşse bile, bu onların mutlu olmalarına yetecek miydi? Gerçi, Japonya zengin memleketti ve onlar da oraya gidip o zenginlikten kendilerine bir pay düşerse, ondan faydalanıp, o ruhiyetini bile bilmedikleri zengin olmanın tadına varacaklardı. Bir boşluk ile bu boşluk ve çaresizlikten kurtulup tutunacak bir dal arama hali gibi...

Uzakdoğu'ya Kürt seferi...

Doksanlı yılların başlarıydı. Gundê Yali'da sayısı onbeş kişiyi bulan bir grup, köydeki tek mal varlıkları olan koyun ve keçilerini satıp elde ettikleri bir kaç bin dolarla Japonya'ya gidip orada çalışmak için bir şebekeyle anlaştı. Şebeke hazırlıklıydı ve onlara Japonya'ya ulaşma garantisi veriyordu. Ulaştıramazsa, güya paralarını geri iade edecekti. Hepsine bir spor kulübünün üyeleriymiş gibi sahte tanıtım kartları hazırlayıp, Tokyo'da normal koşullara göre lüks sayılabilecek bir otelde onlar için rezervasyon yaptırdı. Daha önceki gruplar da aynı 'yasal' yöntemle 'kaçak' olarak Japonya'ya ulaşmıştı.

Önce Malezya, ardından Japon başkenti Tokyo'ya inen son grup, öncekiler gibi şanslı olmadı. Zira havaalanı güvenlikçileri fark etmişlerdi ki, aynı yöntemle daha önce ülkeye giriş yapan gruplardan hiç biri ülkeden çıkış yapmamış, kayıplara karışmıştı. Bu gruptakiler de şayet giriş yaparlarsa, şüphesiz geri dönmeyip ülkede kaçak kalacaklardı. Havaalanından içeri alınmadan geri çevrildiler.

Ama insan taciri şebeke onların Japonya'ya girişi için garanti vermişti ve anlaşmaları da bu çerçevedeydi. Gruptakiler tüm iradelerini şebeke üyelerine teslim etmiş durumdaydılar; yapabilecekleri, inisiyatif kullanabilecekleri hiç bir koşul yoktu ortada. Şebekeye çok kızgındılar ama durumu düzeltmek için yapabilecekleri ellerinden gelen hiç bir şey yoktu. Derken, soluğu, ismini bile söyleyemedikleri Hong Kong'un bir kenar mahallesindeki bir otelde aldılar.

Bir kaç gün bekledikten sonra yine şebeke üyelerinin peşine takıldılar. Bu kez de Japonya'ya, Güney Kore üzerinden gemiyle geçeceklerdi.

Hiç biri, yaşadıkları bu maceranın hiç bir detayını rüyasında bile görmemişti, göremezdi de.

Seul'de bindikleri gemi Tokyo limanına yaklaştıkça heyecanları had safhaya vardı. Tokyo'nun gökdelenleri onlarda ne tür hislere yol açtı bilinmez ama belki de, insanlar binaları illa ki niye bu kadar yüksek yaparlar, diye düşünmüşlerdir. Limandaki insanların koşuşturmalarını gözle görebilecek kadar kıyıya yaklaştıkları anda gemide bir hareketlilik yaşanmaya başladı. Anlaşıldı ki, farkedilmişlerdi...

Hepsi paniğe kapıldı, etrafları kuşatılınca, bir kaç tanesi kıyıya yüzerek ulaşabilmek için kendini denize attı. Zira hepsi Gola Momo'nun o dingin suyunda yüzmeyi öğrenmişti. Çok iyi yüzücüler olmasalar da, suya batmayacak kadar yüzmeyi biliyorlardı. Bir de o can havliyle kıyıya ulaşma istemi karşısında suya atladıktan sonra kimse onları tutamadı, tutamazdı. Denize atlayanlardan ikisi kıyıya ulaşmayı başardı ama geminin içindekiler kısıtılıp yakalandı. Kavga döğüş, geminin güvenlik mürettebatıyla birbirlerine girdiler ama nafiye. Hepsi tutuklandı ve Japonya'ya sokulmadan yeniden Seul'e ve orada da uçaklara bindirilerek İstanbul'a geri gönderildiler.

Günlerce yaşanan macera ve son olarak da onlarca saati bulan aktarmalı uçak yolculuğu İstanbul’da noktalandı. Xalê Mehmet, uçağın aktarma yaptığı Yemen’e kadar doğru dürüst damak tadına uygun bir ekmek bile yiyemediklerini söylüyordu...

İstanbul Yenikapı’da kıyıdaki parkta buluşmuş, paralarını kaptırdıkları şebekenin sorumlusunu arıyorlardı. Bellerine, turistlerin taktıkları ama kendilerinin üzerinde komik bir görüntüye yol açan küçük çantacıklar takmışlardı. Yüzlerde öylesine bir çaresizlik yansıyor ki, öfkeli halleri o çaresizliği örtmenin kılıfı olarak kendisini ele veriyordu. Kimisi şebeke sorumlusunun Antalya’da olduğunu söylüyor, kimisi villasını satıp ödeme yapacağına dair bir iddiada bulunuyor. Velhasıl anlaşıldı ki; hiç biri şebekeyi ve şebeke adına muhataplarını bile doğru dürüst tanımıyor. Paraları da hayalleri de gitti, gitti! Perişanlık mı; o zaten doğal ve kimsenin ellerinden alamayacağı tek sermayeleri...

Hayat 34’ünde anlamsızlaşırsa...

Bu kaçış zamanla alışkanlık halini aldı. Üç kere, beş kere deneyenler mi, bu amaçla tüm varlığını yitirenler mi; tam bir kumar gibi! Geçim artık biraz daha zorlaşmış olsa da, koyun kuzuyla karın doymadığından değil aslında; herkes gidiyor, ben de gideyim hevesinden...

Bu denemeler sonucunda kapağı Tokyo’ya atanlardan biri de Hüseyin oldu. Herkes gitti, Hüseyin de gitti...

Altı yılı aşkın süre kaldığı Japonya’da Hüseyin de diğer maxikiler gibi kaçak yaşadı, kaçak çalıştı, kaçak uyudu... Yakalandı, tutuklu kaldı, bırakıldı, yine yakalandı, hırpalandı Hüseyin...

Orada hiç bir yasal güvencesi olmayan ve kaçak yaşayan Kürtler için artık normalmiş gibi karşılanan tuhaf bir kısır döngü ve psikolojik baskı altında Hüseyin de diğerleri gibi hayatında görmediği sıkıntılarla karşılaştı, bunaldı. Bizim yöre Kürtleri psikologlarla da Tokyo’da tanıştı. ‘Ruhsal dengesi yerinde değil’ raporları aldılar, Japonca yazılı doktor reçeleriyle.

Orada doğan iki çocuğu ve eşiyle birlikte de olsa, kaçak yapabildiği bir işi de olsa, o çok peşine takıldıkları paraya da kavuşsa, yaşam Hüseyin için anlamını tümünden yitirmişti artık... Gundê Yali’dayken Japonya’ya gelme amacı vardı; tüm hayatını ona bağlamıştı, ona odaklanmıştı. Peki ya şimdi ne amacı vardı hayatta? Bir boşluk, anlamsızlık, tanımsızlık... Hayat 34’ünde neden anlamsızlaşıp ki?..

80 kiloluk bir can,
21 kilo et parçası mı eder?

Nisan ayının sonlarında bir gün. Kawaguhi tren istasyonunda gecenin ilerleyen saatleri ve ajanslar henüz “Japonya’da bir Kürt mülteci intihar etti” haberini düşmemiş, Higashi Nihon demiryolu şirketinin, “İntihar eden Kürt’ün ölümünden dolayı tren seferlerinin aksaması ve devleti zararar uğrattığı gerekçesiyle ailesine tazminat davası açtığı ve tüm mallarına el koyacağı”nı ise, kimse duymamıştı bile. Hava oldukça serin. Hüseyin’in aslında içmesine de gerek yoktu. Çünkü, tüm şehri kuşatan ışıklı manzara, varacağı bir limanı olmadan deryada dolaşan bir gemi gibi, boşlukta uçuşan duyguları taşıyan bir bedeni sarhoş etmeye yeterliydi zaten. Bir de insanlar ve trenler; biri gitmeden henüz diğeri yanaşan trenler. Nerden gelip nereye giderler diye düşünecek durumda da değil Hüseyin.

Gundê Yali’da bir yaz günü öğle sonrasında Gola Momo’nun kenarında dururken, bedenini, üstü ılık ama derinliği hep soğuk olan o dingin akan suya bıraktığı o eski günler gözünün önünde gidip geliyordu. Gövdesini öylesine suya bırakırdı hep.

Kawaguhi tren istasyonunda o ılık esintili gecede Hüseyin, gövdesini yine öylece bıraktı, Gola Momo’nun suyuna bırakır gibi, rayların üzerine; su gibi akan Japon treninin önüne...

Kimse, atlayan bu insan kim, nereli, niye atlamış, derdi neymiş diye sorgulamadı; ama herkes kızdı ona. Kimi evine, kimisi işine, kimisi de eğlencesine geciktiği için...

Gundê Yali’dayken Hüseyin’in belki pek malı yoktu ama kendisiyle barışık bir canı vardı. Japonya hem malını aldı onun hem de canını; 80 kiloluk filinta gibi bir can, 21 kiloluk et parçası olarak döndü Gundê Yali’ya, Dara Boyivê’nin altına...

‘Lo em çi bikin?’

Tokyo’dan arayan Xalê Hasan, Wan depreminde mağdur olan depremzedeler için aralarında para toplayıp gönderdiklerini söylerken oldukça üzüntülüydü. Üzüntüsünün bir nedeni de ülkede yaşanan can alan, can acıtan olaylardı. Çatışmalarda insan ölümlerinin sürmesine feryat ediyordu, “Êdî bes e” diyordu o da. Şakayla ona, “Xalo Japonca öğrendin mi” diye sordum ama karşılığında bin “ah” işittim; “Lo lo ez ê japonî çi bikim, em dixwazin vegerin welatê xwe, lê em nikanin. Ne em li vir rehet in, ne jî em dikanin vegerin...” (Japonca’yı ne yapacağım! Ülkemize dönmek istiyoruz ama dönemiyoruz. Ne burada rahatız, ne de dönebiliyoruz!)

Güvercin gibi...

Tren istasyonunda peronda beklerken, üç güvercin yere kondu ve dizili taşların arasında gagalarıyla yem arayışına koyuldu. Alışık olduklarından insanlardan korkmuyorlardı. Her biri kendi karnını doyurmaya çalışıyor; diğerlerinin ise, karınlarını doyuracak kadar yem bulup bulamadığıyla ilgilenmiyorlardı. Güvercinler bencil mi yoksa! Şimdi onlara bencil mi desek, özgür mü, kaygısız mı, yoksa başka bir şey mi?...

Başkasına kaygısız kalmak özgürlüğün tanımı içine girer mi?..

Ha, bir de güvercinler karınlarını doyurmak için yerde yiyecek bir şeyler bulmaya çalışırken, aynı zamanda bir topluluk olarak hareket ediyorlar. “Tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine...”lik bir durum mu bu yani?

Özgürlük böyle bir şey mi acaba? Teklik ve çokluk ya da insan ve toplum arasındaki ilişkinin uyumu neye göre belirlenir. İnsanı güvercininden ayıran şey, başkalarının yaşadığı sıkıntılara karşı duyduğu kaygıdır denir herhalde. Ama, başkasının kaygısını duymak ne demek?

Başkasını düşünmek, onu yaşadığı sıkıntılı durumdan kurtarmak mı, yoksa ona kendi ‘daha iyi’sinin çerçevesinde yer arama gayreti mi? Bir insanın karnını doyurma ya da koruma adına, onu kendisi için iradesiz bir ‘mal’ haline getirmek mi; bir güvercine hazır yem atıp, onu kendisi için bir eğlence yapmak mı?

Ya da bir başkasının iradesini özgürce kullanmasına katkıda bulunmak mı? Hazır balık vermek yerine, balık tutabilme iradesine sahip olduğunu hissettirmek mi?

Kendi iradesiyle yem bulmaya çalışan bencil bir güvercin mi, eline sadaka tutuşturulan insan mı özgür? Kurtarılması gerekenle kurtarıcı arasındaki ilişkinin niteliğini, özgürlük anlamında ne belirler? Kafesteki bir güvercinin serbest bırakılması onu özgürleştirmekse, neden insan iradesi üzerinde belirlenmiş ve ‘gerekli’ sosyal davranış kafesleri inşa edilir? Bu konuda sınır nerde başlayıp nerede biter?

Kurtaran ile kurtarılan, birey ve toplum, özgür ve tutsak; ne tür bir ilişki içinde olunursa olunsun illa ki özgür irade; güvercin gibi bencil ama insan gibi kaygılı...

Toplumdaki birey,
bireydeki toplumsallık...

Hayatın tanımına ilişkin herhalde herkesin kendine göre bir izahatı vardır. Kimisi toplumsal yönünü, kimisi de bireye ilişkin yönü öne çıkarıp kendince bir izahatte bulunmaya çalışır. Şüphesiz zaman ve mekan da, sözkonusu hayat tanımlamasına etkiye bulunur; zira algıyı belirgin olarak maddi yaşam ve ilişkiler belirler. Ama kim hangi çağda, nerede ve hangi koşullarda yaşamışsa yaşasın, herhalde hayat

yalnızca yaşanan kendisidir. Yaşanılanın tam tarifi ise yapılamaz. Çünkü insan ve topluma ilişkin tanımlamalar genelde tek yönlü ve tanımlı yapanın algısının çerçevesi dahilindedir.

İnsan ve toplum çok yönlü ve çok renklidir. Olay ve olgular karşısında insanı harekete geçiren ruh ve duygu hali de çok yönlü ve rengarenktir. Bu açıdan bakıldığında; her ne kadar, insanlar ortak idealler ve benzer bir yaşam için birlikte bir kalkış ve harekette bulunsalar da, bu serüvencilerin ya da arayışçıların aynı zamanda çok çok farklı yaşam algıları ve arzuları vardır aslında. Ortaklığı yaratan şey, insan olmanın ve insan kalabilmenin toplumsallık kaygısı...

Eskiden kurtulmak mı,
yeni bir şey kurmak mı?

Başlangıçta bireyi veya toplumu harekete geçiren şey aslında yeninin kurgusundan ziyade varolan sorunlu koşullardan kurtulma güdüsüdür. İnsanı, hiyerarşik ilişkiyle tanıştırdığından bu yana aslında hep yaşadığı sıkıntılı koşullardan ve ilişki biçiminden kurtulma istemi motive etti. Bunu bazıları geçmişe özlem, geçmiş ilişki biçimini arama olarak tanımlasa da, hayat hiç bir zaman o sözü edilen 'öncesi'ne döndürülemedi, döndürülemezdi de... Hal böyle olunca da; mevcut sorunlu yaşam ilişkilerinden kurtuluş istemi, yeni bir yaşam ilişkisinin teorize edilmesiyle tamamlanarak, sonrasında ne olunacağı boşlukta bırakıldı hep. İnsanlık tarihi, ne olduğu tam olarak tasarlanamayan ama hep 'daha iyi' olacağı umulan hayallerin peşinde koşma tarihi oldu aslında...

'Biz'im hayatımızdaki 'ben'im iradem...

İşte bu hayallerle kurgu başladı ve yeni yaşam teorileri ve fantezileri üretildi. Ancak bu kurgu ve fanteziler, bireyin kendi yaşamını kurgulamasından ziyade hep başkalarının onun hayatını kurgulaması biçiminde oldu. Ve tersinden insan-lar, başkalarının hayatını, toplumun hayatını kurgulamaya ve bunun için kurum ve aygıtlar oluşturmaya, örgütlemeye başladı. İnsan ve toplumlar, kendilerine 'dayatılan' yaşam biçimi ile kendilerine 'önerilen' yaşam biçimi arasında tercihlerini ağırlıklı olarak daha iyi olarak tasarladıkları 'önerilen'den yana yaptı. O 'daha iyi' ve yaşanılır olanı insanlar hep görmeyi arzulasa da pek göremedi; gelen gideni arattı, hayaller de hep bilinmez zamanlara ertelendi...

Başkaları bizim daha iyi yaşayabileceğimize nasıl ve ne diye karar verir veya ne diye kendisini böyle bir karar verme hakkına sahip olarak görür? İnsan kendi yaşamı üzerinde irade kuramayacaksa, bir otoriteye bağımlılık sürecekse, yani yönetenler değişip de insanlar yine kendi iradeleriyle yaşamlarında karar sahibi olamayacaksa; bunun nesi yeni olacak? Veya buradaki 'yeni'nin 'iyi'liği neye göre belirleniyor? Bu bir yanılsama mı, manipülasyon mu? Ne kadar bilinçli, ne kadar bilinçsizce geliyor, geliştiriliyor?

Velhasılı kelimeler; insan yıkarken de, kurarken de kendisine, kendi yaşamına dair her şeyde iradesini konuşturmalı, iradesini dahil etmeli... Hem düşüncesini hem de pratiğini katmalı; illa ki başkasının kendisi için yaptığını veya yapacağını iddia ettiği ve kendisinin de ne olduğu, nasıl olacağı konusunda herhangi bir fikir sahibi olmadığı o 'daha iyi' veya 'ideal' yaşamın vuku bulacağı günü beklememeli...

İnsan: Tek, hür, kaygılı...

Elbette güvercin gibi, başkasını beklemeden kendi yaşamı için iradesini konuşturmalı insan ama onun gibi bencilce de değil; kaygı da olmalı... Hem de her insan, her canlı için kaygı; "tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine!"

Hayat da tek başına olmaz ki! Tek başına hayat, tek başına hayat kurgusu da olmadı, olmazdı, olmaz da... Tek başına hayat kurgusu yapanlar pek uzun ömürlü olmamışlar zaten; tarih çoğunun intihar ettiğini yazıyor!..

Zaten, yalnızlık da, yalnızlık duygusu da insanın insana eziyetinin eseri değil mi? Yalnızlık hissi kaygısızlıktan mıdır; yoksa hayal kırıklığından mı?.. Belki de bazıları veya birçoğumuz için bir kaçış, daha pozitif bir yorumla; bir tercih veya geçici bir arınma, kendisinin ve başkasının farkına varma molası... İnsan, kendisini insandan yalnızlaştırma eğilimi gösteriyorsa, yaşanan ilişkilerde sorun var demektir. Yaşanan ilişkide kaygısızlık, bencillik var demektir. Güvercin bile yalnızlaşmaktan çekiniyorsa, kendi kaygısındandır belki ama, insanı yalnızlaştıran kaygısızlık kendisini kendisi eden

bütüne olan ilgisinin aşınması, aşındırılmasıyla da alakalı. Yani aslında kaygısızlık da dememeli buna; kendisi olma arayışı, kendisini bulma, kendi farkına varmanın kaygısı da denebilir!..

Birlikte özgür; güvercin gibi...

Yemlenmek için tren garının peronuna toplu inen o güvercinler, kendi başlarına yemlendikten sonra topluca havalandılar. Kanat çırpıp gökyüzü boşluğuna kendilerini bıraktıklarında, içlerinden hiç biri, daha fazla yemleneyim diye nefesine yenilip geride kalmadı. Her güvercin hem kendisi hem de ait olduğu topluluğa olan kaygısıyla birlikte kanatlanıp uçtu...